

“GEWOON NORMAAL”

Een verkennend onderzoek naar de betekenis van de multiculturele samenleving in de leefwereld van vriendengroepen op het platteland

April, 2011

“GEWOON NORMAAL”

Een verkennend onderzoek naar de betekenis van de multiculturele samenleving in de leefwereld van vriendengroepen op het platteland

April, 2011

Wageningen Universiteit
MSc Internationale Ontwikkelingsstudies
MSc Thesis

Floor Ambrosius
Reg. Nr. 850331 013 090
floorambrosius@gmail.com

Begeleiders: Dr. Rico Lie
Dr. Don Weenink
Code: COM-80433
ECT's: 33

ABSTRACT

“GEWOON NORMAAL”

Een verkennend onderzoek naar de betekenis van de multiculturele samenleving in de leefwereld van vriendengroepen op het platteland

F.H.W. Ambrosius

Departementen Communicatie en Rurale Sociologie, Wageningen Universiteit

Abstract: De leefwereld van vriendengroepen op het platteland met betrekking tot de multiculturele samenleving wordt geanalyseerd aan de hand van een operationalisering van het begrip radicalisering. Met behulp van culturele factoren en concepten van radicalisering wordt inzicht verkregen in ‘insiders-outsiders’ relaties van twee vriendengroepen op het platteland. Concepten als vooroordeel, stereotypering en sociale identificatie helpen de beeldvorming van de vriendengroepen ten opzichte van buitenlanders in kaart te brengen. Sociaalpsychologische factoren van radicalisering omschrijven onderliggende processen voor het gebruik van vooroordeel en ethnocentrisme, om individuele verschillen in kaart te brengen. Aan de hand van een case studie in een dorp in Noord-Brabant, en met behulp van participatieve observaties en focus groep interviews, is inzicht verkregen in de betekenis van de multiculturele samenleving in de leefwereld van vriendengroepen op het platteland. Tijdens de beschrijving van ‘insiders’ en ‘outsiders’ wordt een ruraal idyllische masculiene identiteit geconstrueerd. ‘Outgroups’, gekarakteriseerd met voornamelijk negatieve eigenschappen, worden vooral met de stad geassocieerd, waardoor ethnocentrisme zich voornamelijk centreert rond de dichotomie tussen stad en platteland. Een onderscheid in groepen buitenlanders is gebaseerd op gevonden overeenkomsten tussen ‘ingroup’ en verschillende buitenlandse ‘outgroups’ waarbij de ruraal idyllische masculiene identiteit opnieuw wordt gevormd. De invloed van interetnisch contact is zodoende afhankelijk van de emotionele context die bepaald wordt door deze identiteit; contact ‘in place’, het dorp, en gevonden overeenkomsten tussen ‘ingroup’ en ‘outgroup’, beïnvloeden tolerantie ten opzichte van buitenlanders positief. Sociaalpsychologische factoren, als gevoelde bedreiging en onrechtvaardigheid, verklaren het verschil tussen individuen in de vooroordelen en beeldvorming over buitenlanders en de betekenis van de multiculturele samenleving.

Trefwoorden: sociale identificatie; interetnisch contact; radicalisering; rurale idylle; masculiniteit; vooroordeel; leefwereld; multiculturele samenleving; Noord-Brabant

VOORWOORD

Allereerst wil ik de jongens en meiden bedanken van de vriendengroepen in het dorp die hebben willen meewerken aan dit onderzoek en tijd vrij hebben willen en kunnen maken voor wat informele en formele gesprekken. Uiteraard zonder de hulp en welwillendheid om open te staan voor mij als onderzoeker, was dit nooit gelukt. De kroegavonden in het dorp waren erg gezellig en leerzaam, ik kom zeker nog eens een biertje drinken.

Dan wil ik mijn begeleiders, Dr. Rico Lie en Dr. Don Weenink bedanken voor jullie steun, tips, enthousiasme, en vertrouwen in dit onderzoek. Het commentaar en feedback heeft mij verder doen nadenken over de betekenis van de resultaten, het verscherpen van hoofdstukken en analyses, en de overeenkomsten met andere theorieën en onderzoeken. Ook de snelle afspraken en de opbouwende kritiek heeft mij veel geholpen de strikte deadlines te halen, bedankt!

Vervolgens wil ik Sofie Smulders en mijn ouders bedanken voor hun kennis van de Nederlandse taal en dat zij deze hebben willen toepassen op mijn afstudeer thesis. Zonder hen zouden er waarschijnlijk nog de nodige fouten in hebben gezeten. Ook Mieke Muijres heeft hier een plekje verdiend, zonder dat ze het weet eigenlijk, voor de heldere structuur van haar afstudeeronderzoek, die ik heb kunnen gebruiken bij het opzetten van die van mij. Dan zijn er nog de verfrissende blikken van vrienden en familie met wie ik over mijn onderzoek heb kunnen praten en discussiëren, waardoor ik op nieuwe en verhelderende ideeën werd gebracht. Ook wil ik mijn vriendje bedanken voor zijn steun tijdens mijn studie. En nu ook mede door je afwezigheid tijdens mijn onderzoek heb ik die op tijd af kunnen ronden, tot zo schat!

Vervolgens gaat mijn dank uit naar Mellouki Cadat en Suzanne Bogharts die mij in eerste instantie de kans hebben gegeven om met het project Radicaal Jong mee te draaien en mijn onderzoek via hun organisaties te kunnen uitvoeren. De training in Groningen en het gesprek met Mellouki Cadat was leerzaam en heeft haar rol gespeeld in het vormgeven van mijn onderzoek.

Natasha, Marije, Elisa, Janne, Mirte, Eline en Nout, mijn mede lotgenoten! De avonden in de Leeuwenborch en op het Forum waren een stuk dragelijker en zelfs plezierig met jullie aanwezigheid. Uiteraard hoort hier ook de rest van 'IO-gang' die voor de nodige afleiding heeft gezorgd! En dan wil ik nog mijn vrienden en familie bedanken voor de ontspannen etentjes, avondjes en uitstapjes die me even konden afleiden van mijn afstudeeronderzoek.

Met deze scriptie is ook een einde gekomen aan mijn studententijd. Mijn ouders verdienen hier nog een keer een plekje. Dankzij jullie onvoorwaardelijke steun heb ik dit tot een succesvol einde kunnen brengen! Ik kijk in ieder geval terug op een hele leuke en leerzame periode waarin ik heb kunnen proeven, experimenteren en mijn kennis en vaardigheden heb kunnen ontwikkelen. Nu komt eindelijk de tijd dat ik deze mag gaan toepassen!

Wageningen, 24 April 2011

Floor Ambrosius

INHOUDSOPGAVE

ABSTRACT.....	5
VOORWOORD	7
INHOUDSOPGAVE	9
1. INLEIDING.....	13
1.1. CULTURELE SPANNINGEN OP HET PLATTELAND	13
1.2. HET ONDERZOEK.....	15
2. RADICALISERING	17
2.1. EXTREEMRECHTS.....	17
2.2. RADICAAL	18
2.3. RADICALISERING RICHTING EXTREEMRECHTS.....	19
3. CULTURELE FACTOREN EN CONCEPTEN VAN RADICALISERING	23
3.1. ETNOCENTRISME, STEREOTYPERING EN VOORoorDEEL	23
3.2. ‘GROUPTHINK’	24
3.3. INTERETNISCH CONTACT	24
3.4. LEEFWERELD, SOCIALE IDENTITEIT EN SOCIAAL VERTROUWEN	25
4. SOCIAALPSYCHOLOGISCHE FACTOREN VAN RADICALISERING.....	27
4.1. PROJECTIE-THEORIE EN AUTORITAIRE PERSOONLIJKHEID	27
4.2. CAUSALE ATTRIBUTIETHEORIE.....	28
4.3. ONVREDE EN VERTROUWEN	30
4.4. SAMENVATTEND	31
5. ONDERZOEKSVRAGEN.....	33
6. METHODEN VAN ONDERZOEK.....	37
6.1. INLEIDING.....	37
6.2. KWALITATIEF ONDERZOEK.....	37
6.3. ONDERZOEKSOPZET	38
6.3.1. Oriëntatie	38
6.3.2. Dataverzameling	38
6.3.3. Data-analyse en verslaglegging.....	39
6.4. SELECTIE VAN DE RESPONDENTEN	40

6.5.	EVALUATIE VAN GEBRUIKTE METHODEN	40
7.	'WIJ'	43
7.1.	JONGEREN IN KEET.....	43
7.2.	VRIENDENGROEP IN KROEG.....	45
7.2.1.	Masculiniteit	46
7.2.2.	Gezelligheid.....	47
7.3.	OVEREENKOMSTEN.....	48
7.3.1.	De rurale idylle.....	49
7.3.2.	Het blanke platteland.....	50
7.3.3.	Bier drinken.....	51
7.3.4.	"Gewoon Normaal"	52
7.3.5.	Politiek vertrouwen.....	53
7.4.	CONCLUDEREND	55
8.	'ZIJ'	57
8.1.	INLEIDING.....	57
8.2.	KAKKERS EN ARROGANTIE	57
8.3.	BUITENLANDERS	60
8.4.	DE STAD.....	61
8.5.	GROEPEN VERGELEKEN.....	63
8.6.	CONCLUDEREND	63
9.	'DE BUITENLANDER'	65
9.1.	'ONS LAND'.....	65
9.2.	'TYPEN' BUITENLANDERS.....	67
9.2.1.	Profiteurs	68
9.2.2.	Gastarbeiders.....	70
9.2.3.	De (stads-) buitenlander	72
9.3.	SYMBOLISCHE BEDREIGING	75
9.3.1.	Het belang van aantallen	76
9.3.2.	De Islam.....	77
9.4.	CONCLUDEREND	80
10.	CONCLUSIE EN DISCUSSIE	83
10.1.	INLEIDING.....	83
10.2.	CONCLUSIE.....	83
10.3.	DISCUSSIE.....	88

REFERENTIES	91
BIJLAGE.....	95

1. INLEIDING

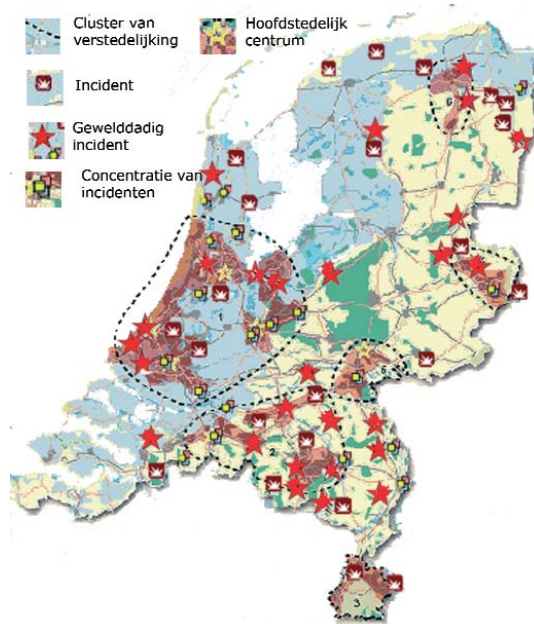
Dit afstudeeronderzoek is geschreven op basis van een onderzoek dat de afgelopen maanden heeft plaatsgevonden in een dorp in Noord-Brabant. Naar aanleiding van interesse in de relatie tussen stad en platteland en culturele spanningen in de multiculturele samenleving, heeft dit onderzoek vorm en richting gekregen. Radicalisering, 'ingroup-outgroup' relaties, beeldvorming over buitenlanders en interetnisch contact zijn de belangrijkste thema's in dit rapport. Dit onderzoek probeert de betekenis van de multiculturele samenleving in de leefwereld van vriendengroepen op het platteland in kaart te brengen, om eventuele culturele spanningen tussen jongeren op het platteland en allochtonen te begrijpen en in context te plaatsen, juist daar waar er weinig contact is tussen deze culturele groepen.

1.1. CULTURELE SPANNINGEN OP HET PLATTELAND

Na de aanslagen van 11 september 2001 en de moord op Theo van Gogh en Pim Fortuyn is de aandacht voor verhoudingen tussen zogenoemde allochtonen en autochtonen enorm toegenomen in Nederland, maar ook daarbuiten. Meer dan ooit wordt er gesproken over culturele spanningen. Het beleid van de Nederlandse overheid, met betrekking tot de multiculturele samenleving, is erop gericht om diversiteit te benadrukken om zo de cultuur van etnische minderheden te beschermen, maar een groot deel van de dominante cultuur in Nederland ziet de eigen cultuur bedreigd worden (Sniderman and Hagendoorn, 2007). Juist daar waar de populatie allochtonen het kleinst is, op het platteland, lijken culturele spanningen toe te nemen en de meeste racistische uitspraken komen hier vandaan (Bosman, 2009). Etnische incidenten doen zich vaak voor in en rondom gemeenten op het platteland en vaak in raakvlak met het verstedelijkte platteland (Cadat en Engbersen, 2006a), waardoor problemen tussen etnische groepen of binnen verschillende bevolkingsgroepen zich vooral laten zien op het platteland zelf.

Er zijn een paar onderzoeken geweest die de oorzaak van 'radicalisering' op het platteland, vooral gericht op 'Lonsdale jongeren', in kaart proberen te brengen (Cadat and Engbersen, 2006b; Huijgens, 2004; Balogh et al., 2009). Uit een onderzoek van Cadat en Engbersen (2006: 12) kwam het volgende naar voren:

De tegencultuur van rechts-extremistische plattelandsjongeren is te begrijpen als de uitdrukking van een sociaal-cultureel verzet tegen de voortschrijdende verstedelijking, zo maken wij op met sociale-professionals en lokale bestuurders. De multiculturele samenleving is onlosmakelijk verbonden aan de verstedelijking. 'De allochtoon' is voor rechts-extremistische jongeren dan ook het levende symbool van ongewilde culturele veranderingen en een ideale kapstok om een diffuus soort onbehagen aan op te hangen. Dit onbehagen overstijgt generaties.

Bron: (Cadat en Engbersen, 2006a)

Een andere verklaring wordt gezocht in de streekroman, waarin sociaaleconomisch achtergestelde dorpen hun toevlucht zoeken in gefantaseerde 'imagined communities'. Waarin volgens de streekroman geen plaats is voor multiculturaliteit, sociale banden nog nauw zijn, waar stabiliteit, zekerheid en orde heersen etc. (Cadat and Engbersen, 2006b). Verder blijkt dat ze uit laagopgeleide

gezinnen komen, voor wie volgens Cadat en Engbersen (2006b) de verstedelijking te snel gaat. Hierbij wordt dus gedacht dat de veranderende multiculturele samenleving te snel gaat voor traditioneel ingestelde dorpsbewoners. Bij radicaliserende jongeren geldt nog de extra aandacht voor de identiteit waarnaar zij op zoek zijn/gaan, waarbij hun eigen cultuur centraal staat, zowel bij allochtonen als autochtonen. Verschillende culturele groepen kunnen op deze manier tegenover elkaar komen te staan. Weer een andere verklaring voor het ontstaan van culturele spanningen en radicalisering van jongeren is de invloed van een harde kern van rechts-radicalen volgens Cadat en Engbersen (2006b). Allochtonen fungeren hierbij als zondebok voor sociaaleconomische problemen als werkloosheid (De Gruijter et al., 2010). Dit geldt ook voor jongeren en bewoners in de buitendorpen van de gemeente Ede, die het gevoel hebben dat zij overal belasting voor moeten betalen en dat de allochtonen in Ede alle mogelijke subsidies kunnen krijgen (Balogh et al., 2009). Hierbij valt de passieve of zelfs negatieve rol van de ouders op (Cadat and Engbersen, 2006c). Uit een ander onderzoek blijkt er ook sprake te zijn van een xenofobe houding, waar angst heerst voor wat 'anders' is en er een sterke interne groepsoriëntatie heerst. De 'monocultuur' (afwezigheid van allochtonen) zou hier zorgen voor een voedingsbodem voor xenofobie en islamofobie, beschreven door Balogh et al. (2009: 125) als:

De opkomst van de Islam wordt opgevat als een 'bedreiging' van het voortbestaan van het oorspronkelijke, christelijke karakter van de Nederlandse samenleving.

Hier associëren de jongeren 'buitenlanders' vrijwel allemaal met 'criminaliteit', en 'parasiteergedrag', waarbij vooral verwezen wordt naar de media en van horen zeggen (Balogh et al., 2009). Uit deze onderzoeken komt naar voren dat er een soort angst heerst, een bepaald soort onbehagen, een zondebok-theorie, en het zoeken naar een 'nieuwe' identiteit. Deze factoren lijken allemaal van invloed te zijn op 'radicaliserende' plattelandjongeren.

Veel van de onderzoeken haalt resultaten en antwoorden uit het sociale netwerk rondom de jongeren, waardoor de jongeren zelf minder vaak aan het woord komen. Ook zijn onderzoeken niet specifiek gericht op de leefwereld van vriendengroepen op het platteland, maar vormen een onderdeel binnen een groter onderzoek. Om meer inzicht te krijgen in hoe vriendengroepen nu zelf betekenis geven aan de multiculturele samenleving, en hoe dit zich verhoudt tot radicalisering, is belangrijk om de jongeren en jongvolwassenen zelf een plaats in het debat te geven. Juist in het huidige politieke en maatschappelijke klimaat, waar de multiculturele samenleving in een nieuw licht komt te staan door politieke partijen die de nadruk leggen op assimilatie in plaats van verschil, lijkt het begrijpen van de beeldvorming over buitenlanders van belang te zijn. Het polariserende klimaat kan invloed hebben op de beeldvorming van jongeren op het platteland, juist omdat zij weinig in aanraking komen met andere culturen, waardoor beeldvorming afhankelijk is van andere media. 'Radicalisering' heeft een erg negatieve ondertoon. Door de leefwereld van deze vriendengroepen op het platteland ten opzichte van de multiculturele samenleving in kaart te brengen, kan er inzicht worden gegeven in wat er nu eigenlijk aan de hand is, om beeldvorming over buitenlanders van deze groep te leren begrijpen. Door dit in kaart te brengen wordt er een 'knowledge gap' gevuld die jongeren en jongvolwassenen op het platteland een plaats geeft in de kennis en discussies over culturele spanningen in de multiculturele samenleving. Dit onderzoek kan daardoor een basis vormen voor verder onderzoek naar beeldvorming van vriendengroepen op het platteland over andere culturele groepen en de eventuele culturele spanningen tussen plattelandjongeren en buitenlanders en zodoende bijdragen aan de hierboven besproken factoren van radicalisering, door deze in een context te plaatsen. Ook kan het onderzoek als wetenschappelijke onderbouwing dienen voor beleidsmedewerkers en onderzoekers met betrekking tot dit onderwerp en voor maatschappelijke organisaties die betrokken zijn bij projecten betreffende culturele spanningen tussen stad en platteland.

1.2. HET ONDERZOEK

Het onderzoek zal dus, kort samengevat, inzicht geven in de leefwereld die vriendengroepen op het platteland van Nederland hebben met betrekking tot de multiculturele/huidige samenleving en daarbij achterliggende gedachten die een rol spelen bij de eventuele verrechtsing/radicalisering van hun denkbeelden te omschrijven. Hierbij gaat het om hun leefwereld en hoe hier vorm aan wordt gegeven. De hoofdvraag is daarom als volgt:

- *Wat is de leefwereld van vriendengroepen op het platteland ten opzichte van de multiculturele samenleving?*

Om deelvragen te formuleren wordt eerst het begrip radicalisering verder uitgewerkt in wat het conceptuele kader van dit onderzoek vormt. Dit zal onderverdeeld worden in drie hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk gaat in op het proces van radicalisering richting extreemrechts. Extreemrechts is een extreme vorm van intolerantie tegenover culturele diversiteit in een samenleving. Dit wordt hier besproken om aan te geven wat radicalisering in dit onderzoek inhoudt. Vervolgens zal het concept radicalisering worden geoperationaliseerd aan de hand van culturele, en sociaalpsychologische factoren. De culturele factoren, het tweede hoofdstuk van het conceptuele kader, probeert de leefwereld en cultuur van vriendengroepen op het platteland inzichtelijk te maken aan de hand van 'wij-zij'-relaties. Sociale identificatie ten opzichte van 'outsiders' komt aan bod, en ook concepten als ethnocentrisme, vooroordeel en stereotypering worden behandeld om beeldvorming omtrent allochtonen te kunnen beschrijven. Sociaal psychologische factoren van radicalisering worden behandeld om onderliggende processen voor het gebruik van ethnocentrisme, vooroordeel en stereotypering te analyseren. Verschillen tussen individuen binnen de vriendengroepen worden op deze manier inzichtelijk. Het conceptueel kader sluit met een korte samenvatting van de besproken concepten en theorieën om hieruit de deelvragen te formuleren. Hierop volgt een hoofdstuk over de gekozen methodiek waarbinnen het onderzoek is uitgevoerd.

Het tweede deel van het rapport toont de analyse van de data. Deze hoofdstukken zijn onderverdeeld naar de 'wij-zij'-relatie om met deze kennis te kijken naar de beeldvorming over 'de buitenlander', wat tevens het laatste empirische hoofdstuk is. Deze structuur is gekozen om aan de hand van 'insiders-outsiders' relaties van de vriendengroepen inzicht te krijgen in hoe beeldvorming rondom buitenlanders gestructureerd is. Dit rapport eindigt met een conclusie en discussie.

2. RADICALISERING

Om de leefwereld over andere culturele groepen te meten wordt hier ingegaan op het begrip radicalisering, maar wanneer is er sprake van radicalisering bij vriendengroepen? Het begrip radicalisering vraagt om uitleg. In deze context zal het gaan om radicalisering richting extreemrechts, omdat het hier gaat om een houding ten opzichte van de multiculturele samenleving waarin de houding ten opzichte van allochtonen centraal staat. Om radicalisering te beschrijven, wordt hieronder invulling gegeven aan het begrip extreemrechts, waarna radicaal beschreven wordt, om met deze kennis het proces radicalisering te beschrijven. Factoren van radicalisering kunnen vanuit verschillende perspectieven en invalshoeken worden geanalyseerd, waarvan culturele en sociaalpsychologische factoren uit de literatuur als belangrijkste naar voren komen. Deze worden dan ook in de volgende twee hoofdstukken behandeld.

2.1. EXTREEMRECHTS

Extreemrechts verwijst in de basis naar het onderscheid tussen links en rechts binnen de politieke ideologie. Er zijn verschillende maatstaven waarin een links of rechts gedachtegoed wordt gemeten binnen de samenleving. De belangrijkste en meest voorkomende daarvan is de progressieve/conservatieve maatstaf (Hagendoorn and Janssen, 1983). Links staat hierin voor een meer progressief gedachtegoed, terwijl rechts vaak wordt geassocieerd met conservatieve denkbeelden. Extreem rechts verwijst dus in eerste instantie naar een extreme vorm van een conservatief gedachtegoed. Naast dat het rechtse politieke gedachtegoed wordt geassocieerd met conservatief, zijn er verschillende definities voor *extreemrechts* en is er vaak veel verwarring over. De ene legt de nadruk op individuele gedachten en ideologieën, terwijl de ander kijkt naar politieke partijen. Begrippen als neo-nazisme, fascisme, maar ook vreemdelingenhaat (xenofobie) in het algemeen, etnocentrisme en het afwijzen van het bestaande politieke systeem valt hieronder (Huijgens, 2004). Er wordt vaak een rijtje kenmerken genoemd om het onder rechtsextremisme te plaatsen. De volgende zijn beschreven door een Zwitserse politicoloog Urs Altermatt (in Arts en Butter, 2009: 43):

- 'agressief nationalisme en/of etnocentrisme, dat zich uitdrukt in xenofobe en vreemdelingenhaat;
- racisme, meestal gefundeerd op een biologisch getinte wereldbeschouwing, terugkerend in etnisch/culturele discriminatie;
- antisemitisme, dat zich vertaalt in een open of bedekte vijandelijke houding tegenover het joodse volk alsmede in een relativering van nazi-misdaden uit het verleden;
- autoritarisme, strevend naar een krachtige leidersfiguur en een sterke staat;
- een anti-egalitaristische maatschappijopvatting waarbinnen een hiërarchische, 'organische' ordening domineert;
- nadruk op de volksgemeenschap en de culturele homogeniteit daarvan;
- een antipluralistische opvatting over politiek en samenleving, samenhangend met een wantrouwen tegen de democratie;
- een demagogische spreekstijl waarbij politieke tegenstanders verbaal worden besmeurd;
- absolutistische aanspraken op de waarheid, die maatschappelijke tolerantie sterk bemoeilijken;
- acceptatie van geweld als middel om sociale en politieke conflicten te beslechten'.

Deze definitie is een strenge waarbij een groep of individu vele kenmerken moet hebben om tot extreemrechts te behoren. Dit betreft de harde kern van het rechtsextremisme, zoals de organisaties Stormfront Nederland, Holland Hardcore en Blood and Honour etc. Ook speelt antisemitisme hier

een bepalende rol voor het begrip rechtsextremisme (Arts en Butter, 2009). Van Donselaar en Rodrigues vinden deze definitie echter te scherp waardoor het veel mensen buitensluit die ook een veel overeenkomsten hebben met een rechtsextremistisch gedachtegoed. Zij splitsen het begrip op in twee elementen: de afkeer tegen 'volksvreemd' en 'volksvijandig' (Arts en Butter, 2009; Huijgens, 2004):

Volksvreemd heeft betrekking op cultuurverschillen die men ervaart of denkt te ervaren. In het verleden golden bijvoorbeeld de Joden en zigeuners als 'volksvreemd' nu zijn het vooral de allochtonen of de moslims. 'Volksvijandig' zijn de politieke tegenstanders van extreemrechts, zoals de linkse activisten en partijen, demonstranten en politici die maatregelen nemen tegen extreemrechts.

Hier wordt het begrip extreemrechts een stuk breder getrokken en is antisemitisme niet meer alleen een bepalende factor om onder het begrip extreemrechts te vallen. Rechtsextremisme, zoals gedefinieerd door Van Donselaar en Rodrigues (2008) zet zich vooral af tegen de multiculturele samenleving, allochtonen in het algemeen, en degenen die deze steunen. Hierdoor hoeft, onder deze definitie, extreemrechts geweld niet per se racistisch van aard te zijn (Van Donselaar and Rodrigues, 2008). Ondanks dat definiëringen over de extreemrechtse ideologie verschillen, is er wel enige overeenstemming over bepaalde basisprincipes die binnen extreemrechts lijken voor te komen, namelijk: nationalisme, racisme, heftige kritiek op het politieke bestel en de parlementaire democratie, de roep om een sterke staat en leider, en bestrijding van de politieke tegenstander.

Het begrip extreemrechts heeft ook voor een deel te maken met het afzetten tegen de politiek en samenleving: 'een antipluralistische opvatting over politiek en samenleving, samenhangend met een wantrouwen tegen de democratie'. Het hebben van alleen deze opvatting wil niet zeggen dat iemand extreemrechts is, maar wanneer iemand extreemrechts is heeft hij/zij deze opvatting. Het ontbreken van dit vertrouwen over de samenleving en de politiek heeft deels te maken met sociaal vertrouwen van burgers onderling. Dit vertrouwen is gerelateerd aan het vertrouwen van burgers in instituties. Sociale relaties tussen mensen bevorderen de binding met de samenleving, waardoor een afname van de intensiteit van deze sociale relaties tussen mensen leidt tot een afname van de binding met de samenleving en instituties (De Geruijter et al., 2010: 10). Andersom geldt dit ook, wanneer er vertrouwen is in instituties versterkt dit het sociaal vertrouwen en daarmee ook een afname van de kans op een extreemrechts gedachtegoed. Hier wordt later uitgebreid op ingegaan.

2.2. RADICAAL

Rechtsextremisme is op zichzelf al radicaal, maar er is een duidelijk onderscheid tussen radicalisme en radicalisering. Radicalisme wordt door het Ministerie van Justitie (2005, in Fermin, 2009: 9-10) als volgt omschreven:

Radicalisme is een geesteshouding. We duiden er de bereidheid mee aan om de uiterste consequentie uit een denkwijze te aanvaarden en die in daden om te zetten. Die daden kunnen maken dat op zichzelf hanteerbare tegenstellingen escaleren tot een niveau waarop ze de samenleving ontwrichten. Doordat er geweld aan te pas komt, of ander gedrag dat mensen die kwetst of in hun vrijheid raakt. Of doordat hele groepen zich afkeren van de samenleving.

Radicalisme verwijst naar een breed scala van 'geesteshoudingen'. Deze kunnen overal betrekking op hebben, maar het onderscheid zit hierin dat deze denkwijze of geesteshouding tot een daad omgezet kan worden. Er wordt ook een verwijzing gemaakt naar de samenleving, waarbij tegenstellingen kunnen escaleren door gebruik van geweld of doordat het radicalisme mensen kwetst. Dit laatste vraagt ook om opheldering, want wanneer kwets je iemand of wanneer is iemand gekwetst? Het hoeft daarom ook niet zo te zijn dat mensen geweld gebruiken in hun vorm van

radicalisme, kwetsen is in principe al genoeg om radicalisme tot uiting te laten komen. Vaak gaan deze geesthoudingen en eventuele daden gepaard met een geloof, ideaal of doel: de complexe werkelijkheid wordt hieraan onderschikt gemaakt, net als bij een xenofobe en etnocentristische houding ten opzichte van de samenleving.

De vorm van radicalisme en wat hier onder verstaan wordt verschilt per maatschappij. Een verre afwijking van de norm van de maatschappij zal eerder als radicalisme worden gezien dan een geesteshouding die in de grondwet verankerd ligt bijvoorbeeld. Het voorbeeld wat Fermin (2009) aanhaalt is dat democratische bewegingen in Saoedi Arabië als radicaal worden gezien, terwijl salafistische bewegingen in Nederland als radicaal worden gezien. De dreiging van radicalisme komt dus voort uit de verwachte negatieve gevolgen van de geesteshouding ten overstaan van de maatschappij waarin men zich bevindt. Het hoeft echter niet zo te zijn dat radicalisme ook daadwerkelijk negatieve gevolgen heeft voor de samenleving, democratie en rechtszaak. Uit historie is gebleken dat verschillende groepen belang hebben gehad bij bepaalde vormen van radicalisme, bijvoorbeeld de feministen en sociaaldemocraten die opkwamen voor de rechten van vrouwen en arbeiders. Zij aanvaardden de consequenties van hun 'geesteshouding' en de daden die hierbij kwamen kijken (Fermin, 2009).

Radicalisering en radicalisme wordt echter wel als probleem gedefinieerd voor de maatschappij en de politiek door het Ministerie van Justitie in Nederland (Fermin, 2009: 10):

...vooral de dreiging die uitgaat van ontwrichtende daden en het uitdragen van ondermijnende ideeën die erop gericht zijn op de niet-democratische wijze veranderingen tot stand te brengen of erop gericht zijn de besluitvorming zodanig te veranderen dat hierin de vrijheden en rechten van minderheden niet meer worden gerespecteerd (Ministerie van Justitie, 2005: 5-7).

Rechtsextremisme is één van de vormen van radicalisme en een radicaal gedachtegoed. Radicalisering richting extreemrechts neemt in dit onderzoek een centrale plaats in. Hieronder wordt het proces van radicalisering beschreven en wat eronder valt.

2.3. RADICALISERING RICHTING EXTREEMRECHTS

Wanneer het om radicalisering gaat, gaat het om het proces naar radicalisme toe. Dit blijkt een erg ingewikkeld proces te zijn wat het definiëren moeilijk maakt. Een brede definitie van radicalisering zou daarom kunnen zijn:

...een proces van groeiende bereidheid om de eerder genoemde veranderingen na te streven, te ondersteunen of anderen daartoe aan te zetten. Daaraan kan worden toegevoegd dat radicalisering een proces is waarbij individuen of groepen zich verwijderen van – de normen en waarden van – de gevestigde samenleving. (Fermin, 2009: 11)

Radicalisering wordt door Arts en Butter (2009: 9) als volgt omschreven:

Radicalisering is het proces van toenemend radicalisme bij een persoon. Het gaat om een complex proces, waarin een persoon gefaseerd een compromisloze levenswijze ontwikkelt en waarin radicale gedachten over verandering en hervorming vorm krijgen. Men construeert op die manier een nieuwe identiteit en een nieuw zelfbeeld.

Spee en Reitsma (2010: 6) definiëring radicalisering als volgt:

Radicalisering is een psychologische ontwikkeling waarbij iemand zich steeds meer identificeert met een extreem gedachtegoed, steeds sterker overtuigd raakt van het eigen

gelijk, steeds meer vervreemdt van mensen die er anders of genuanceerd over denken en steeds meer geneigd is om denken in handelen om te zetten. Dit is een proces. Radicale gedachten en radicaliserend handelen ontwikkelen zich in rap tempo waarin dat gebeurt kan verschillen.

Bij radicalisering gaat het om mensen die in een proces zitten waarbij een geloofshouding steeds meer vorm krijgt en ook de wil om hier iets aan te doen. De ene beschrijft het als een psychologisch proces, de ander legt de identiteit centraal. Het is duidelijk dat het om een proces gaat waarbij een geesteshouding afwijkt van de normen en waarden in de samenleving en dat deze gedachten steeds meer vorm krijgen. Hierbij gaat het er om dat de desbetreffende persoon of personen ergens onvrede over heeft/hebben binnen de heersende maatschappij en/of normen en waarden die hier binnen gelden. Radicalisering heeft dus met verandering te maken en het doel en ideaal dat hierbij voor ogen staat. De radicale geloofshouding zou hierdoor extreem moeten afwijken van de heersende norm binnen de maatschappij, waardoor de verandering die de radicaliserende persoon wil bewerkstelligen radicaal is.

Volgens Zannoni et al. (in Spree en Reitsma, 2010: 6) zijn vier verschillende fasen te onderscheiden bij radicalisering van jongeren. De laatste fase is niet of nauwelijks van belang in Nederland. De vier fasen zijn:

1. 'een groep die wordt getroffen door negatieve ontwikkelingen die als voedingsbodem kan werken voor radicalisering (slechte thuissituatie, discriminatie en dergelijke);
2. Een groep die zoekende is en in meer of mindere mate vatbaar is voor radicale ideeën;
3. Een groep die geraakt wordt door radicaal gedachtegoed, al min of meer radicaliseert, en die dat gedachtegoed verspreidt;
4. Een groep die bereid is via ondemocratische middelen geweld te gebruiken om haar idealen te verwezenlijken.'

Deze voedingsbodem bij fase 1 wordt mede gevormd door de demografische variabelen die worden geassocieerd met rechtsextremistisch gedrag. Hierbij spelen opvoeding, leeftijd, en een laag opleidingsniveau een rol. Over de rol van opleiding zal later wat uitgebreider worden ingegaan. Maar wat onder een groep wordt verstaan die zoekende is, is hier nog maar de vraag. Van radicalisering wordt ook wel gesproken als (Spree and Reitsma, 2010):

- 'Jongeren ingrijpende maatschappelijke veranderingen voorstaan die de democratische wijze van samenleven bedreigen;
- Jongeren in een proces van denken naar doen zitten; ideologie bepaalt in toenemende mate het handelen.'

Radicaliserende plattelandsjongeren zitten in een proces naar radicalisme in extreemrechtse denkbeelden. Waar ze in dit proces zitten en of ze ook echt radicaal worden is de vraag. Zoals hierboven al aangegeven, komen jongeren maar zelden in fase vier terecht. In dit onderzoek wordt geprobeerd aan de hand van de concepten omtrent radicalisering inzicht te krijgen in hoe vriendengroepen op het platteland betekenis geven aan de multiculturele samenleving. Aangezien dit een momentopname betreft, wordt er geen proces gesuggereerd of getracht te analyseren, maar wordt er gekeken hoe beeldvorming op dit moment is. Om dit te kunnen analyseren zal worden ingegaan op concepten die aangeven hoe er een afwijzing van andere culturen kan ontstaan en waaraan dit gemeten kan worden. Daarom zullen begrippen als etnocentrisme, xenofobie, stereotypen en vooroordeel behandeld worden. Deze zullen worden samengevat onder culturele factoren, omdat zij beschrijven hoe bepaalde groepen in de samenleving tegenover elkaar staan. Terwijl sociaalpsychologische factoren meer inzicht geven in de wisselwerking tussen het individu en zijn sociale omgeving, waardoor onderliggende processen van radicalisering bloot komen te liggen.

Het ene is niet los te zien van het andere. Culturele factoren als stereotypen, ethocentrisme en vooroordeel hebben onderliggende processen die er voor zorgen dat mensen een groep zien als een groep en dat er vooroordelen worden ontwikkeld. Deze factoren hangen samen met het individu in relatie tot zijn/haar sociale omgeving (Hagendoorn, 1986).

3. CULTURELE FACTOREN EN CONCEPTEN VAN RADICALISERING

3.1. ETNOCENTRISME, STEREOTYPERING EN VOORoorDEEL

Culturele factoren zijn verbonden aan groepen. Een individu maakt deel uit van een bepaalde groep, waardoor deze verbonden is aan bepaalde normen, waarden en gewoontes. Dit heeft invloed op de beeldvorming naar 'outsiders'. Er zijn verschillende culturele factoren die invulling geven aan de beeldvorming van vriendengroepen op het platteland over andere culturele groepen en buitenlanders. Concepten die gerelateerd zijn aan het begrip radicalisering zijn vooroordeel, stereotypen, ethnocentrisme, xenofobie, en interetnisch contact. Deze concepten hebben overlap en vullen elkaar aan, maar zijn ook op afzonderlijke manier gerelateerd aan factoren die een rol spelen bij radicalisering. Ze geven vooral een beschrijving van wat er nu eigenlijk speelt. Elias en Scotson (1994) laten in hun essay *'the established and the outsiders'* zien dat de gevestigde orde in een dorp, waar al sprake is van sociale cohesie, nieuwkomelingen karakteriseren als minderwaardig. Ze zien zichzelf als superieur en creëren een soort groepsfantasie (*'collective fantasy'*) over zichzelf die deze superioriteit rechtvaardigt, door zichzelf mooie eigenschappen toe te kennen en de *'outsiders'* negatieve eigenschappen toe te kennen. Het vergroten van deze eigenwaarden en de negatieve houding ten opzichte van de andere groep wordt ook wel ethnocentrisme genoemd (Elias and Scotson, 1994, Billiet et al., 1992, Hammond and Axelrod, 2006). Stereotypering, maar vooral vooroordelen over de 'outgroup' spelen hierbij een rol. Er is sprake van een positief vooroordeel over ingroup en daarmee sociale identificatie: het toeschrijven van positieve karakteristieken aan de eigen groep. Hierbij is diegene overwegend trots en voelt zich ergens bij aangesloten. Waardoor er een positieve identificatie met de eigen groep plaatsvindt wat kan leiden tot een sterkere 'ingroup'-band (LeVine en Campbell, 1972). Terwijl er tegelijkertijd sprake is van vooroordeel en contra-identificatie van de outgroup: selectieve perceptie van overwegend negatieve karakteristieken van de outgroup (Billiet et al., 1992). De 'outgroup' wordt dus geassocieerd met vooroordeel, dat gedefinieerd wordt door Hall (2005: 202) als:

... a rigid attitude that is (1) based on group membership and (2) predisposes an individual to feel, think, or act in a negative way toward another person or group of persons.

Vooroordelen bepalen voor een deel ethnocentrisch gedrag. Outsiders worden dan geassocieerd met negatieve karakteristieken en eigenschappen doordat ze verbonden zijn aan een bepaalde 'outgroup'. Vooroordelen zijn dus altijd negatief en is een houding van iemand ten opzichte van een andere groep, terwijl stereotypen ook positief kunnen zijn. Beide zijn vatbaar voor verandering. Stereotypen worden ook wel gezien als de minder extreme variant van vooroordelen en daardoor behandeld als de voorlopers van vooroordeel. Aan de basis van stereotypering ligt het menselijk verlangen om te categoriseren (versimpelen) en hierdoor de wereld om ons heen begrijpbaar te maken (Hall, 2005). Degene die zich identificeert met de 'ingroup' heeft de voordelen van acceptatie, behorende tot een groep, sociaal support, alsook systemen van normen en waarden, regels en geloofsovertuigingen die behoren tot die bepaalde groep. Deze 'social bond' geeft het leven ook betekenis door het verhogen van het zelfvertrouwen (Stephan et al., 2009). Wat opvallend is, is dat er vaak veel meer negatieve dan positieve karakteristieken worden gegeven aan stereotypen. Vaak komen deze negatieve stereotypen doordat mensen anders, onbekend of onverwacht zijn en het is dan 'makkelijker' om ze te begrijpen in negatieve termen. Ook kunnen stereotypen worden gebruikt, naast categorieën om de wereld beter te begrijpen, om een eigen groep of identiteit te creëren ten koste van anderen. Deze destructieve manier van stereotypering leidt weer tot de bovengenoemde fenomenen vooroordeel en ethnocentrisme (Hall, 2005: 198; Stephan et al., 2009).

The stereotypes prevalent in a society often serve to justify existing social inequalities. They do so by portraying groups as deserving their social roles and positions on the basis of their own characteristics. (Smith en Mackie, 2008: 175)

Deze vorm van stereotypering beschrijft al bijna de vorm van etnocentrisme, waarin de ‘outgroup’ negatieve karakteristieken toegewezen krijgt, waardoor ze zelf verantwoordelijk zijn voor hun positie in de samenleving. De sociaaleconomische positie van groepen lijkt hierbij ook een rol te spelen, waar later iets verder op ingegaan wordt (Hagendoorn, 1986).

Campbell (in Hagendoorn, 1986) omschrijft het ontstaan van interetnische beoordelingen doordat er verschillen worden waargenomen in socio-culturele en maatschappelijke posities en gedragsuitingen tussen groepen. Deze waarnemingen ontstaan in eerste instantie door waargenomen ‘objectieve’ kenmerken. Hierbij kan dus een onderscheid worden gemaakt tussen Turken en Marrokkanen op basis van verschillend taalgebruik. Dit neemt niet weg dat beide groepen ook als één groep kunnen worden gezien: de buitenlanders. Vervolgens zullen de oordelen van de beoordelaar groter worden wanneer zij zien/vinden dat de groep een grote mate van samenhang vertoont. Als die groep meer verschillen toont met de eigen groep zal er ook sprake zijn van meer negatieve beoordeling. Als laatste maakt het een verschil wat de beoordelaar kan waarnemen over de andere groep (Hagendoorn, 1986: 157-158). Bovengenoemde in combinatie met het aantal verschillen tussen de beoordelaar en de beoordeelde leidt ertoe dat Surinamers, zigeuners, Turken en Marrokkanen het meest zichtbaar zullen zijn in de Nederlandse samenleving. Hierbij wordt verondersteld dat wanneer de ‘outgroup’ meer verschilt van ‘het eigene’ dit leidt tot negatievere beoordelingen. Welke verschillen worden bedoeld is af te leiden aan het dagelijks taalgebruik over dit onderwerp. Interetnisch contact zou het hebben van vooroordelen kunnen beïnvloeden.

3.2. ‘GROUPTHINK’

Een sterke sociale samenhang en band binnen een groep kan er voor zorgen dat er een sterke beoordeling plaatsvindt naar andere sociale groepen (Putnam, 2000; Douglas, 2004). Deze sterke groepscohesie leidt ook tot sterke groepsnormen en waarden, waardoor de druk van binnenuit toeneemt om je te conformeren aan deze normen. Douglas (2004) beschrijft dit ook wel als een ‘strong group’ in combinatie met een ‘strong grid’: sterke groepscohesie in combinatie met sterke groepsregels (Douglas, 2004). Deze situatie is erg vatbaar voor ‘groupthink’. Door Janis (in Muijres, 2010) wordt ‘Groupthink’ beschreven als een ziekte wat gezonde groepen bedreigt door Janis (Hensley en Griffin, 1986). Hierdoor neemt de acceptatie van afwijkend gedrag en afwijkende meningen af, wat eerder leidt tot een etnocentrische houding. De groep verliest op deze manier haar leervermogen en de creativiteit wordt onderdrukt. Geslotenheid van de groep is een kenmerk hiervan. Gesloten groepen kenmerken zich door minder sociale banden met andere culturele groepen. Het netwerk van de groep is dus minder divers, wanneer er sprake is van ‘groupthink’. De belangrijkste symptomen zijn als volgt samen te vatten: overschatting van de eigen groep, versimpeling van de werkelijkheid en sterke groepsdruk tot uniformiteit (Muijres, 2010).

3.3. INTERETNISCH CONTACT

Allport, de grondlegger van de contacttheorie, beargumenteert dat direct contact tussen leden van verschillende groepen vooroordelen vermindert wanneer er aan de volgende vier criteria is voldaan: ‘er moet sprake zijn van een gelijke status tussen de verschillende groepen; er moet sprake zijn van gelijke doelen die de groepen nastreven; er moet sprake zijn van samenwerking tussen de verschillende groepen; en er moet sprake zijn van ondersteuning door wetgeving of autoriteiten’ (Bekhuis et al., 2009).

Op het platteland kan er vanuit worden gegaan dat er weinig tot geen contact plaatsvindt met de 'allochtonen' Nederlanders. Zoals door Campbell, beschreven worden stereotypen en vooroordelen mede gevormd door wat men kan waarnemen. Wanneer er sprake is van contact met een andere groep, zullen oordelen ook verfijnder worden. Wanneer er dus sprake is van weinig contact, kunnen of zullen er ook grove oordelen bestaan over verschillende 'outgroups', afhankelijk van hoe de groep verschilt ten opzichte van de eigen groep. Dit kan leiden tot een sterke 'wij-zij' houding. Wanneer er wel sprake is van contact zullen de oordelen niet meer alleen gebaseerd zijn op uiterlijke kenmerken, maar meer op concrete gedragingen. Dit hoeft alleen niet te betekenen dat de oordelen gunstiger of juist worden (Hagendoorn, 1986).

Verschillende wetenschappers hebben aangetoond dat het hebben van interetnisch contact vooroordelen deels wegnemen en de xenofobe en ethnocentrische houding wordt verzwakt. Het ontbreken van interetnisch contact is dus altijd gezien als een van de oorzaken van vooroordelen. Het is echter wel zo dat vooral positieve interetnische contacten vooral bijdragen aan een betere houding van autochtone jongeren ten opzichte van allochtone jongeren. Terwijl Bakker et al. (2007) juist weer hebben aangetoond dat het hebben van interetnisch contact op school geen invloed heeft op de xenofobe houding van jongeren (Bakker et al., 2007). Echter, volgens een onderzoek van Bekhuis et al. (2009) heeft het ontbreken van interetnisch contact (in vergelijking met neutraal ervaren interetnisch contact) geen invloed op meer etnische distantie. Hierbij maakt het in principe niet uit of er nu wel of geen sprake is van contact. Er bestaat dus nog onenigheid over of contact nu wel of niet bijdraagt aan een positievere houding ten opzichte van andersdenkenden. In hun studie hebben Bekhuis et al. (2009) geen bevestiging gevonden voor Allport's contacttheorie. Zij beargumenteren dat er klaarblijkelijk nog andere mechanisme spelen die een invloed hebben op de xenofobe houding van leerlingen, zoals de invloed van de attitudes van vrienden of ouders, en de invloed van het metabeeld (het idee hoe andere etnische groepen over de eigen etnische groep denken). Publieke familiariteit heeft te maken met contact en het creëren van sociale samenhang. Dit wordt hieronder kort besproken.

3.4. LEEFWERELD, SOCIALE IDENTITEIT EN SOCIAAL VERTROUWEN

Het concept leefwereld wordt gebruikt om te analyseren hoe mensen de alledaagse wereld om zich heen begrijpbaar maken en hier betekenis aan geven. Verschillende structuren van de leefwereld worden in de literatuur onderscheiden, waarbij elke vorm van bewustwording meegenomen wordt, inclusief dromen en fantasieën, om de leefwereld van individuen en groepen te analyseren (Deher, 2003). Hier wordt echter alleen gekeken naar betekenisverlening aan de alledaagse wereld die wordt gecreëerd in interactieve processen tussen individuen, waarbij de groep centraal staat en dus de vorming van een 'wij-relatie'. Dit is tevens ook de meest fundamentele structuur van de leefwereld, doordat betekenisverlening aan de wereld van alledag alleen geconstrueerd kan worden door middel van communicatie tussen individuen (Deher, 2003). Betekenisverlening en het begrijpbaar maken van de multiculturele samenleving vormt een onderdeel van de leefwereld die wordt geconstrueerd met anderen door het gebruik van symbolen (Deher, 2003) en categorieën (in de vorm van vooroordelen en stereotypering bijvoorbeeld). Het gevoel van het behoren tot een sociale identiteit, het 'wij-gevoel', door een vergelijking met anderen, construeert voor een deel het behapbaar maken van de alledaagse realiteit (Pfadenhauer, 2005).

Dit 'wij-gevoel' hangt samen met het begrip sociale identiteit. Hierbij ligt de nadruk op het creëren van een eigen identiteit zowel als het identificeren van andere karakters, wat ook wel categorisering wordt genoemd (Stets and Burke, 2000). Ze geven aan wat er van mensen verwacht wordt en helpen om het gedrag van anderen te begrijpen en te voorspellen. Op deze manier wordt het eigen gedrag een plaats gegeven. De positiebepaling van het individu in het sociale leven tegenover andere mensen heet sociale identificatie of karakterisering (Gray, 2003). Sociale samenhang wordt in de eerste plaats gecreëerd door goede (sociale) informatie van andere individuen, wat weer te maken

heeft met bovengenoemd contact. Dit gebeurt door frequente contacten in de publieke ruimte (Muijres, 2010). Ook De Gruijter (2010) geeft in haar boek het belang hiervan aan:

De VROM-raad (2006) geeft op basis van een aantal studies aan dat de alledaagse en terloopse sociale interacties tussen bewoners van groot belang zijn. Hierdoor beschikken zij over "voldoende informatie om andere bewoners te herkennen en sociaal te plaatsen".... Wanneer dit niet het geval is, zouden bewoners het gevoel kunnen krijgen dat hun straat, buurt of stad niet langer van henzelf is. Het sociaal vertrouwen tussen bewoners komt daardoor onder druk te staan. (De Gruijter et al., 2010: 14)

Dit laatste geeft duidelijk aan dat contact nodig is om een ander individu te plaatsen, om sociale identificatie te hebben in je omgeving. Wanneer er afwezigheid of miniem contact is tussen de autochtone jongeren uit een dorp en allochtonen in steden of uit een asielzoekerscentra, kan dit dus leiden tot verminderd vertrouwen en een bedreiging van het hebben van een plaats/dorp of wijk met iemand die ze niet kunnen plaatsen in hun vertrouwensspectrum. Ook kunnen er vage oordelen, door te weinig contact, ontstaan door geringe waarnemingen (Hagendoorn, 1986).

4. SOCIAALPSYCHOLOGISCHE FACTOREN VAN RADICALISERING

Sociaalpsychologische factoren analyseren onderliggende processen voor het gebruik van vooroordelen, stereotypen, etnocentrisme en xenofobie. Deze liggen bij het individu in interactie met de sociale omgeving. Een belangrijke vraag in de context van radicalisering is of vooroordelen, etnocentrisme en stereotypen de reden is waarom mensen discrimineren of aanschoppen tegen de multiculturele samenleving? Of zijn er onderliggende processen die hierbij een rol spelen en die zorgen dat mensen vooroordelen, stereotypen en etnocentrisme ontwikkelen. Gevoelens van onrechtvaardigheid, ervaren onzekerheid, en groepsdreiging vallen onder sociaalpsychologische factoren en worden vaak beschreven door rechtsradicalen, Lonsdale jongeren, en rechtsextremisten (Van der Valk and Wagenaar, 2010, Cadat and Engbersen, 2006a, Cadat and Engbersen, 2006b, Huijgens, 2004). Gevoelens van onveiligheid, 'eigen-volk-eerst' en het belang van cultuurbehoud komen hier uit voort (Huijgens, 2004). Er wordt ook wel beweerd dat psychologische factoren ten grondslag liggen aan het feit of een persoon radicaliseert of niet en lang is er een discussie geweest of het nu sociologische of psychologische verklaringen zijn die ten grondslag liggen aan etnocentrisme. Hieronder worden in ieder geval een paar theorieën besproken die in verband worden gebracht met het ontstaan van deze culturele factoren: projectie-theorie en autoritaire persoonlijkheid en de causale attributietheorie laten we hier vallen onder sociaalpsychologische factoren. Ook wordt hier nog ingegaan op onvrede en vertrouwen, als wel de invloed van opleiding en de sociaal economische positie op processen van onvrede en vertrouwen van het individu. Deze factoren beschrijven een context die invloed kan hebben op sociaalpsychologische factoren van radicalisering en die deze kunnen aanwakkeren. Al deze factoren vullen culturele factoren aan en hebben overlap, maar proberen vooral ook context plaatsing en onderliggende processen bloot te leggen.

4.1. PROJECTIE-THEORIE EN AUTORITAIRE PERSOONLIJKHEID

De projectie-theorie beschrijft het ontstaan van een radicale vorm van rechtsextremisme. Outsiders krijgen karaktereigenschappen toegewezen door opgekropte frustraties van de beoordeelaar: als projecties van de eigen verdrongen impulsen. Hierbij worden vooroordelen beschouwd als een afwijking van de norm. De projectie-theorie wordt verklaard door de theorie over de autoritaire persoonlijkheid (Hagendoorn, 1986). Deze wordt als volgt omschreven:

Bepaalde sociale omstandigheden leiden er toe dat bepaalde personen of groepen bang zijn hun maatschappelijke status te verliezen. Om zich via hun kinderen van hun toekomstige status te verzekeren, voeden zij deze zodanig op dat zij met hardheid, wilskracht en doorzettingsvermogen worden toegerust. Deze eigenschappen worden door middel van strikte discipline afgedwongen. De hierdoor van het kind vereiste onderschikking roept echter sterke agressie tegen de ouders op. Deze agressie wordt door het kind verdrongen. De verdrongen agressie is in het latere volwassen gedrag een voortdurende bron van projecties op niet-gevaarlijke doelen. (Adorno in Hagendoorn, 1986: 142)

De autoritaire persoonlijkheid wordt dus gevormd door opvoeding volgens Adorno, in plaats van de maatschappij zoals beschreven bij de zondebok-theorie. Adorno nam aan dat mensen met een neiging tot autoritarisme de volgende karaktereigenschappen hebben: zich vastklampen aan conventionele waarden en normen, kritiekloze onderwerping aan sterke leiders en gezagdragers; de neiging overtreders van de geldende normen te veroordelen of agressief te bejegenen; het onderdrukken of ontkennen van gevoelens van tederheid, zwakheid of verdriet; een geloof in bovennatuurlijke krachten en het hechten aan rigide denkschema's; een grote bewondering voor het sterke, machtige en mannelijke; cynisme over de aard van de mens; het te vlug uitgaan (projecteren) van het bestaan van samenzweringen en agressieve bedoelingen bij andere personen

en groepen en; seksuele preoccupatie (Hagendoorn en Janssen, 1983: 63). Uit onderzoeken is gebleken dat autoritaire personen sterk bevooroordeeld zijn over minderheidsgroepen en zich hier agressief tegen afzetten. Andere eigenschappen die bij autoritarisme worden omschreven voor Hagendoorn en Janssen (1983: 68) zijn:

Autoritarisme impliceert rechtse politieke voorkeuren en opvattingen. Autoritaire personen zijn traditioneel, conservatief, militaristisch, anti-communistisch en nationalistisch. (...) Zij prefereren sterke leiders en zijn eerder geneigd tot racistische en fascistische denkwijzen.

Dit zou te maken hebben met de pijnlijke onderschikking aan het gezag die de autoritaire persoon van jongs af had moeten leren verdragen. Door zich dan superieur te voelen over zwakkeren wordt deze krenking ontkend of verlicht (Hagendoorn en Janssen, 1983). De autoritaire persoonlijkheid is vooral een kenmerk van radicale rechtsextremisten, want opgekropte frustratie leidt vooral tot *agressie* jegens andere groepen. Bij radicaliserende vriendengroepen op het platteland kan wel sprake zijn van een vraag naar een sterke overheid, zoals bij eerder onderzoek naar onbehagen over de multiculturele samenleving is aangetoond (De Gruijter et al., 2010), maar agressie valt onder rechtsextremisme in plaats van het proces er naar toe.

4.2. CAUSALE ATTRIBUTIETHEORIE

Bij de attributie benadering gaat men er van uit dat vooroordelen voortkomen uit 'onvermijdelijke misverstanden': iedereen kan bevooroordeeld raken. Ook kan hier rekening worden gehouden met het feit of mensen juist vaak of niet vaak contact hebben met andere groepen. Het is een cognitieve theorie over culturele misverstanden, waarin rekening wordt gehouden met deze misverstanden. De theorie maakt een duidelijk onderscheid tussen ervaringen met contact, en ervaringen zonder contact. Hieronder wordt de attributietheorie uitgelegd waarbij geen contact is. Deze komt grotendeels overeen met de projectie-theorie, behalve dat bij de projectie-theorie wordt uitgegaan van een situatie waarin wel contact plaatsvindt. Het uitgangspunt van de attributietheorie is dat kenmerken niet 'zomaar' aan andere personen of groepen worden toegewezen, maar dat deze worden afgeleid uit de configuratie van waargenomen situationele- en gedragskenmerken. Dit werkt als volgt: Bij gelijk gedrag in verschillende situaties, wordt die handeling/gedrag gezien als een persoonlijk motief of kenmerk (interne attributie). Wanneer een individu ander gedrag/handeling vertoont per situatie of in de tijd, wordt er gezocht naar een externe (situationele) oorzaak, afhankelijk van de situatie. Bij dit laatste moeten we eenzelfde persoon meerdere malen kunnen observeren om ander gedrag waar te nemen. Wanneer men kijkt naar zichzelf, wordt eerder het object en de situatie waargenomen dan het daadwerkelijke eigen gedrag, de handelende persoon (men ziet zichzelf niet). Hierdoor heeft het individu voor het eigen gedrag vaak situationele verklaringen (externe oorzaken) en niet voor het gedrag van anderen, die juist wordt toegeschreven aan de interne attributie, dus de karaktereigenschappen van diegene. Dit proces speelt vooral een rol wanneer het eigen falen betreft. Dit is vaak niet de schuld van jezelf, maar er worden makkelijker 'excuses' gevonden. In de woorden van Hagendoorn (1986: 147):

Het in stand houden van het zelfrespect immers leidt er toe dat men eigen falen eerder aan externe dan aan interne oorzaken (incompetentie, luiheid) zal willen toeschrijven en eigen succes aan interne oorzaken (bekwaamheid, inzet), terwijl dat bij andere precies omgekeerd zal gebeuren (falen: intern; succes: extern).

Dit wordt ook wel de fundamentele attributie fout genoemd. Waarbij eigen falen vaak aan externe factoren wordt toegeschreven en het falen van andere aan interne oorzaken. Bij geen contact, kan zich het volgende voordoen. Bij het observeren van eenmalig gedrag, kan een individu verschillende oorzaken hiervoor aanwijzen. Uit deze verschillende keuzen van oorzaken, wordt de subjectief meest plausibele oorzaak gekozen. Deze is dus geheel afhankelijk van de persoon die de oorzaak

toeschrijft aan het gedrag van een outsider. De rol van één plausible oorzaak wordt minder zwaar geteld, wanneer er meerdere oorzaken voor dat individu voor de hand liggen. De keuzen van de verschillende oorzaken samen zijn afhankelijk van het individu die subjectief worden ingevuld. Deze keuzen van oorzaken voor gedrag kan beïnvloedt worden door vooroordelen. Nu komen we bij de kern van de zaak. Hagendoorn beschrijft een voorbeeld:

Bijvoorbeeld bij de verklaring van het eenmalige (eigen) falen: iemand is werkloos geworden, of kan geen woonruimte vinden. Men kan dit aan eigen tekorten toeschrijven (intern), maar dat doet afbreuk aan het zelfrespect. Als er dus even plausible externe oorzaken te vinden zijn, dan zal men die eerder kiezen. De aanwezigheid van etnische minderheden kan de rol van een dergelijke externe oorzaak vervullen. De 'discounting' werkt, er vindt een externe attributie plaats: men verklaart de andere groep schuldig aan de eigen werkloosheid, of het eigen falen in het algemeen. (Hagendoorn, 1986: 148)

Het eigen falen, of opgekropte frustraties, staan in dit geval aan de basis van het ontstaan van vooroordelen. Wanneer hier niet intern naar gekeken wordt, kunnen andere groepen hier de dupe van worden. Dit heeft ook overeenkomsten met het toeschrijven van karaktereigenschappen aan andere groepen, bijvoorbeeld luiheid, agressief gedrag, of afhankelijk gedrag, wat mede veroorzaakt wordt door de sociale status.

Billig (in Hagendoorn, 1986) laat in zijn onderzoek zien dat etnische vooroordelen en 'racistische' argumentatie een sterk ad hoc karakter hebben, waarvan de structuur wisselt met de dialoog. De argumenten die gebruikt worden bij vooroordelen zijn per situatie verschillend, waardoor racistische opvattingen geen stabiele basis hebben bij het gebruik van duidelijke argumenten en opvattingen. Hieruit concludeert hij dat de kern van de bezwaren, ten opzichte van etnische groepen, niet ligt in de kern van de argumentatie, maar:

...in meer primaire negatieve gevoelens met betrekking tot etnische groepen. Afhankelijk van de situatie worden deze gevoelens in meer of minder 'racistische' meningen vertaald. Een dergelijke zienswijze maakt ook het defensieve karakter van etnische vooroordelen beter duidelijk. (Hagendoorn, 1986: 205)

Wat hier echter nog niet mee is beantwoord, is dat er vaak sprake is van een etnische hiërarchie onder degenen die bevooroordeeld zijn. Er wordt dus onderscheid gemaakt tussen verschillende etnische groepen en de 'problemen' die de autochtone bevolking in verband brengt met deze groepen. Hieruit blijkt dat in de jaren '80 al een duidelijk onderscheid werd gemaakt tussen Marokkanen en Turken en dat dit nu nog steeds geldt (Hagendoorn, 1986; De Gruijter et al., 2010). Dit onderscheid lijkt vooral voort te komen uit de 'last' die wordt ondervonden door verschillende mensen met betrekking tot buitenlanders. Dit blijken vooral, volgens hun, Marokkanen en Turken te zijn. Terwijl andere 'buitenlanders' zich beter zouden aanpassen (De Gruijter et al., 2010). Dit hangt ook weer samen met religie: de Islam. Vooral de laatste jaren is dit een erg groot issue binnen de Nederlandse samenleving geworden, mede door eerder genoemde 'incidenten', zoals de moord op Theo van Gogh en Pim Fortuyn, en de aanslagen van 9/11 (Van Donselaar, 2009). Volgens Zajonc (in Hagendoorn, 1986: 205) zijn preferenties naar verschillende culturen niet alleen op cognitieve overwegingen gestoeld (dat wat je kan waarnemen), maar ook op emotionele reacties. Wanneer iemand bekend is met datgene wat hij/zij waarneemt, maakt dit het contact of de ontmoeting meer aangenaam, dan wanneer iemand onbekend is met wat hij/zij ziet. Dit kan een uitleg geven aan waarom mensen zich minder bevooroordeeld opstellen tegenover bijvoorbeeld Engelsen, dan Marokkanen en Turken. Doordat normen en waarden, religie en taal vaak grote verschillen hebben met de Nederlandse taal en Christelijke cultuur. Dit verklaart mede het eerder besproken begrip publieke familiariteit. Regelmatig contact maakt dat men meer bekend wordt met de sociale

omgeving, waardoor dit misschien om kan slaan in een positieve ervaring, in plaats van ervaring met onbekendheid.

Naast onbekendheid en vreemdheid zijn stereotypen en vooroordelen vaak ook inhoudelijk gevormd. Hierdoor kan niet sprake zijn van alleen projectie of attributie, omdat de inhoud van een stereotype of vooroordeel meestal ergens uit afgeleid wordt. Bij afwezigheid van interetnisch contact, geringe cognitieve waarneming, kan dit mede zijn veroorzaakt door 'social learning', wat Smith en Mackie (2000: 172) als volgt omschrijven:

Social learning contributes to stereotypes. Stereotypes and discriminatory behavior are often accepted and endorsed as right and proper by members of a particular group. Group members learn such stereotypes from family, friends, and the media. (Smith and Mackie, 2000: 172)

Stereotypen en vooroordelen worden dus gevormd door bepaalde politieke, sociale, psychologische, religieuze en economische contexten (Smith and Mackie, 2000). Deze worden vanaf het vijfde levensjaar vorm gegeven. Dit komt vaak door het imiteren en observeren van het gedrag van ouders. Hieruit is ook af te leiden dat de vorming van stereotypen door jongere mensen voor een groot deel wordt veroorzaakt door de opvoeding van ouders en vrienden van de ouders (Smith and Mackie, 2000: 173).

4.3. ONVREDE EN VERTROUWEN

Uit zowel de projectie-theorie en de attributietheorie komt naar voren dat onvrede een grote rol speelt bij de vorming van vooroordelen of racistisch gedrag. Onvrede, opgekropte frustratie, of eigen falen kan dus een belangrijke factor vormen voor radicalisering. Onvrede met de multiculturele samenleving uit zich ook in weinig tot geen sociaal en institutioneel vertrouwen en een gevoel van achterstelling, waarbij sommige burgers zich machteloos voelen (De Gruijter et al., 2010). Deze onvrede verhoudt zich tot weinig vertrouwen in de overheid en de daarmee samenhangende instituties. Uit onderzoek van De Gruijter et al. (2010) is gebleken dat veel respondenten die problemen hebben met de multiculturele samenleving een erg laag vertrouwen hebben in de overheid. Dit kenmerk komt ook terug in rechtsextremistische denkbeelden, waarbij de onvrede waarschijnlijk nog wat radicalere vormen aanneemt, in de vorm van wantrouwen, zoals al eerder aangegeven. Het vertrouwen in de overheid hangt samen met verschillende burgerschapstijlen en het opleidingsniveau (De Gruijter et al., 2010; Hagendoorn, 1986). Er zijn vier burgerschapstijlen gecategoriseerd: afzijdige, afhankelijke, afwachtende, en actieve burgers.

De *afzijdige* burgers worden gekenmerkt door een min of meer grote afstand tot de politiek en overheid. Ze worden gekenmerkt door een overwegend wantrouwende en intolerante houding jegens gezag en instituties, wat voort komt uit dat het eigen belang vaak voor het publieke belang gaat. Deze burgers maken zich ook vaak zorgen over hun eigen economische situatie (inkomens, prijzen en belastingen) en sociale vooruitzichten (immigratie van allochtonen). Zij lijken niet actief op politiek en maatschappelijk gebied. Ondanks dat ze sterk deze desinteresse tonen, gaat er schijnbaar een gevoel schuil van onvrede met de politiek en overheid. Zij voelen zich vaak aangetrokken tot populisme en zoeken naar hun gelijkgestemde 'zelf'.

De *afhankelijke* burger is meer volgzaam en gezagsgetrouw, in plaats van een veeleisende en kritische houding ten opzichte van de overheid en politiek. Deze is vaak gekenmerkt door de oudere afhankelijke burger, die behoudend en sober zijn maar vaak niet sociaal geëmancipeerd en zelfs star. Deze burgers zoeken vooral zekerheid en banden met veel wederzijdse rechten en plichten, dus ook banden met instituties die deze zekerheid bieden. Een sterk optreden van 'machtshebbers' vinden zij ook gewenst: *zero tolerance* vinden zij een goede zaak.

De *afwachtende* burger vinden dat zij zichzelf kunnen redden en de bestaande instituties niet nodig hebben. Ze kenmerken zich door een desinteresse in de traditionele democratische instituties. De buurtbinding en eigen identiteit staat bij hun voorop, wat in verhouding lijkt te staan met consumptief gedrag. Ze zijn erg lokaal georiënteerd. Deze burgers zijn teleurgesteld in de prestaties van de overheid en de daarmee samengaande sociale instituties. Het verstoren van het verenigingsleven in een wijk of dorp door gemeente en overheid is hier een voorbeeld van en wordt met argwaan ontvangen.

Als laatste zijn de *actieve* burgers kenmerkend door het vertrouwen in de overheid en de coproductie van beleid. Zij gedragen zich wel kritisch ten opzichte van de overheid, maar ook welwillend. Ze hebben een groot verantwoordelijkheidsgevoel en zijn overwegend ook tolerant, analytisch en kritisch (De Gruijter, 2010: 17-18).

Deze burgerschapstijlen geven inzicht in het vertrouwen van burgers naar de overheid en politiek toe. Om de relatie andersom te leggen is het aannemelijk dat de afzijdige, afhankelijke en afwachtende burger vooral afkeurend staan tegenover de multiculturele samenleving en misschien de grootste kans hebben op een ethnocentrische houding. Het gebrek aan vertrouwen in de overheid kan hun houding ten opzichte van de multiculturele samenleving versterken, doordat zij misschien het meest kwetsbaar zijn of al erg kritisch staan tegenover de overheid. Hierdoor kan hun onvrede over de maatschappij zich uiten op de overheid of juist hun wantrouwen in de overheid zich uiten in hun onvrede over de maatschappij en de multiculturele samenleving. Het kan in ieder geval een bepaalde kenmerk over radicaliserende jongeren blootleggen en kijken of hier ook daadwerkelijk sprake van is.

Het opleidingsniveau is gerelateerd aan het vertrouwen in politiek en maatschappij. Hoger opgeleiden zijn vaak meer actief binnen de politiek, waardoor zij zich eerder associëren met politici dan lager opgeleiden. Een eigen stabiel inkomen zorgt ook voor meer vertrouwen in maatschappij en politiek, sociaal vertrouwen en steun voor de multiculturele samenleving. Hoger opgeleiden menen hier meer grip op te hebben. Lager opgeleiden staan vaak op grotere afstand van politici dat het vertrouwen in politiek en overheid negatief kan beïnvloeden. Ze kunnen ook het gevoel krijgen dat zij niet voldoen aan maatschappelijke verwachtingen en bevinden zich vaker in een minderheidspositie. Ze hebben vaak een zwakkere positie in de samenleving, en moeten eerder concurreren met nieuwkomers op de arbeidsmarkt en woningmarkt, vanwege een grotere kans op gebrek aan eigen hulpbronnen, zoals cognitieve vaardigheden en de sociaaleconomische kracht (Dekker et al., 2009).

4.4. SAMENVATTEND

Sociaalpsychologische factoren analyseren onderliggende processen voor het gebruik van stereotypen, ethnocentrisme en vooroordeel. Twee theorieën die gerelateerd zijn aan het begrip radicalisering richting extreemrechts zijn de projectie-theorie en de causale attributie theorie. De projectie theorie gaat ervan uit dat racisme komt door opgekropte frustraties vanuit de opvoeding, terwijl de causale attributie-theorie het hebben van vooroordelen benaderd vanuit een menselijke neiging om te categoriseren en andermans falen aan het individu te relateren, in plaats van externe factoren. Kenmerken als een laag vertrouwen in de overheid en politiek, onrechtvaardigheid, en groepsdreiging zijn voorbeelden van sociaalpsychologische factoren die het hebben van vooroordelen, ethnocentrisme en stereotypering verklaren. Dit wordt geconstrueerd door het individu in relatie tot zijn/haar sociale omgeving, waardoor deze kunnen verschillen per persoon.

5. ONDERZOEKSVRAGEN

De leefwereld van vriendengroepen op het platteland met betrekking tot de multiculturele samenleving wordt hier geanalyseerd aan de hand van de culturele en sociaalpsychologische die invulling geven aan het concept radicalisering. Hier wordt zodoende in eerste instantie gekeken naar hoe sociale identificatie ten opzichte van 'outgroups' plaatsvindt. De culturele concepten die inhoud geven aan het begrip radicalisering worden hier toegepast om de beeldvorming over buitenlanders van vriendengroepen op het platteland in kaart te brengen. Door middel van het analyseren van het gebruik van categorieën en symbolen wordt een relatie gelegd naar sociaalpsychologische factoren. Hier wordt gekeken naar relaties tussen genoemde categorieën en gevoelens van onrechtvaardigheid, vertrouwen in de overheid, gevoelens van concurrentie, en gevoelde culturele bedreiging. Hieronder zal eerst een overzicht worden gegeven van de mogelijke culturele en sociaalpsychologische factoren die bijdragen en invulling geven aan de leefwereld van vriendengroepen op het platteland ten opzichte van de multiculturele samenleving. Waarna onderzoeksvragen geformuleerd worden die een momentopname in deze leefwereld inzichtelijk kunnen maken aan de hand van de concepten die bij de culturele factoren van het begrip radicalisering naar voren komen.

Bij radicalisering van jongeren op het platteland gaat het om proces van radicalisering richting extreemrechts. Het begrip van Van Donselaar en Rodrigues (2008), 'volksvreemd' en 'volksvijandig' wordt hier aangehouden, met de nadruk op 'volksvreemd'. Het proces zal hier niet worden geanalyseerd, maar er wordt gekeken naar verschillende concepten die beschrijven hoe de houding van plattelandsjongeren kan zijn op de multiculturele samenleving en wat daardoor bijdraagt aan hun leefwereld. Het begrip 'volksvreemd' komt terug in de concepten ethnocentrisme, stereotypering, vooroordeel, interetnisch contact, en sociaal vertrouwen. De eigen groep en de 'outgroup' worden verschillende karaktereigenschappen toegeschreven. De aard van oordelen en verschillen tussen de 'outgroup' en 'ingroup' zullen inzicht geven in welke mate er sprake is van vooroordeel en/of stereotypering, of zelfs ethnocentrisme. Ook zal sociale identificatie en het 'wij-zij'-denken hieruit naar voren komen. Een sterke sociale binding in een groep kan er voor zorgen dat er sterkere oordelen over 'outgroups' bestaan bij leden van de 'ingroup'. Een sterke groepsbinding leidt tot sterke groepsnormen en waarden. Druk vanuit de groep om zich te conformeren aan deze normen wordt hierdoor ook groter. De nadruk op sociale identificatie ten opzichte van 'outsiders' zal zodoende inzicht geven in de leefwereld van vriendengroepen op het platteland, want omschrijvingen van de 'outgroup' en de 'ingroup' geven positieve of wel negatieve karakteristieken weer. Interetnisch contact laat zien in hoeverre deze jongeren in aanraking komen met andere culturen en waar hun oordelen op gebaseerd zijn. Interetnisch (regelmatig) contact kan invloed hebben op het sociaal vertrouwen wat gecreëerd wordt onder de plaatselijke bevolking. Hierbij speelt het 'zien' van elkaar op straat al een belangrijke rol om vertrouwen te creëren, wat kan dragen aan publieke familiariteit, sociale identificatie en sociaal vertrouwen. Wanneer er weinig contact is tussen de vriendengroepen en andere culturen kan er sprake zijn van een verlaagd vertrouwen ten opzichte van deze culturen en zijn hun oordelen gebaseerd op andere bronnen. Hierbij moet rekeningen worden gehouden met de invloed van familie en vrienden, zoals het begrip 'social learning' omschrijft (Smith en Mackie, 2000). Door na te gaan waar de jongeren in aanraking komen met allochtonen en hoe hier over gesproken wordt, wordt proberen na te gaan wat de invloed van contact is op beeldvorming over buitenlanders. Deze culturele factoren geven inzicht in welke mate er sprake is van verschillende houdingen ten opzichte van andere etnische groepen in de samenleving en de sociale identificatie die jongeren aan zichzelf toeschrijven in relatie tot de andere groepen om inzicht te krijgen in hun leefwereld.

Sociaalpsychologische factoren omschrijven vooral verklarende processen achter het ontstaan van radicalisering, kijkend naar ethnocentrisme, vooroordeel en stereotypering. Hieruit komt naar voren dat deze voort kunnen komen uit opvoeding en opleiding, maar ook uit gevoelens van onvrede, eigen falen, wantrouwen in politiek en overheid (zoals ook beschreven als kenmerk van rechtsextremisme), eigen ervaringen en gevoelens van concurrentie. Vooroordelen zijn in eerste instantie gebaseerd op wat men kan waarnemen (LeVine en Campbell, 1972). Bij weinig contact zullen deze aannemelijk vager zijn. Hierdoor zijn andere verklarende factoren ook waarschijnlijker, waarbij onvrede en wantrouwen in overheid en politiek misschien een grotere rol kunnen spelen. Het verschil in burgerschapstijlen laat zien dat de houding ten opzichte van de overheid van invloed kan zijn op het institutioneel vertrouwen. Dit kan onvrede onder deze burgers veroorzaken, wat negatieve gevolgen kan hebben op hun houding ten opzichte van andere etnische groepen. Het gevoel van concurrentie bleek in eerder onderzoek een grote rol te spelen (De Gruijter et al., 2010), wat vaak voort komt uit de eigen sociale positie van deze burgers. Ook maakt onbekendheid vaak onbemind, zoals beschreven is door het begrip publieke familiariteit, wat weer te maken heeft met de frequentie van contact. Bij afwezigheid van contact kan het sociale milieu van deze jongeren een rol spelen, zoals hierboven uitgelegd door het begrip 'social learning'. De sociaaleconomische positie van ouders en de opleiding bepalen zijn hier van invloed op. De autoritaire persoonlijkheid laat de voorkeur voor een hard optreden zien. Dit komt volgens Adorno voort uit de opvoeding. Hoewel daar hier geen aandacht aan besteed kan worden, kan wel gekeken worden naar de voorkeuren voor het optreden van de overheid onder de plattelandsjongeren. Al wil dit natuurlijk niet zeggen dat iedereen die niet tevreden is over de overheid en hier weinig vertrouwen in heeft, ook een autoritaire persoonlijkheid heeft.

Sociaalpsychologische factoren laten voor een groot deel een diffuus soort onbehagen zien voor het verklaren van een ethnocentrische en xenofobe houding. De sociaaleconomische positie, de opleiding en opvoeding blijken hiermee in verband te staan. Kenmerken als onvrede, wantrouwen in politiek, onvrede over het eigen leven, en gevoelens van concurrentie geven een indicatie van dit diffuse onbehagen waar vooroordelen uit blijken voort te komen.

Om antwoord te geven op de hoofdvraag:

- *Wat is de leefwereld van vriendengroepen op het platteland ten opzichte van de multiculturele samenleving?*

wordt eerst aan de hand van sociale identificatie ten opzichte van 'outsiders' inzicht verkregen in hoe karakteristieken over de 'ingroup' vormgegeven worden. De sociale identiteit die zij aan zichzelf toeschrijven bepaalde hoe er naar 'anderen' wordt gekeken, en andersom. Er is geen 'wij' zonder 'zij', en de 'wij'-relatie vormt een belangrijke structuur in de leefwereld waarmee de wereld binnen de vriendengroep begrijpbaar wordt gemaakt aan de hand van symbolen en beschrijvingen (Deher, 2003; Pfadenhauer, 2008). Culturele factoren als vooroordeel en stereotypering komen naar voren aan de hand van deze omschrijvingen dat inzicht geeft in het eventuele ethnocentrische karakter van de vriendengroepen. De eerste en tweede deelvraag van dit onderzoek worden daarom als volgt gedefinieerd:

- *Hoe identificeren vriendengroepen op het platteland zich (ten opzichte van andere groepen)?*
- *Wie construeren de vriendengroepen op het platteland als 'outsiders'?*

De leefwereld die door de formulering van deze twee vragen inzichtelijk wordt gemaakt, bepaald voor een groot deel hoe de multiculturele samenleving betekenis krijgt. Sociale identificatie, ook naar allochtonen toe, is afhankelijk van de identiteit die wordt geconstrueerd. Aan de hand van de

'wij'-identificatie kan de beeldvorming over buitenlanders geplaatst worden binnen de leefwereld van vriendengroepen op het platteland. Bovengenoemde vragen zullen ook inzicht geven over de vraag of allochtonen 'van nature' als 'outsiders' worden geconstrueerd. Om na te gaan hoe vriendengroepen op het platteland tegen andere culturen aankijken die te maken hebben met de multiculturele samenleving, zal de laatste deelvraag zich specifiek richten op allochtonen:

- *Wat is de beeldvorming van vriendengroepen op het platteland omtrent allochtonen?*

Op deze manier wordt een eventueel ongenoegen van vriendengroepen op het platteland in een context geplaatst, wat meer inzicht geeft in de achterliggende factoren. Eventueel ongenoegen, beschreven in de sociaalpsychologische factoren zouden hier uit naar voren komen. Om na te gaan of het vertrouwen in politiek en overheid, als wel de opleiding, zich hier mee verhoudt, wordt ook gevraagd naar hun mening over politiek en overheid en demografische factoren als opleidingsniveau en beroep.

6. METHODEN VAN ONDERZOEK

6.1. INLEIDING

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste methodische keuzes uiteen gezet. Eerst wordt uitgelegd waarom hier is gekozen voor een kwalitatief onderzoek, om vervolgens verder te gaan met de opzet van het onderzoek, waarin de fases worden besproken die zijn doorlopen. Als laatste wordt ingegaan op de keuze van de 'case study' en de vriendengroepen.

6.2. KWALITATIEF ONDERZOEK

Dit onderzoek probeert inzicht te krijgen in de leefwereld van vriendengroepen op het platteland en heeft dus een verkennend karakter. De leefwereld houdt zich bezig met het begrijpen van alledaagse gebeurtenissen en in dit geval met betrekking tot de multiculturele samenleving. Om dit te analyseren en te bestuderen zullen kwalitatieve methoden helpen om observatie technieken toe te passen en de vriendengroepen in het echte leven te observeren en bestuderen, mede om vertrouwen te winnen. Kwalitatief onderzoek geeft inzicht in gebeurtenissen en verschijnselen die lokaal geconstrueerd worden (Silverman, 2006), waardoor een dieper inzicht wordt verkregen in ideeën, achtergronden, motieven, en beweegredenen. Met behulp van kwalitatieve methoden wordt inzicht verkregen in hoe de vriendengroepen denken met betrekking tot de multiculturele samenleving zonder voorbij te gaan aan de redenen die ze hierbij aangeven. Dit geeft meer een kijk in de verbanden die zouden ontstaan en neemt de context in beschouwing. Op deze manier wordt zodoende zo veel mogelijk informatie vergaard die betrekking heeft op dit onderwerp om vervolgens verbanden te vinden en dit te categoriseren, in plaats van dat het gaat om aantallen en statistische representatie van correlaties tussen variabelen die voorop bedacht zijn (Muijres and Aarts, 2011). Doordat het kwalitatieve methoden betreft, waarbij het analyse-proces uit interpretatie en categorisering van de data bestaat, zal deze zo expliciet mogelijk worden weergegeven en zullen citaten van respondenten volop worden gebruikt.

Dit kwalitatieve onderzoek is begonnen met het selecteren van begrippen, concepten en theorieën die aanknopingspunten bieden voor het vormgeven van een case study. De case study geeft inzicht in de context van het onderzoek. Hierdoor is het ook niet bedoeld om te kijken hoeveel mensen er zo over denken, wel kunnen de resultaten gebruikt worden om vervolg onderzoek in een perspectief te plaatsen. Om de diversiteit aan informatie met betrekking tot de leefwereld op het onderwerp multiculturele samenleving te verkrijgen is er hier voor gekozen om 'focus group interviews' te houden en die te combineren met participatieve observatie van de respondenten in de kroeg. Later is de vriendengroep in de keet erbij gekomen, doordat hier ook een mogelijkheid voor was gevonden om een interview mee te doen. Hier ontbreken participatieve observatie technieken, waardoor de data vergaard bij deze groep uitsluitend gebaseerd is op een groepsinterview. Met vriendengroepen op het platteland worden in eerste instantie jongvolwassenen (in dit onderzoek) bedoeld die niet in de stad wonen. Binnen een vriendengroep kan een grote diversiteit aan karakters en persoonlijkheden voorkomen, waardoor het lastig is en zo niet onwerkkelijk om een eenduidig beeld te geven van de leefwereld van jongeren en jongvolwassenen op het platteland. Dit zal dus ook niet de bedoeling van dit onderzoek zijn, maar hier zal worden getracht een inzicht te geven in categorieën en verbanden die naar voren komen uit de data-analyse.

Het dorp, waar het onderzoek heeft plaatsgevonden, ligt op 12 kilometer afstand van de stad aan de provinciale weg. Het dorp ligt hierdoor niet geïsoleerd, met een regelmatige busverbinding naar de stad. Het dorp heeft ongeveer 1500 inwoners. Er is sinds de zomer van 2010 een nieuwbouwwijk bijgekomen met 17 starterwoningen. Ook wordt er in de zomer van 2011 gestart met de aanbouw

van een nieuwe wijk, waar ook weer negen starterwoningen gebouwd zullen worden. Veel van de jongvolwassenen in het dorp hebben zich hier al gevestigd. Het dorp telt een aantal verenigingen waarin jongeren en jongvolwassenen kunnen participeren: de tennis-, korfbal-, voetbal-, ballet-, en de scoutingvereniging. Er is ook een biljartclub waar een aantal jongeren actief zijn. Voor andere sporten en verenigingen moet aansluiting worden gezocht bij aanliggende dorpen of de stad. Er is een basisschool in het dorp, een Hotel met kroeg, en een restaurant. De vriendengroepen die er zijn, verschillen door de tijd heen. Hier wordt gekeken naar vriendengroepen na de middelbare schooltijd. In het dorp is in ieder geval één grote vriendengroep en nog wat kleinere, waarvan er één in mijn onderzoek is meegenomen. In dit onderzoek is de grote vriendengroep en een kleine vriendengroep meegenomen.

6.3. ONDERZOEKSOPZET

Het onderzoek heeft plaatsgevonden van oktober 2010 tot en met april 2011. Het onderzoek kan grofweg onderverdeeld worden in drie fasen: de oriëntatie, dataverzameling, en analyse met verslaglegging. Hieronder wordt kort uitgelegd wat met ieder wordt bedoeld.

6.3.1. Oriëntatie

De eerste fase is een oriëntatie in de literatuur en het selecteren van begrippen, concepten en theorieën om de case study mee vorm te geven. Middels een literatuurstudie in de vorm van nieuws, documentaires en wetenschappelijke artikelen is vorm gegeven aan het theoretisch kader waarbinnen dit onderzoek zal plaatsvinden. Tijdens deze fase is er een onderzoeksvoorstel geschreven waaruit ook de topic lijst voor de groepsinterviews uit voort gekomen is.

6.3.2. Dataverzameling

Participatieve observaties

De dataverzameling is gestart met het participatief observeren van de vriendengroep in de kroeg. De eerste maand is elk weekend deelgenomen aan de kroegbijeenkomsten. Het doel van deze observaties was om een beeld te krijgen van de vriendengroep, vertrouwd te raken met de respondenten en zij vooral ook met mij, en om een beeld te krijgen van de leefwereld van de respondenten: hun achtergrond, hobby's en tijdbesteding. Omdat dit onderzoek een controversieel onderwerp betreft waar respondenten over het algemeen vaak schuw over zijn om direct over te praten – dit is mede gebleken tijdens de werving van de plattelandsjongeren.nl voor het project Radicaal Jong (waarmee het onderzoek in eerste instantie zou worden uitgevoerd) en uit eerder soortgelijk onderzoek (de Gruijter et al., 2010) – zal het belangrijk zijn om het vertrouwen van de jongeren te winnen om over dit onderwerp te praten. Er is gekozen om de observaties in de kroeg te houden, omdat de vriendengroep daar elk weekend bij elkaar komt en een soort verzamelplek is voor ze. Tijdens de observaties bleek het lastig te zijn om aantekeningen direct te maken, dus er is vaak zo snel mogelijk na de kroegbezoeken aantekeningen gemaakt, of tijdens toiletbezoeken. De observaties zijn er vooral voor geweest om vertrouwd te raken met de groep en om waarneembare zaken vast te leggen, zoals wie er in de kroeg aanwezig is en waar gesprekken overgaan.

Focus groep interviews

Om opinies en beeldvorming te begrijpen met betrekking tot de multiculturele samenleving, als wel de motieven is er voor gekozen om 'focus groep interviews' te doen, mede doordat in de 'natuurlijke' setting niet snel over deze onderwerpen werd gesproken en hier sturing voor nodig was. Ook bleek uit participatieve observaties en gesprekken met de respondenten dat de groep in de kroeg onderverdeeld was in verschillende 'subgroepen' die vooral gevormd zijn naar leeftijd. Groepsinterviews zijn een hulpmiddel om gericht vragen te stellen over het onderwerp naar interesse en op deze manier te begrijpen welke percepties en verbanden er bestaan over het

betreffende onderwerp (Krueger and Casey, 2000). Maar het zal ook wat meer duidelijkheid geven aan de ondervraagden over wat er van hun verwacht wordt, want tijdens de bezoeken bleek het vaak onduidelijk wat ik, als onderzoeker, nu precies aan het doen was, wat af en toe tot verwarring leiden. Doordat het doel van het onderzoek is om meer inzicht te krijgen in de leefwereld van vriendengroepen op het platteland ten opzichte van de andere culturele groepen is de sociale identificatie van deze groep jongvolwassenen op het platteland ten opzichte van 'outsiders' belangrijk. De 'wij-zij' relatie vormt een belangrijk cultureel domein waarin de analyse zal plaatsvinden (Schensul et al., 1999: 63). De lijst met topics is gemaakt aan de hand van het theoretisch kader wat in de vorige hoofdstukken behandeld is, geoperationaliseerd vanuit het begrip radicalisering.

Doordat de groep in de kroeg bestaat uit verschillende subgroepen, gevormd naar leeftijd, was het interessant om te kijken of ideeën grotendeels overeenkomen tussen de verschillende subgroepen. Focusgroepen zijn naar aanleiding van deze subgroepen gevormd om zo veel mogelijk natuurlijke groepsformaties te gebruiken. Aan de andere kant kunnen verschillen in leeftijd, educatie en misschien sekse resulteren in meer discussie onderling, wat weer rijke data oplevert met betrekking tot de verschillende denkbeelden in de groep. Dit zou er misschien wel voor kunnen zorgen dat men wat terughoudender wordt over verschillende stellingen wanneer niet iedereen het eens is met elkaar en sommige domineren, gezien het gevoelige karakter van het onderwerp. Uiteindelijk gaat het onderzoek over groeps grenzen en 'insiders-outsiders' relaties die bepaald worden door de groep. De constructie van 'anderen' worden vervaardigd binnen de groep vrienden. Er is dus voor gekozen om de focus groepsinterviews zo veel mogelijk in te delen naar deze subgroepen die van 'nature' al worden gevormd. Er zijn in totaal zes focus groep interviews gehouden, twee keer met twee jongens, drie keer met drie jongens, en één keer met zes jongens en één meisje. De laatste groep betreft te groep in de keet, die in één groepsinterview is opgenomen, om bovengenoemde redenen. Er zijn dus in totaal 20 jongeren en jongvolwassenen op het platteland geïnterviewd, die allemaal zijn opgenomen met een recorder om primaire data te kunnen analyseren.

De meeste interviews zijn gehouden in de desbetreffende kroeg, één is er bij één van de jongens thuis gehouden, en het interview met de vriendengroep in de keet is in de keet gehouden. De duur van de interviews was gemiddeld rond de 40 minuten, die later zijn uitgeschreven en gestructureerd aan de hand van de 'insiders-outsiders' relatie.

6.3.3. Data-analyse en verslaglegging

Data-analyse

Tijdens deze fase is de data gestructureerd aan de hand van een domein-analyse vanuit de culturele concepten in het theoretisch kader: insiders-outsiders en de daarmee gepaard gaande vooroordelen, ethnocentrisme en stereotypering. De uitgeschreven interviews en observaties zijn herhaaldelijk gelezen en met elkaar vergeleken om verbanden en overeenkomstige als wel verschillende percepties te categoriseren. Er is een analyse gemaakt met betrekking tot de 'wij-zij' relatie. De 'wij' staat in relatie tot 'zij', want zonder 'wij' is er geen 'zij' en andersom. 'Wij' geeft inzicht in de leefwereld van de vriendengroepen met betrekking tot het bepalen van de groeps grenzen en wie er tot de 'zij' behoren, net als 'zij' tot 'wij'. Aan de hand daarvan is een beeld te schetsen over hoe het komt dat ook buitenlanders tot de 'zij' behoren, en hoe de beeldvorming daaromtrent wordt 'geframed'. De 'wij-zij' relatie is gecategoriseerd en geïnterpreteerd aan de hand van het theoretisch kader en met behulp van een aanvullende literatuurstudie met ook nieuwe theorieën die bijpassend leken door de gevonden data, waarmee de data verder geanalyseerd zijn.

Verslaglegging

Verslaglegging bevatte de laatste fase van het onderzoek. Hier worden de verschillende fasen van het onderzoek bijeen gebracht en in een rapport verwerkt in de vorm van deze masterthesis.

Empirisch materiaal wordt met theorie in verband gebracht om tot de conclusies van dit geschreven rapport te komen. De namen van de respondenten zijn veranderd, bij citaten uit de interviews, om de privacy van de respondenten te waarborgen. Ook is de naam van het dorp vanwege privacy redenen weggelaten.

6.4. SELECTIE VAN DE RESPONDENTEN

In eerste instantie zou het onderzoek in samenwerking met MOVISIE en plattelandsjongeren.nl gedaan worden. Echter, tijdens bezoeken aan de vriendengroepen van het project bleek afstand en de selectie van de vriendengroepen een obstakel te vormen voor mijn onderzoek: ten eerste omdat het vier tot vijf uur reizen zou zijn en ten tweede omdat de groep vrienden erg maatschappelijk betrokken was (middels transparantie van activiteiten in de keet, een eigen onderzoek naar radicaliserende jeugd in de omgeving, en de betrokkenheid bij en samenwerking met maatschappelijke organisaties als wel de televisie), waardoor concepten van radicalisering misschien minder interessant zouden worden als theoretisch kader. Dit heeft mij doen besluiten om het onderzoek te doen in het dorp waar ik ben opgegroeid: ten eerste omdat toegang tot de vriendengroepen een stuk gemakkelijker was; ten tweede omdat achtergrond informatie en kennis van de lokale situatie mij zou helpen om aansluiting te vinden bij de vriendengroepen in het dorp; en als laatste omdat vanwege verblijfplaatsen de afstand geen rol meer zou spelen en participatieve observaties in de kroeg zo een stuk gemakkelijker zouden zijn. Ook bleek dat dit mij een voordeel gaf: doordat de jongens mij kenden waren ze eerder bereid tijd vrij te maken voor het houden van groepsinterviews.

Er zijn verschillende vriendengroepen in het dorp waar het onderzoek heeft plaatsgevonden. Er is gekozen om het onderzoek in eerste instantie te doen bij de vriendengroep in de kroeg, doordat deze groot en divers is. Door de verscheidenheid aan persoonlijkheden en karakters van de respondenten in de vriendengroep wordt er hopelijk een reëel beeld geschetst van de beeldvorming van jongvolwassenen op het platteland. De vriendengroep bestaat uit jongens en meiden tussen de 20 en 31. Ook de mogelijkheid om een andere vriendengroep bij mijn onderzoek te betrekken, kwam tijdens het onderzoek naar voren. Hierdoor is er voor gekozen om ook deze groep vrienden mee te nemen in het onderzoek: hoe meer respondenten hoe beter. De leeftijd van de jongens in de keet is tussen de 17 en 20 jaar. Vanaf nu zal naar beide worden gerefereerd als jongvolwassenen, om niet steeds een onderscheid te hoeven maken tussen jongeren en jongvolwassenen. Wel wordt er naar het verschil in vriendengroepen gerefereerd als vriendengroep in de keet en vriendengroep in de kroeg.

Er is gekozen om de focus groep interviews vooral met jongens te doen, omdat de vriendengroep in eerste instantie gevormd wordt door jongens (in beide groepen) en zij dus ook het meest aanwezig waren tijdens de participatieve observaties in de kroeg. Dit is ook terug te zien in de resultaten, doordat rurale masculiniteit een belangrijke identiteit vormt voor beide. Helaas zijn niet alle jongens die behoren tot de vriendengroep geïnterviewd. De belangrijkste reden hiervoor is dat het moeilijk was om met subgroepen (tegelijkertijd) een afspraak te maken, wat vaak beperkt was tot mogelijkheden in het weekend. Ook werkten sommige jongens in het weekend of hadden andere afspraken waardoor dit, binnen de tijd voor dataverzameling, niet mogelijk werd. Al met al zijn er toch nog 20 jongvolwassenen opgenomen in de groepsinterviews, zoals hierboven al gemeld.

6.5. EVALUATIE VAN GEBRUIKTE METHODEN

Participatieve observaties en de keuze van het dorp hebben ertoe bijgedragen dat er gemakkelijk aansluiting gevonden kon worden bij de vriendengroepen in het dorp. De bekendheid met het dorp heeft voor veel voordelen gezorgd, maar kan ook voor een bepaalde bias hebben geresulteerd

doordat ik, als onderzoeker, al informatie heb over de respondenten vanuit mijn verleden. Desondanks denk ik dat, door de kennis over theorie voorafgaand aan de data verzameling en het veelvuldig gebruik van citaten, dit gegeven het onderzoek meer voordelen heeft gebracht dan nadelen.

Het houden van de interviews in groepsvorm, kan ertoe bij hebben gedragen dat de antwoorden erop gericht zijn om zichzelf als groep te presenteren en niet te veel onderlinge meningsverschillen naar voren te laten komen onder de respondenten. De vragen waren erop gericht om de groeps grenzen te onderzoeken. De sociale identificatie van de groep als geheel stond hierdoor ook centraal in een aantal van de topics tijdens de groepsinterviews. Groepsconformatie tijdens de interviews kan de resultaten hebben beïnvloedt. Dominante persoonlijkheden hebben meer terughoudende karakters kunnen overtreffen tijdens groepsinterviews, die het beeld van de data hebben kunnen bepalen. Ondanks dat zo veel mogelijk naar ieders mening is gevraagd, kan dit aanpassing of terughoudendheid in meningen niet wegnemen. Dit is ook niet erg, gezien het karakter van het onderzoek: het bepalen van groeps grenzen. Maar het is wel belangrijk om ons te realiseren dat dit de resultaten van de groep heeft beïnvloedt. Het voordeel van de groepsinterviews heeft er aan de andere kant wel toe kunnen leiden dat sommige respondenten juist meer op hun gemak waren in groepsvorm en dat ze de kans hebben gekregen om op elkaar te reageren wanneer ze het ergens niet mee eens waren. Dit is echter maar een paar keer voorgekomen tijdens de interviews, wat verschillende redenen kan hebben: of ze waren het inderdaad eens met elkaar of er was sprake van terughoudende meningen. Ook werd er vaak benadrukt, door de respondenten in de kroeg, dat ze allemaal verschillend zijn, waardoor ze dit verschil in individuen misschien ook hebben willen laten zien. Wanneer er individuele interviews waren gehouden, zouden de resultaten misschien een meer divers beeld hebben kunnen laten zien. Doordat groeps grenzen dan individueel bepaald worden in plaats van tijdens een groepsinterview, waar ze op elkaar hebben kunnen reageren. Echter, in het dagelijkse leven en in de kroeg wordt beeldvorming over deze onderwerpen ook in groepsverband gevormd. De gekozen methode bootst dus zo veel mogelijk het dagelijkse leven na.

De resultaten van dit onderzoek zijn gebaseerd op een case studie die met behulp van kwalitatieve onderzoekstechnieken, participatieve observaties en focus groep interviews, is uitgevoerd. De resultaten zijn dus gebaseerd op een relatief klein aantal respondenten, toch is het dan een misvatting te concluderen dat de resultaten niet verder reikend zijn dan in deze specifieke situatie. Patronen en verbanden die in dit onderzoek naar voren zijn gekomen, middels theoretische herkenning en verklaringen, kunnen van belang zijn in andere contexten over hetzelfde onderwerp (Muijres and Aarts, 2011). In de volgende hoofdstukken wordt de verzamelde data besproken aan de hand van een 'wij-zij' beschrijving, door te beginnen met het hoofdstuk 'Wij', gevolgd door 'Zij'. Deze insiders-outsiders relatie wordt gebruikt om beeldvorming over allochtonen, in het laatste empirische hoofdstuk 'De Buitenlander', te begrijpen en in een context te plaatsen.

7. 'WIJ'

Om de hoofdvraag te beantwoorden: *Wat is de leefwereld van plattelandsjongeren ten opzichte van de multiculturele samenleving?*, is er gekeken naar concepten van radicalisering richting extreem rechts, omdat bij een afwijzing van, of kritiek op de multiculturele samenleving (nieuwe) culturele groepen in het geding komen te staan, zoals eerder is aangegeven. De culturele factoren die naar voren kwamen bij het concept radicalisering waren ethnocentrisme, vooroordeel en stereotypering. Om na te gaan hoe plattelandsjongeren en jongvolwassenen staan in relatie tot deze concepten en factoren van radicalisering staat de volgende subvraag in dit hoofdstuk centraal: *Hoe identificeren plattelandsjongeren/jongvolwassenen zich (ten opzichte van andere (culturele) groepen)?*. Dit hoofdstuk is bedoeld om een indruk te krijgen van de jongeren en jongvolwassenen in het dorp, want er is geen 'zij' zonder 'wij' en geen 'wij' zonder 'zij'. De perceptie van het 'wij' is per definitie een dynamisch en sociaal concept. Hoe de jongens zich nu identificeren ten opzichte van anderen staat open voor verandering en is een momentopname. De vragen zullen sommige van de respondenten tot nadenken hebben gezet, waardoor de interviews eventuele veranderingen al teweeg hebben kunnen brengen. Karaktereigenschappen aan zichzelf toekennen en toeschrijven bleek af en toe een lastige vraag te zijn of moeilijk om een duidelijk antwoord te geven. Hier is daarom niet alleen gekeken naar hoe zij zichzelf beschrijven, maar ook is af en toe meegenomen hoe de respondenten anderen beschrijven, om een beeld te construeren over de respondenten zelf. Het 'zij' zal in het volgende hoofdstuk uitgebreid aan bod komen, zodat dit niet overgeslagen wordt. Het zelfbeeld en de normen en waarden die samen komen met het zelfbeeld hebben een grote invloed op hoe zij denken dat 'anderen' hen zien, net als andersom. Dit zelfbeeld geeft inzicht in hun leefwereld en hoe de beeldvorming door de ogen van de 'ander' tot stand wordt gebracht en of er sprake is van een zekere ethnocentrische kijk als wel hoe zij naar andere culturele groepen kijken.

Doordat het onderzoek zich heeft gericht op twee verschillende vriendengroepen in het dorp, waarbij verschillen in sociale identificatie naar voren zijn gekomen zullen de groepen eerst apart worden beschreven, waarbij uiteindelijk naar overeenkomsten in denkwereld en leefwereld wordt gezocht als wel de diversiteit in oenschouw wordt genomen.

7.1. JONGEREN IN KEET

De jongeren in de keet zijn een groep vrienden van ongeveer 10 man. Op de avond van het interview was er een vriendin van één van de jongens bij, die ook regelmatig in de keet te vinden is. De jongens hebben een technische achtergrond en werken allemaal. De meesten hebben na de middelbare school een duale opleiding gevolgd of zijn die nog aan het volgen; sommigen een fulltime opleiding; en anderen gaan nog beginnen aan een opleiding (dual). De meeste hebben een technische opleiding achter de rug en hebben allemaal een baan. Ze komen bijna allemaal uit hetzelfde dorp (het dorp van onderzoek) op één na, hij komt uit een naburig dorp. De vorming van de vriendengroepen in het dorp heeft bij de twee onderzochte groepen veel te maken met leeftijd. De vriendengroep in de keet zijn tussen de 16 en 20 jaar, terwijl de vriendengroep in de kroeg begint vanaf een leeftijd van 20 jaar. Ook bij deze groep heeft dat een rol gespeeld, zoals één jongen dit beschrijft: *"Er zit ook best een grote brug tussen, tussen... qua leeftijd ook, tussen ons en hun"*, wanneer het gaat over de groep vrienden in de kroeg. Naast dat zij qua leeftijd verschillen van andere jongeren groepen in het dorp, zien zij zichzelf ook als handige jongens met handige opleidingen. De banen die zij hebben verschillen van kraanmachinist, loodgieter, tractormonteur, fietsenmaker, elektricien tot en met iemand die in de toekomst nog een duale opleiding Logistiek en Bedrijfskunde gaat volgen. Door deze achtergrond beschrijven zij de andere groep als *'da zen ook meer allemaal studenten...'*. Zij zien zichzelf niet als jongens die met hun hoofd werken en

theoretisch gericht zijn, maar meer jongens die handig zijn en goed met hun handen overweg kunnen. Dat zie je ook in de volgende fragmenten:

“En van die jongens met vier linkse handen, das ook niks voor ons”.

“Nee van die atechnische gasten daar hebben wij ook niks mee”

De masculiene identiteit van de jongens op het platteland wordt op deze manier benadrukt, versterkt en behouden. Rurale masculiniteit is een identiteit die wordt ontleend aan mannen/jongens op het platteland en onder andere in verband gebracht wordt met: handigheid met de handen, gevaarlijke hobby's, en bier drinken. Zoals Bye (2009: 283) beschrijft in haar onderzoek naar jongvolwassenen op het platteland in Noorwegen, waar jongens van de universiteit als 'anderen' worden geconstrueerd die extra hun best moeten doen om bij de groep te horen:

...academic knowledge is generally contrasted to being practically minded, and that male academics have to make more of an effort to fit in than men who are practical and skilled handyman (...). The fact that the value of practical knowledge is deeply embedded in rural men's narratives on life in the countryside is not a new phenomenon. In many rural societies there is scepticism towards those who do not have any practical knowledge. (Bye, 2009: 283)

Ook bij deze jongens komen deze karaktereigenschappen terug waardoor zij passen binnen dit klassieke plaatje van de rurale masculiene man met een technische en 'handige' achtergrond. De jongens zijn goed met hun handen en zijn erg praktijk gericht, wat terug te vinden is bij veel van de hobby's die hieronder aan bod komen. Ook is de afkeer van milieuactivisten uit deze theorie te begrijpen. Milieuactivisten hebben een gebrek aan praktijk ervaring en daardoor geen kennis van het veld, in de beschrijving van de jongens. Dit blijkt uit het volgende fragment:

“Milieuactivisten, daar heb ik helemaal een hekel aan... omda die gewoon helemaal nie weten waar die mee bezig zijn. Die.. die roepen het hardst van allemaal, maarruh... die weten nie hoe da het is...”

Hierop volgt een voorbeeld van groene stroom, waar, bij het maken van groene stroom meer energie wordt verbruikt dan dat het oplevert, bij deze jongen op het werk. 'Zij', de milieuactivisten, hebben dus te weinig praktijkervaring en handelen alleen vanuit theoretische kennis. Naast dat dit onderscheid vanuit historie en uit eerder onderzoek (Bye, 2009, Campbell, 2000) vooral gemaakt wordt als verschil tussen stad en platteland, blijkt hier ook een onderscheid te worden gemaakt naar vriendengroepen binnen hetzelfde dorp. Zij beschouwen zichzelf als meer praktijkgericht dan de groep vrienden in de kroeg: *“da zen ook meer allemaal studenten...”*. Zij ontleen dus een deel van hun identiteit door een vergelijking met andere vriendengroepen in hetzelfde dorp, waarbij zij opmerken dat ze zelf meer technisch zijn ingesteld, andere hobby's hebben en jonger zijn. Naast een vergelijking met jongeren in hetzelfde dorp wat betrekking heeft op hobby's en opleidingen, wordt er ook naar het 'stadse volk' verwezen wanneer er gepraat wordt over 'vier linkse handen' en het 'atechnische' karakter van de stedelingen:

<i>Dracus</i>	<i>kom hier want</i>
	<i>Atechnisch (probeerde de tv zachter te zetten)</i>
<i>Bert</i>	<i>Kiek da bedoelen we nou mee de stad (gelach)</i>

Deze constructie van de masculiene identiteit wordt ook mede benadrukt en versterkt door bepaalde hobby's, zoals hierboven al aangegeven. Bye (2009) laat in haar onderzoek zien dat hobby's op het platteland een belangrijke link zijn in het vormen van vriendschappen en de constructie van identiteit. De jongens in de keet zijn erg interactief met de omgeving van het dorp en geven ook aan dat dit een belangrijk aspect vormt van de vrijetijdsbesteding. Autocrossen, fascinatie

van grote machines, en kamperen in de wei en de bossen rondom het dorp zijn een paar van die dingen waarmee ze hun vrije tijd vullen. Dat blijkt wanneer zij onderscheid maken tussen stad en dorp:

“Ja daar hedde gin wei waar da ge op kunt gan rije”.

“Ja je moet wa aan kunnen klooiën”.

“En met auto’s kunnen crossen op zondag en op zun kant kunnen gaan”

Naast crossen en kamperen in de wei, geven sommige van de jongens ook aan dat ze het leuk vinden om ‘motoren te fixen’ en oude en kapotte machines te kopen en op te knappen. Sommige gaan in het weekend niet mee op stap omdat ze liever willen werken aan hun hobby. Dit is ook één van de vormen waar de masculiene identiteit aan wordt ontleend, zoals Bye (2009: 283) in haar onderzoek aangeeft:

...mastering motors and mechanics is a key signal of something that constitutes young rural masculinity ‘in place’.

De jongens die zich ‘in place’ voelen op het platteland hebben dit vaak als eigenschap die hoort bij de omgeving waarin zij zich begeven. Mensen die dit niet zouden beheersen zouden ‘out of place’ zijn. Dit geldt echter alleen voor deze groep vrienden in de keet, waarbij jongens die deze hobby’s hebben, ‘in place’ zijn bij deze groep vrienden en niet zozeer in dit kleine dorp zelf.

7.2. VRIENDENGROEP IN KROEG

De vriendengroep in de kroeg begint vanaf een leeftijd van 20 jaar en is door de jaren heen steeds groter geworden. De groep bestaat uit kleinere groepen die vooral worden gevormd door verschillende leeftijdscategorieën. Naast dat de jongens bijna allemaal uit hetzelfde dorp komen, óf ze wonen er óf ze zijn er geboren, vormt hun hobby, voetbal, een belangrijke link tussen de vriendengroep:

<i>Geert</i>	<i>...ik denk dat het voetbal daar een rol in speelt... en allemaal in hetzelfde elftal voetballen en dat dat voor hun ook makkelijker is</i>
<i>Gijsbert</i>	<i>vanaf het moment da hun bij de senioren kwamen, kwamen zij hier ook (in de kroeg). Het voetbal is een hele grote belangrijke schakel</i>

Nieuwe ‘subgroepen’ worden in de grote groep opgenomen door de link met voetbal. Wanneer de jongere jongens bij de senioren gaan voetballen, gebeurt assimilatie met de grote groep bijna als vanzelf en komen de jongere jongens vanaf dat moment ook in de kroeg in het dorp:

“...je hebt wel deelgroepen nog, mensen die dan uh... Ongeveer van dezelfde leeftijd zijn. Maar der wordt steeds meer gemengd met jongere die erbij komen en die op een gegeven moment ook wel geaccepteerd worden en dat ze mee op stap gaan en zo...”

Deze vriendengroep onderscheidt zich door de hobby voetbal, waardoor de vriendengroep waarschijnlijk ook een stuk groter is. Er zijn een aantal jongens die niet voetballen, een paar daarvan zijn ooit geblesseerd geraakt en zijn op andere manieren betrokken bij het voetbal, bijvoorbeeld als trainer en assistent-trainer. De twee die nooit hebben gevoetbald komen wel altijd kijken, maar spelen zelf niet mee. Door de grootte, is de groep ook erg divers. Deze diversiteit wordt door een aantal van de jongens benadrukt en gewaardeerd, en heeft vooral betrekking op de diversiteit aan opleidingen, beroepen, karakters, en de leeftijdsverschillen. Ook wordt de diversiteit van de vriendengroep als kenmerk van een vriendengroep in een dorp gegeven:

“Waar je uh.. steden vaak ziet enzo.. mensen van dezelfde opleiding enzo.. ja zegmaar die meer met elkaar optrekken en hier zit alles door mekaar”

De waardering van deze diversiteit ten opzichte van beroepen wordt vooral benadrukt door de hoger opgeleiden, terwijl het verschil in leeftijd vooral benadrukt wordt door de jongere jongens. Het verschil in karakters wordt door bijna iedereen benadrukt. De waardering van diversiteit in beroepen, door hoger opgeleiden, kan als reden hebben dat deze jongens in andere steden hebben gestudeerd, waar zij zich vooral bevinden onder medestudenten in tegenstelling tot de groep in het dorp. Het verschil in leeftijd kan worden opgemerkt, omdat deze respondenten zelf ‘de jongste’ zijn van de groep.

7.2.1. Masculiniteit

De vriendengroep in de kroeg vormt in eerste instantie een vriendengroep tussen allemaal jongens. Per ‘subgroep’ wordt anders naar de rol van meiden binnen de vriendengroep gekeken.

Jan-Willem	<i>Ja das een man of dertig</i>
Andries	<i>Hm</i>
Henk	<i>Ja da zen vrienden</i>
Andries	<i>Zonder vrouwen dan he</i>
Jan-Willem	<i>Ja</i>
Henk	<i>Das allemaal aanhang. Het is allemaal kouwe kant, dus t is geen een vrouw die eigenlijk al in de vriendengroep zat, da is er allemaal bijgekomen, en die moeten het eigenlijk allemaal met elkaar maar doen.</i>

Een andere jongen zegt, bij zijn beschrijving van de groep, dat meiden er ook bij horen: *“een gezellige hoop jongens.. en meiden, die zitten er ok bij onze groep”*. Tijdens de kroegbezoeken waren de meiden er ook regelmatig, maar het is niet één keer voorgekomen dat de meiden er wel waren en de jongens niet. De jongens waren er alleen, of een paar jongens hadden hun vriendin bij zich, of de jongens waren er en er was nog een groep vriendinnen uit het dorp bij, waarvan sommige een relatie hebben met één van de jongens. Meiden buiten het dorp zijn bij de groep gekomen als ‘aanhang’, maar naar eigen zeggen worden ze snel en leuk opgenomen in de groep. De heersende masculiniteit wordt daardoor gelegitimeerd, ook door de meiden en ‘aanhang’ van de vriendengroep in de kroeg, zoals dat door Campbell en Bell (2000: 535) wordt beschreven:

Hegemonic masculinity is (...) the version of masculinity that is considered legitimate, “natural”, or unquestionable in a particular set of gender relations. (Campbell and Bell, 2000)

Deze heersende masculiniteit binnen de vriendengroep komt ook terug in de omgang met elkaar en de regels die er gelden voor het voeren van (kroeg)gesprekken. Wanneer de mannen onder elkaar zijn, blijkt dat vrouwelijke sentimenten en gevoelens niet horen binnen de cultuur van de (mannelijke) vriendengroep in onderlinge gesprekken:

Gijsbert	<i>en er is niemand ook die het op gaat nemen voor moslims he.. weetjewel.. op het moment dat zoiets geroepen wordt, is er niemand die zegt.. jamaar jongens uh.. dat zijn toch ook maar mensen</i>
Geert	<i>hehe nee want dan ben je echt...</i>
Gijsbert	<i>..dan ben je echt gewoon... dan krijg je echt de volle laag... als je met zoiets <u>nichterigs</u> aan komt zetten...</i>

Dit geeft aan dat dit soort sentimenten behandeld worden als vrouwelijk en ‘nichterig’, waardoor het niet binnen het ‘masculiene’ karakter valt, wanneer de jongens onder elkaar zijn. Zulke

sentimenten passen niet binnen de gespreksregels. Campbell (2000) beschrijft gesprekken in de kroeg als *'conversational cockfighting'*, waarin de masculiene man onder andere zijn identiteit ontleent en construeert aan gesprekken in de kroeg door andere hun plaats te wijzen. Uit het voorbeeld hierboven blijkt dat bij het gebruik van vrouwelijke sentimenten, diegene op zijn plaats gezet wordt, door het gebruik van *'conversational cockfighting'*. Deze jongen wordt tijdelijk neergezet als nichterig en hierdoor als *'outsider'* behandeld.

Ondanks dat in gesprekken zulke sentimenten niet *'mannelijk'* zijn en diegene als *'nichterig'* wordt neergezet, is er wel een jongen binnen de vriendengroep die een aantal jaar geleden *'uit de kast is gekomen'*. Hoewel het voor sommige jongens wennen was, naar eigen zeggen, wordt deze jongen net als *'daarvoor'* geaccepteerd, met wat sporadische grapjes hierover van beide kanten. Hier speelt de lengte van vriendschappen een grote rol: ondanks dat homo's door sommige van de jongens negatief worden neergezet, zijn er binnen de vriendengroep andere factoren die een rol spelen bij de acceptatie en waardering van deze jongen. De lengte van vriendschappen is er hier één van, maar misschien werd onbekendheid met homo's ook weggenomen. Naast deze masculiene conversaties in de kroeg en de mannendominante vriendschappen binnen de gehele groep, werd de sfeer van de groep vaak benadrukt als belangrijk kenmerk en waardeoordeel over de groep: gezelligheid.

7.2.2. Gezelligheid

Gezelligheid is een alomvattend begrip en wordt in vele situaties gebruikt om een bepaalde sfeer mee aan te duiden die als positief wordt ervaren. Tijdens de interviews en gesprekken met de jongens werden verschillende aspecten van gezelligheid benadrukt. Dit zal hier uitgewerkt worden om inzicht te geven in wat de jongens belangrijk vinden in de onderlinge kroegbijekomsten en wat zij bedoelen met gezelligheid.

Tijdens één van de interviews kwam naar voren dat een groep niet bij hen past *'qua gezelligheid'*, want *"die nemen het leven veel serieuzer dan ons"*. Gezelligheid wordt beschreven door de jongens als *"iedereen kan me ons opschieten"*, en *"iedereen het plezier mee ons"*. Hier wordt een open karakter van de groep geschetst, waarbij *'iedereen'* plezier heeft met de groep en met de jongens overweg kan. Het karakter van gesprekken en de eisen om *'erbij te horen'* worden ook met gezelligheid in verband gebracht, die worden beschreven als *'meegaand'*, en *"een bietje mee kennen ouwehoeren"*. Voor de oudere jongens speelt leeftijd geen grote rol meer, wanneer iemand gezellig wordt bevonden en *"gewoon kan meelullen"*. Dit geldt alleen voor de jongere jongens die ouder zijn dan 20 jaar. Wanneer ze jonger zijn dan dit, krijgen de oudere jongens het idee dat ze zouden moeten gaan babysitten.

Naast dat het gedrag in de kroeg en de gesprekken onder elkaar als gezelligheid worden benoemd, wordt het concept *'gezelligheid'* vaak gebruikt als het tegenovergestelde van iets wat zij niet zijn. Hierdoor wordt gezelligheid ook gebruikt als normen en waarden die door de groep gewaardeerd worden en hoe zij zichzelf zien ten opzichte van andere groepen die niet aan deze normen en waarden voldoen. Dat blijkt onder andere uit de volgende zinnen die in verband worden gebracht met gezelligheid: *"we hebben 10 jaar gin ruzie meer gehad ergens"*, *"iedereen het plezier met ons"*, *"iedereen die wit wel een bietje waar z'n grenzen liggen, ja gewoon..."*, *"nooit geen rammetan, altijd gezelligheid"*, *"het leven niet te serieus nemen"*, *"niet echt druktemakers"*, en *"...ik weet zeker da ze met ons gaan lachen"*. Gezelligheid is een al omvattend begrip waarin positieve karaktereigenschappen van de *'ingroup'* worden benadrukt als wel de sfeer van de groep wordt gekarakteriseerd. Beide worden dus samengevat in het concept gezelligheid. Gezelligheid wordt ook gebruikt om aan te geven wat zij juist niet zijn, en dat zijn *'druktemakers'*, *'ruziezoekers'*, en *'het leven veel te serieus nemen'*. Hierin komt de karakterisering van de *'outgroup'* ten opzichte van *'ingroup'* naar voren.

Deze gezelligheid wordt juist extra gewaardeerd doordat de jongens, naar eigen zeggen, al hard genoeg werken doordeweeks en juist 'gezelligheid' nodig hebben in het weekend. De gezelligheid in het weekend wordt geassocieerd met 'feest' waarbij zij hun 'serieuze' bezigheden even achter zich kunnen laten. Gezelligheid wordt dus daar gebruikt waarin waarden van de groep naar voren komen. Het lijkt een alomvattend begrip te zijn om verschillende dingen mee te duiden: het voeren van gesprekken en omgang met elkaar; de sfeer binnen de groep; het minder serieuze karakter van de weekenden; hoe zij denken dat 'anderen' naar de groep zouden kijken; en ten slotte om 'outgroups' mee te duiden die deze eigenschap niet bezitten. Al met al komt hier een sterk positieve en liefelijke beschrijving van de 'ingroup' naar voren, waarbij verschillende factoren van gezelligheid erg gewaardeerd worden.

7.3. OVEREENKOMSTEN

Een paar dingen hebben beide groepen met elkaar gemeen. Dat is allereerst de waardering voor het dorp waarin ze wonen en de wil om zich daar later, of sommigen nu al, te vestigen. De identificatie die voortkomt uit het wonen in een klein dorp, wil bij de vriendengroep in de kroeg echter niet zeggen, dat zij zich plattelandsjongeren of -jongvolwassenen voelen. De echte plattelanders zijn namelijk de zonen van de boer in het dorp. Een paar respondenten in de kroeg omschrijven de vriendengroep in de keet wel als 'boerenlullen', doordat ze meer technische beroepen hebben. De vriendengroep in de keet ziet zichzelf ook zo.

De waardering voor het kleine dorp wordt door alle jongens onderstreept en deze waardering komt voort uit verschillende dingen. Ten eerste wordt de affectie met het dorp beschreven als een gevoel wat moeilijk uit te drukken valt, zoals één jongen omschrijft:

"Ik heb er ooit een hele goeie uitleg over gehad, maar ik weet niet meer hoe die ging, maar als ik het dorp binnen kom en ik ben een week op vakantie geweest dan krijg ik warme gevoelens en dan begint alles te tintelen en da vink geweldig."

Dit gevoel komt vooral voort uit het feit dat ze zijn opgegroeid in dit dorp in plaats van met het feit dat het een klein dorp is op het platteland. De plaats van het dorp in hun levensloop heeft dus een belangrijke emotionele waarde voor veel van de respondenten. Doordat dit het dorp is waarin de respondenten zijn opgegroeid hebben ze een gezamenlijke geschiedenis die belangrijk is bij de waarde van de vriendschappen. De vriendengroep vormt tevens één van de belangrijkste redenen voor de respondenten om hier te (blijven) wonen of (weer) te vestigen: *"Ik blijf hier altijd wonen"*, *"...opzich heb ik eigenlijk alles hier, qua vrienden en zo"* en *"ik heb het hier altijd naar mijn zin gehad (...) plus nou met de nieuwe wijk, is iedereen hier al gebleven"*. Dit blijkt ook uit het antwoord op de vraag hoe een ander dorp eruit zou moeten zien wanneer ze zich daar zouden moeten vestigen: *"Hetzelfde als dit dorp"*. Sommigen zouden nog wel in een nabij liggend dorp willen wonen, maar dan sowieso in de buurt van het geboortedorp en het liefst in het dorp zelf. Een paar jongens wonen in naburige dorpen, doordat het daar makkelijker is om woonruimte te vinden. Sommigen vinden dit niet erg, maar de meesten willen uiteindelijk toch naar het geboortedorp terug komen. De bekendheid, historie (van vriendschappen), en het hebben van de vriendengroep zijn belangrijke factoren voor de waardering van het dorp voor beide vriendengroepen. De jongens voelen zich allemaal 'in place' in het dorp en zijn erg lokaal georiënteerd. Dit bleek ook uit de gesprekken in de kroeg, om die te kunnen volgen, is er een goede lokale kennis nodig om bijnamen van mensen te kunnen volgen en de daarmee beschreven situaties.

Met deze waardering en het zich op zijn plek voelen komen ook verschillende karaktereigenschappen en beschrijvingen van het leven in een dorp naar voren. Mede, natuurlijk, door de positieve ervaringen van het leven in dit dorp, hebben de beschrijvingen van het dorp (vooral in vergelijking met de stad), een ruraal idyllisch karakter (Campbell, 2000).

7.3.1. De rurale idylle

Het concept van de rurale idylle bestond al ruim voordat de eerste jaartelling begon, waarbij het platteland door de Grieken omschreven werd als een geromantiseerde plek waar morele waarden van het boerenleven heersen (Short, 2006). Of zoals er in de renaissance naar gerefereerd werd: 'idyllic retreats' of 'places of retirement'. Ook in de zeventiende eeuw zag de rurale idylle een nieuwe boost, doordat het samenkwam met agrarisch kapitalisme, waarbij de sociale weerstand bestond uit de verdwenen morale verdiensten van het verleden en de nieuwe 'ziektes' die waren gekomen door het kapitalisme (Short, 2006: 136). Het rurale en het platteland worden al sinds oudsher in verband gebracht met een intiemere relatie tot de natuur, goede morele normen en waarden, vrijheid, goedheid, en het ontbreken van problemen. Door de jaren heen veranderde de invulling en de discourse van het concept echter wel, waardoor de tijdsgeest een belangrijke rol speelt (Short, 2006). Ook hier lijkt sprake te zijn van beleving van een rurale idylle door de ogen van de jongeren in het dorp. De relatie tot de natuur en de omgeving verschilt echter tussen de verschillende vriendengroepen, maar de sociale cohesie, en het rustige karakter van het plattelandsleven wordt door alle respondenten benadrukt als wel de ruimte die er is ten opzichte van de stad: "ons kent ons", "iedereen kent mekaar", "...je hier in zo'n rustig straatje zit", "gezellig dorp, rustig, gemoedelijk...", en "...alleen wat hier fijner is, is dat het hier rustiger is en hier zie je al je bekenden wonen". Behalve dat het beeld van het karakter van het dorp belangrijk is, waarin sociale banden nauw zijn, ervaren de jongeren de historie van hun vriendschap en dat dit zich in het dorp afspeelt als een belangrijke factor om er te blijven wonen. Dus naast dat het als streekroman (Cadat en Engbersen, 2006) en rurale idylle wordt gekarakteriseerd, wordt dit ook zo beleefd en ervaren door de respondenten.

Hierbij kenmerken ze hun eigen vriendengroep ook (indirect) met goede normen en waarden die ook als 'normaal' worden beschouwd. Veel terugkomende voorbeelden hiervan zijn 'respect' en 'het zich gedragen' van de groep. Die zie je vooral terug in de vorm van "nooit geen rammetan", "een groep die voor weinig problemen zorgt", "iedereen respecteert elkaar", "we hebben wel manieren", "respect naar andere mensen hebben", "wij gedragen ons toch ook", "10 jaar geen ruzie meer gehad", "...iedereen ken mee elkaar opschieten..." en "iedereen wordt gewaardeerd zoals ie is". Vooral dit laatste wordt door het benadrukken van de waardering van diversiteit binnen de groep kracht bij gezet en zie je terug in de idylle over het rurale, waarin normen en waarden (respect voor elkaar), zoals die binnen de maatschappij heersen, terug te vinden zijn op het platteland. Deze rurale idylle wordt alleen gecreëerd wanneer er vergeleken kan worden met 'anderen', zoals Short (2006: 133) beschrijft:

...a phrase which acquires meaning only through the consciousness of, and contradistinction between an assumed 'other' which is un-idyllic - (...), without which the phrase is meaningless.

Zoals uit bovengenoemde beschrijvingen blijkt, wordt deze idylle vooral ontleend aan een vergelijking met de stad, maar ook met andere dorpen. Waarbij andere dorpen worden gekarakteriseerd als 'stug volk', 'raar volk', en 'te groot als dorp zijnde'. Dit onderzoek richt zich voornamelijk op de multiculturele samenleving en dus andere culturele groepen. Multiculturele diversiteit is ook één van de onderdelen waarin het karakter van het platteland zich onderscheidt ten opzichte van de stad. Wanneer er vergeleken wordt met de 'outsiders', de stad, wordt dit verschil geconstrueerd (bewust of onbewust). Bij de vergelijking met 'the other', zoals door Short (2006) hierboven aangegeven, wordt er tegelijkertijd een 'blank' platteland 'ontdekt'. Waar hieronder kort op in wordt gegaan en in de volgende hoofdstukken wat meer.

7.3.2. Het blanke platteland

Wanneer er over de stad wordt gesproken is hier een aantal keer een verwijzing gemaakt naar het multiculturele karakter van de stad. Ook geeft één jongen aan dat hij in het dagelijks leven niet met het multiculturele karakter van de samenleving te maken krijgt. Waarmee hij laat zien dat op het platteland het contact met andere culturen miniem is. De buitenlanders die er wonen, kunnen ze ook in één adem opnoemen. Hierdoor wordt het dorp of het platteland in ieder geval niet met culturele diversiteit in verband gebracht. Ook wordt er door sommige respondenten aangegeven dat ze het dorp niet graag zo multicultureel zien als de stad. De bouw van een moskee in het dorp is een voorbeeld dat wordt beschreven als eventuele ongewilde multiculturele verandering. Ook komt in vijf van de zes groepsinterviews “de buitenlander” als ‘outsider’ naar voren.

Het oude idee van het ‘blanke’ platteland wordt door maar een paar van de jongens *expliciet* omschreven en gewaardeerd, waarbij de kwaliteit van leven in een dorp mede afhangt van het relatieve ‘blanke’ karakter ten opzichte van de stad. Dit is een oud idee wat tijdens koloniale tijden, door nieuwe opkomende sociale relaties, in Engeland al in leven werd geroepen en zelfs werd benadrukt, zoals Agyeman en Spooner (1997: 200) in hun artikel aangeven:

The countryside, at the core of Britain’s national identity, was regarded as the ideal location in which to breed a healthy and moral ‘race’, and country people became the ‘essence of England’ (Howkins, 1986: 69; Taylor 1991). The purity of rural areas was juxtaposed with the pollution of urban industry and commerce, and cities were aligned with racial degeneration. (Agyeman and Spooner, 1997)

De dichotomie tussen stad en platteland wordt hier benadrukt, waarbij het platteland aan de ‘oude’ nationale tradities van de staat werden gelinkt, en daarmee werd etnische ‘puurheid’ in verband gebracht. Het merendeel van de jongeren en jongvolwassenen leggen geen nadruk op dit verschil, maar het besef van dit verschil komt tijdens gesprekken een aantal keren naar voren. De dichotomie tussen stad en platteland als ‘blank’ versus ‘multicultureel’ wordt dus ook door de ogen van de respondenten zo ondervonden, zonder dat hier meteen een oordeel of mening aan wordt gegeven. Zoals het volgende voorbeeld aangeeft, waar eerst de buitenlanders in het dorp worden opgenoemd en vervolgens wordt gezegd: “*maar verder valt het reuze mee met de buitenlanders, daar hebben we het wel mee getroffen*”, “*... onze buitelandse medemens zegmaar. Das omdat het hier een beetje onbekend is*” en “*ja wij hebben niet zo veel met de multiculturaliteit in de samenleving te maken he, hier in het dorp*”. Ook wordt Rotterdam een keer naar voren gehaald als een voorbeeld waaraan je kan zien dat Nederland zo (door de multiculturaliteit) kapot gaat: “*Oe land gaat op een gegeven moment naar de klote...*” “*Jamaar da ziede nou al. Kijk maar naar Rotterdam, da..daar woont 70 procent buitenlander?*”.

..., if rurality is bound up by nationalist ideas of (white) Englishness then resultant cultural attitudes about who does and who does not belong in the countryside serve as discriminating mechanisms of exclusion. (Cloeke en Little, 1997: 4) (Cloeke and Little, 1997)

Hierboven wordt beschreven dat het idee van een blank platteland op zich, al een onderliggende assumptie is van wie daar wel ‘in place’ is en wie ‘out of place’. De jongens die hierboven beschrijven dat zij het fijn vinden dat het dorp niet zo multicultureel is als de stad, vinden indirect dat het dorp niet zo multicultureel ‘hoort’ te zijn, althans niet in hun ideeën. In eerste instantie brengt dit onderliggende assumpties met zich mee van mensen die buiten worden gesloten. Bij de respondenten in de kroeg zijn er echter maar een paar die openlijk aangeven niet in de stad te willen wonen vanwege de multiculturaliteit ervan, bij de jongens in de keet heerst meer het idee dat ze het fijn vinden dat er niet *te veel* buitenlanders in het dorp wonen. Bij de rest van de jongens wordt dit niet benoemd of slechts opgemerkt door te zeggen dat ze in het dorp niet met de multiculturele

samenleving te maken hebben. Naast dat dit idee heerst, of het ‘blanke’ platteland alleen wordt opgemerkt, geven de respondenten aan dat ze het niet erg vinden wanneer er buitenlanders zouden komen wonen in het dorp. Hier wordt in het hoofdstuk “de buitenlander” wat verder op ingegaan.

7.3.3. Bier drinken

Een ander opvallend kenmerk wat bij beide groepen naar voren komt, is de passie voor bier. Rurale masculiniteit wordt mede gevormd en gekenmerkt door het drinken van bier. Bier vormt een belangrijk symbool waarin jongens hun masculiniteit ten opzichte van elkaar kunnen tonen. Bij beide vriendengroepen komt het onderwerp bier veelvuldig voor, en ook tijdens de bezoeken in de kroeg werd duidelijk dat de meeste meiden geen bier drinken en eerder fris, koffielikeurtjes of mixen, terwijl de mannen eensgezind bier dronken. Wanneer er gevraagd werd wat ‘anderen’ zouden moeten doen om bij hun groep te horen, was het antwoord veelvuldig een combinatie met bier drinken. Ook wanneer er over ‘anderen’ werd gepraat werd er een vergelijking gemaakt met of ze bier drinken of niet. Één van de eerste vragen die mij werd gesteld bij mijn bezoek aan de kroeg, was: ‘Wat is het favoriete biermerk van de jongens in de kroeg?’. Dit, als onderdeel van een soort inburgeringscursus over de vriendengroep. Ook wanneer ‘outsiders’ bier drinken, wordt een hoger tolerantiebeeld ten opzichte van die ‘anderen’ gevormd:

<i>Ik</i>	<i>Wat vinden jullie van Polen in Nederland?</i>
<i>Sander</i>	<i>Nah die vin ik echt ruig</i>
<i>Sarah</i>	<i>Die werken tenminste</i>
<i>Clint</i>	<i>Die werken wel</i>
<i>Piethein</i>	<i>Ja die kommen hier gewoon om te werken</i>
<i>Dracus</i>	<i><u>Die drinken tenminste bier</u></i>
<i>Bert</i>	<i>Ja die drinken tenminste bier</i>
<i>Sarah</i>	<i>En die werken tenminste normaal</i>
<i>Bert</i>	<i>Ook achter het stuur</i>

Naast dat het belangrijk is dat buitenlanders ‘hard werken’, is het ook belangrijk dat ‘zij’ *tenminste* bier drinken. “Die drinken tenminste bier”, laat zien dat bier drinken een herkenning is voor de jongens en dat het een overeenkomst vormt tussen ‘zij’ en ‘wij’. Bier drinken is een aspect van de ‘ingroup’ en het wordt gewaardeerd als iemand van de ‘anderen’ ook bier drinkt. Hier wordt eveneens impliciet een verwijzing gemaakt naar diegene (die buitenlanders) die geen alcohol, bier, drinken en waar ze zodoende minder overeenkomsten mee hebben. Veel wetenschappers over masculiniteit hebben de relatie tussen rurale masculiniteit en bier aangetoond (Campbell, 2000). Campbell (2000: 571) beschrijft de discipline van het drinken als volgt:

Even more important for male drinkers was the discipline of consuming such large quantities of beer and yet maintaining the appearance of total sobriety. It was imperative for the successful performance of pub(lic) masculinity that this impression of self-control be maintained (Campbell, 2000: 571)

Bovengenoemde beschrijving heeft Campbell (2000) ‘bodycontrol’ genoemd. De grote hoeveelheden bier die gedronken worden in de kroeg laten zien dat het een onderdeel vormt van masculiniteit. Alle respondenten die geïnterviewd zijn drinken bier en er zijn geen uitzonderingen. Ondanks dat het drinken van bier bijdraagt aan een identiteitsconstructie en gebruikt wordt als een vergelijking met anderen, is het wel ‘normaal’ om op tijd (bijvoorbeeld om 23.00) de kroeg ook weer te verlaten. Bier drinken hoort er dus bij, maar dat hoeft niet elke avond tot het gaatje te gaan. De tijd waarop iemand naar huis gaat is ook nooit een discussiepunt in de kroeg. Dit kan mede komen doordat sommige van de jongens op zaterdag nog moeten werken en de meesten op zondag moeten voetballen.

7.3.4. “Gewoon Normaal”

Wanneer er een vergelijking met andere groepen wordt gemaakt of wanneer er over ‘anderen’ wordt gesproken, komt vaak naar voren dat de vriendengroepen ‘gewoon normaal’ zijn. Het eigen gedrag is natuurlijk goed te begrijpen als zijnde het eigen referentiekader, hierdoor worden anderen ook gezien als ‘anders’ en ‘outsiders’. “Normaal”-zijn is zodoende een maatstaf voor de vergelijking met andere groepen, waarbij al het andere ‘abnormaal’ wordt gevonden: “*ja ik denk dat het wel uh... een leuke vriendengroep is... hecht... ok allemaal normaal... nie apart... echt apart*”. Dit ‘gewone normale’ wordt door de vriendengroep in de keet met verschillende dingen in verband gebracht: hard werken, bier drinken, gewoon wat knallen op zondag (crossen), een gezellige groep vrienden, geen drugs gebruiken, geen criminaliteit, Nederlands praten, niet menen dat ze ruig zijn en mesjes in de zak hebben:

“gewoon een jongerengroep als ons denk ik”

“nee is gewoon... ja... gewoon een uh... op stap gaan, bier drinken en uh.. wat crossen..”

“Gewoon” gedrag vormt de maatstaf voor het beoordelen van ‘de outgroup’. Dit maakt het interessant om te zien dat de respondenten bovengenoemde aspecten als bier drinken, gezelligheid, en het relatieve ‘blanke’ platteland als normaal omschrijven. Naast deze kenmerken worden ‘anderen’ vergeleken met het ‘normale’ karakter van de groep, en krijgt dit concept nog meer vorm en wordt een identiteitsframe ontdekt. Hierbij komt ook het arbeidsethos van een groot deel van de respondenten naar voren. Dit geldt extra voor de vriendengroep in de keet, waar werken met de handen ook vaak als hobby omschreven wordt. Hierna volgen enkele voorbeelden waaruit blijkt dat ‘hard werken’ en zodoende het arbeidsethos een belangrijk kenmerk vormt van de vriendengroepen:

“Ja die kommen hier gewoon om te werken”

“En die werken tenminste normaal”

“En toen ben ik, ja, eigenlijk, en toen wist ik nie echt goed wa ik wou. Dus toen ben ik gewoon gaan werken...”

“Ik vind dat iedereen gewoon moet werken”

“das gewoon een goeie gast, werkt hard en praat fatsoenlijk Nederlands..”

“ja ze zeggen ook wel es ooit da ik leef om te werken, maar ik doe gewoon niks liever als werken”

De respondenten in beide groepen beschrijven zichzelf vaak en regelmatig als hard werkende jongens. Dit vormt tevens ook een belangrijk referentiekader om ‘anderen’ te categoriseren en beoordelen. Hard werken is ‘normaal’ en ‘gewoon’ en getuigt van een sterk arbeidsethos. Ook wordt door sommigen acceptatie en tolerantie geassocieerd met ‘normaal’ gedrag van de respondenten:

“Als ie hier mee een potje bier gaat drinken en hij ouwehoert een paar keer mee en hij blijkt een goeie vent te zijn” “wordt ie ook gewoon geaccepteerd”

“ja en die zijn dan eik ook binnen no-time gewoon geaccepteerd”

“jamaar daar gaan we ook gewoon goed mee om, maar da is nie echt haat en nijd hoor. Er is niks echt haat en nijd.”

Gert *een gezellige groep, da hoor ik wel... ooit vaker zeggen van uh das een schonne groep voor echt uh... altijd gezellig uh.. ok nie echt druktemakers*
 Sjaak *nee*
 Bertus *nee... iedereen die wit wel een bietje waar z'n grenzen liggen, ja gewoon...*

De ingroup krijgt met deze beschrijving van 'normaal' en 'gewoon' gedrag een tolerant gezicht en benadrukt hiermee dat de groep in principe gekarakteriseerd wordt met diversiteit en acceptatie, doordat acceptatie als een alledaags kenmerk wordt beschreven. De woorden 'normaal' en 'gewoon' worden ook gebruikt als tegenpool van criminaliteit en agressiviteit:

"het is gewoon een rustig dorp, geen tramalant..."

Henk *normaal doen*
 Jan-Willem *normaal doet*
 Henk *en nie met oe vriendengroep andere mensen in elkaar gaan slaan, want da gebeurd momenteel*

Goede eigenschappen worden dus aan 'normaal' en 'gewoon' gedrag gerelateerd en gebruikt om 'anderen' als 'abnormaal' te categoriseren. Ook hard werken en 'nie echt druktemakers' als wel de afwezigheid van agressiviteit valt hier onder. Dit normale gedrag wordt ook vooral beschreven wanneer ze het hebben over andere culturele groepen die zich zouden moeten aanpassen aan de samenleving hier, of wanneer buitenlanders in het dorp komen wonen: "*Gewoon normaal doen, gewoon normaal doen*". Dit gewone normale gedrag vormt in de volgende hoofdstukken dus ook een belangrijk referentiepunt om anderen uitgebreid te beschrijven en 'outsiders' te omschrijven met verschillende karaktereigenschappen en kenmerken. Terwijl het 'eigene' met weinig woorden, zoals normaal en gewoon omschreven wordt.

7.3.5. Politiek vertrouwen

Ondanks dat de vragen niet specifiek gericht zijn op het politiek vertrouwen onder de respondenten, is hier nog wel wat over te zeggen. Dit zal hier dan ook kort worden behandeld om een beeld te geven van de politieke interesse en de relatie daarvan met opleiding, aangezien een laag vertrouwen in politiek en overheid is gerelateerd aan het afwijzen van andere culturele groepen (De Gruijter et al., 2010). De meeste jongens in de keet hebben weinig tot geen interesse in de politiek op één jongen na, die ook een hogere opleiding op de middelbare school heeft genoten. Wel hebben alle jongens die mogen stemmen gestemd naar voorbeeld van de ouders. Voor de jongens in de kroeg is dit beeld iets meer divers. Sommige jongens hebben gestemd, maar het overgrote deel geeft aan zich niet te interesseren voor de politiek (zeven respondenten), net als de jongens in de keet. De respondenten die wel stemmen zijn of de jongens die hoger opgeleid zijn (vier respondenten), óf ze stemmen op de PVV (twee respondenten) om zo hun ongenoegen te laten zien met betrekking tot de migranten die in Nederland zijn. De respondenten in het dorp bevinden zich dus voor het grootste gedeelte binnen de categorie de *afwachtende* burger. De afwachtende burger is lokaal georiënteerd is, waarbij buurtbinding in het dorp voorop staat en heeft weinig tot geen interesse in de politiek en overheid (De Gruijter et al., 2010):

Andries *Ik heb no nooit... ik heb nog nooit gestemd en het interesseert me geen reet*
 Frank *nul interesse. Nee ja ik heb nog geen nou... laatste tijd heb ik er geen tijd voor om... ja... daar mee bezig te zijn, of ja ik heb daar.. ja.. dus ja... ik ga nie stemmen*
 Ik *wat is voor jullie politiek?*
 Gert *ik hou m'n eigen daar nie zo mee bezig*

Bertus *nee mij doet het ook helemaal niks*
 Gert *ik gai ook nie stemmen of zo*
 Sjaak *nee ik ok nie. Uit principe eigenlijk... ze doen toch wa ze zelf willen.*

Hieruit blijkt ook dat ze het idee hebben dat het allemaal niet zo veel uitmaakt wat ze stemmen, want 'uiteindelijk doen ze toch wat ze zelf willen'. De jongens die wel gestemd hebben zijn die jongens die een hogere opleiding hebben genoten of gaan genieten (HBO of universitair), wat erg overeenkomt met de relatie tussen opleiding en vertrouwen en interesse in politiek. Als laatste zijn er de twee die ook gestemd hebben, ondanks hun onvrede met de politiek. Deze laten zich kenmerken als de *afzijdige* burger (De Gruijter et al., 2010), waarbij ze juist een stem uitbrengen doordat ze onvrede hebben over de politiek en overheid:

Ik *Op wie heb je gestemd?*
 Jan-Willem *ik op PVV*
 Ik *Waarom heb je op PVV gestemd?*
 Jan-Willem *omdat heel veel dingen behoorlijk moe ben in Nederland.*

De onvrede lijkt hier dus de motivatie te zijn om te gaan stemmen. Ook worden populistische partijen vaak in verband gebracht met de afzijdige burger. Zorgen over sociale vooruitzichten (bijvoorbeeld immigratie) zijn een belangrijk onderdeel van de motivatie om te gaan stemmen. Ook blijkt dat hier het geval te zijn. Deze subgroep, binnen de grotere vriendengroep, vindt ook dat er strengere straffen moeten komen en pleiten dus voor een autoritairdere overheid:

Henk *Jamaar das Nederland hè, geef eens wa hardere straffen jongen*
 Andries *Jamaar luister goe, das gewoon een buitenlander die hier niks te doen hee en die gaat da maar weer doen, want anders het ie niks... stamp die vent gewoon naar z'n eigen land toe*
 Jan-Willem *Maar ok de doodstraf weer invoeren*
 Andries *ja*
 Jan-Willem *als het echt bewezen is da hij het gedaan he, da die er niet onderuit ken, hij heeft iemand vermoord, doodmaken*
 Andries *ja*
 Jan-Willem *wa geeft jou het recht om na 20 jaar weer vrij te kommen als ge iemand vermoord het*
 Andries *als hij in mijn ogen iemand verkracht he, dan mag ie m meteen van mij krijgen*
 Jan-Willem *jamaar als zeggen, als da bewezen is, ze kennen er nie meer onderuit, dan..*
 Andries *maggen ze van mij krijgen*
 Jan-Willem *doodmaken*
 Andries *ja*
 Henk *dan zeggen ze hier in Nederland, ja ik ben.. ik ben ontoerekeningsvatbaar, daar gooien ze allemaal...*
 Jan-Willem *flikker op ontoerekeningsvatbaar, die moeten ze uit de maatschappij halen*
 Henk *nee, na 6 jaar worden ze weer naast een basisschool gestationeerd*
 Andries *flikker toch op... in de TBS krijgen ze drugs en alcohol...*
 Henk *ja*
 Jan-Willem *jaa het is echt triest in Nederland, wa da betreft*

De overheid is in hun ogen veel te zachtvaardig als het gaat om het straffen van criminelen. Zij pleiten dus voor een sterker optredende overheid ten opzichte van criminelen. Dit geldt overigens voor iedereen: voor buitenlanders en Nederlanders.

7.4. CONCLUDEREND

De leefwereld die geconstrueerd is door de individuen in de kroeg, waarbij een 'wij'-gevoel ontstaat, toont erg veel overeenkomsten met de klassieke masculiene ruraal idyllische identiteit. Deze identiteit wordt geconstrueerd, wanneer er gepraat wordt over 'outsiders', maar ook wanneer ze karaktereigenschappen van de 'ingroup' omschrijven: positief en ruraal idyllisch. De twee groepen verschillen in leeftijd en hobby's wat tevens de belangrijkste bepalende factoren zijn voor de groepsgrenzen binnen het dorp. De technische achtergrond van de jongens in de keet en de interactie met de omgeving in hun vrijetijdsbesteding vormen samen een rurale masculiene identiteit, waarbij grote machines en werken met de handen belangrijke factor vormen voor de constructie van de 'typische' rurale masculiene man. De groep in de keet is een redelijk homogene groep, terwijl de vriendengroep in de kroeg wordt gekenmerkt door diversiteit. Deze diversiteit en het feit dat ze bevriend zijn, ondanks deze diversiteit, wordt vaak erg gewaardeerd door de respondenten in de kroeg. De hobby, voetbal, vormt ook bij deze groep een belangrijke schakel in de vriendschappen die door de jaren heen zijn ontstaan. Maar naast dat er verschillen zijn tussen de groepen, gelet op leeftijd, hobby's, en beroepen, zijn er ook een aantal domeinen die beide groepen gemeen hebben en die door beide gebruikt worden bij het bepalen van groepsgrenzen en 'outsiders'.

Het dorp speelt een centrale rol in de identiteitsconstructie van de jongeren en jongvolwassenen in het dorp. Deze waardering voor het dorp, de kleinschaligheid als wel de kenmerken die zij daarmee in verband brengen, zoals "*ons kent ons*", 'de gezelligheid', 'het rustige karakter' en de goede normen en waarden die de respondenten beschrijven ('een gezellige groep die nooit voor veel problemen zorgt', 'nooit geen rammetan', 'hard werken', en 'iedereen kan met ons lachen') bepaald voor een groot deel hoe zij 'outsiders' omschrijven, zoals het volgende hoofdstuk laat zien. De kenmerken van de rurale idylle worden door deze jongeren en jongvolwassenen nieuw leven ingeblazen en versterkt door hun eigen perceptie van het leven in een dorp en de identificatie van zichzelf ten opzichte van 'anderen'. Er wordt met andere woorden een braaf, gezellig en respectvolle sfeer geschetst van de groepen vrienden in het dorp, waarbij ze aangeven die normen en waarden ook belangrijk te vinden binnen de vriendengroep. De dichotomie tussen stad en platteland wordt op een paar manieren geschetst, ook bij het 'blanke' platteland komt dit naar voren. Een paar respondenten merkten op dat ze in het dagelijks leven niet vaak in aanraking komen met de multiculturaliteit van de samenleving, terwijl voor anderen de stad het synoniem is voor andere nationaliteiten en culturen. Indirect wordt het platteland in verband gebracht met een overwegend blank karakter, waardoor buitenlanders bij voorbaat al in een 'outsider' positie worden geplaatst, bewust of onbewust, maar ze vormen in ieder geval de 'anderen' in het dorp.

De dichotomie tussen stad en platteland is bepalend voor de leefwereld van de plattelandjongeren. De identiteit, het 'wij', wordt beschreven door 'othering' van de stad, die vergeleken wordt met het 'gewone normale' identiteitsframe van de jongeren in het dorp. Deze 'gewone normale' kenmerken van dorpsjongeren wordt als referentiekader gebruikt bij het beschrijven van de 'andere abnormale'. De rurale idylle, het arbeidsethos, het masculiene karakter met de daarbij behorende kenmerken, is beslissend voor de leefwereld omtrent 'anderen' en de beeldvorming over de multiculturele samenleving, zoals uit de volgende hoofdstukken zal blijken.

8. 'ZIJ'

8.1. INLEIDING

Het construeren van 'anderen' is een hulpmiddel om te ordenen en versimpelen, waardoor het makkelijker is de wereld om je heen te begrijpen. Vooroordelen en stereotypen zijn hier een gevolg van (Hall, 2005). Een ander bijkomend verschijnsel van vooroordelen en het negatief beoordelen van 'anderen' kan leiden tot een positieve associatie met de 'ingroup', waardoor positieve gevoelens over de eigen groep ontstaan en kan leiden tot verbroedering. Dus naast dat het helpt om de wereld om je heen beter te begrijpen en te versimpelen, wordt er ook een eigen identiteit aan ontleend, doordat er vergeleken kan worden met mensen die 'anders' zijn. Door te kijken wie er tot de 'outsiders' behoren, wordt indirect gekeken naar de eigen identiteit, én komt naar voren of allochtonen als vanzelfsprekend tot de 'outsider' behoren. De constructie van verschillende 'zij'-groepen geeft inzicht in de leefwereld van plattelandsjongeren door te achterhalen met welke groepen zij zich het minst vereenzelvigen en in hoeverre de multiculturele samenleving hierbij komt kijken. De volgende deelvraag zal dus in dit hoofdstuk centraal staan: *'Wie construeren de vriendengroepen op het platteland als 'outsiders'?'*, om de hoofdvraag te beantwoorden: *'Wat is de leefwereld van plattelandsjongeren ten opzichte van de multiculturele samenleving?'*. Naast dat het van belang is om te kijken of allochtonen vallen onder de constructie van 'anderen' in de beschrijving van de jongens in het dorp, is het ook interessant na te gaan *hoe* de constructie van 'anderen' of 'outgroups' zich verhoudt tot de eigen culturele groep en de karaktereigenschappen die daarbij komen kijken, als wel de overeenkomsten en verschillen tussen de verschillende 'outgroups' die beschreven worden. Worden, met andere woorden, 'outgroups' voornamelijk geassocieerd met negatieve karaktereigenschappen in tegenstelling tot de 'ingroup'? En hoe verhoudt de 'outgroup' zich tot de 'ingroup'?

Om te achterhalen wie de jongeren en jongvolwassenen als 'outgroups' zien, werden de volgende vragen gesteld: (1) Zijn er groepen mensen die niet bij jullie groep passen?, (2) Met welke mensen zit je liever niet in de kroeg (of keet)?. Vervolgens is er, waar mogelijk, verder gevraagd op dat wat ter sprake kwam tijdens eerdere vragen. Uit de resultaten zijn naar aanleiding van beschreven karaktereigenschappen van 'outgroups' grofweg drie 'outgroups' geconstrueerd: 'kakkers en arrogantie', 'buitenlanders', en 'het stadse volk'. Deze groepen sluiten elkaar niet uit en hebben overlap. Één bepaalde 'outgroup' kan in een gesprek zodoende onder twee van de hier beschreven 'outgroups' vallen. De 'outgroup' buitenlanders wordt in groter detail behandeld in het volgende hoofdstuk. Hier wordt het genoemd, doordat 'buitenlanders', zonder hier richting aan te geven, als 'outsiders' werden benoemd.

8.2. KAKKERS EN ARROGANTIE

Tijdens elk groepsinterview met de jongens in de kroeg kwam naar voren dat kakkers en/of (de daarmee gepaard gaande) arrogantie/verwaandheid niet werd getolereerd door hen. Kakkers en arrogantie werd een aantal keer met elkaar in verband gebracht, maar werden ook afzonderlijk van elkaar genoemd. Naast dat kakkers als arrogant worden beschreven, worden ze ook gekenmerkt als 'hockeyers', mensen met 'een matje', en een harde 'g'. Een harde 'g' wordt in Noord-Brabant niet als standaard bevonden, dit bleek ook uit eerdere bezoeken aan de kroeg. 'Zij', met een harde 'g', zijn 'kakkers' in hun ogen en *"die vinden z'n eigen te geweldig"*:

<i>Ik</i>	<i>Wie zouden er niet bij jullie groep passen?</i>
<i>Henkie</i>	<i>kakkers</i>
<i>Jan-Willem</i>	<i>verwaand</i>
<i>Ik</i>	<i>Maar wat zijn kakkers en wat zijn verwaande mensen?</i>

Henkie	<i>ja dat komt voor mij op hetzelfde neer, verwende mensen</i>
Jan-Willem	<i>ja</i>
Andries	<i>ja</i>
Jan-Willem	<i>Die z'n eigen te goed voelen voor ons</i>

Hierboven is duidelijk te zien dat kakkers, verwaand en verwend over één kam worden geschoren en daarbij komt nog dat zij deze mensen in verband brengen met: *“Die z'n eigen te goed voelen voor ons”*. Ook worden kakkers gerelateerd aan dat ‘stadse volk’ en *“die te arrogant zen”*. Arrogantie wordt dus gelinkt aan een bepaalde groep die zich (deels) bevindt in de stad. Echter bij andere jongens werd arrogantie als karaktereigenschap genoemd van individuen in plaats van karaktereigenschap van een bepaalde groep. Vaak vonden ze het moeilijk om arrogantie onder woorden te brengen en beschreven dit als mensen die *“wel doen alsof ge eigenlijk alles mee het gemaakt”*. Andere kenmerken waren vooral te herkennen aan de houding, de mentaliteit, het gedrag, en *“gewoon alles is anders”*. Een bepaald gevoel wordt hier beschreven dat betrekking heeft op iemands voorkomen in plaats van een duidelijk omschreven ‘typetje’. Arrogantie wordt ook in verband gebracht met *“niet tevreden mensen”, “die denken da ze beter kunnen”, en “rijke mensen”, maar “er zijn ook rijke mensen waar ik wel mee overweg kan”*. Ook wordt een egocentrische persoonlijkheid in verband gebracht met arrogantie, zoals in de volgende voorbeelden naar voren komt:

“dus een typ die zich continu helemaal... alleen maar over zichzelf heeft en uh.. uh.. heel arrogant doet”.

“mensen die een hoge pet van zichzelf ophebben die uh... zullen ze hier niet waarderen”

Kakkers zijn arrogant, maar arrogante mensen hoeven dus niet per sé kakkers te zijn, ze kunnen ook ‘niet tevreden’ zijn en ‘snel zeuren’. Arrogantie wordt verder in verband gebracht met het niet respecteren van elkaars sociaaleconomische positie, zoals uit dit voorbeeld volgt:

Ik	<i>arrogant... hoe moet ik dat zien?</i>
Frank	<i>dingen da zoals hij uh... zich voordoet, of wa die zegt, of uh... manieren wa die zegt, of..</i>
Harrie	<i>als hij bijvoorbeeld minder respect heeft voor uh.. wat iemand uh.. voor werk doet of van wat voor milieu die komt zeg maar..</i>

Ook hier zie je dat het moeilijk is om uit te leggen wanneer iemand arrogant is, en dat het om een gevoel gaat. Hierboven laat Harrie merken dat hij zich bewust is van hoe andere mensen naar hun groep zouden kunnen kijken en hun groep ook kan beoordelen, door te zeggen: *“als hij bijvoorbeeld minder respect heeft voor uh... wat iemand uh... voor werk doet of van wat voor milieu die komt zeg maar...”*. Wanneer iemand arrogant overkomt ten opzichte van de groep in de kroeg, zou er dus een grote kans zijn dat de respondenten het idee hebben dat *“die z'n eigen te goed voelen voor ons”*, mede door de beoordeling van de diversiteit van de sociaaleconomische posities van de jongens, zoals in het voorbeeld hier boven blijkt.

Dit arrogante karakter is misschien een karaktereigenschap welke door velen als negatief wordt beoordeeld. Een aspect wat hier dicht tegen aanligt, is een soort minderwaardigheidsgevoel. Er lijkt, door de duidelijke aanwezigheid van arrogantie (kakkers, stadse jongeren, rijke en niet tevreden mensen), een sterk bewustzijn te zijn van hoe andere hun groep zien of beoordelen, vanuit mensen die hier negatief tegenover staan in de ogen van de respondenten zelf. Scheff (1990; 2000) laat in zijn theorie over de ‘social bond’ zien dat schaamte en trots de twee krachtigste emoties zijn van mensen. De theorie beschrijft een continue (onbewuste) reflectie die plaatsvindt door het inbeelden van hoe de andere persoon jou beoordeeld (Scheff, 1990; Scheff, 2000). Dus wanneer degene met wie een conversatie plaatsvindt erg sportief is, zal men zichzelf eerder zien als iemand die lui is en

die misschien wat aan beweging moet gaan doen. De gevoelens van schaamte en trots komen dus voort uit de zelfperceptie van de evaluatie door de ogen van een ander over jezelf. Deze theorie gaat er vanuit dat er een continue vorm van zelfevaluatie is bij een interactie met anderen, waardoor je jezelf evalueert door de ogen van die ander in deze sociale interactie (Scheff, 1990). Met andere woorden, het oordeel van anderen over hoe jij denkt dat zij jou zouden beoordelen, bepaald mede het beeld van jezelf over jezelf en zodoende hoe 'anderen' worden beoordeeld. Binnen deze theorie zou het dus zo kunnen zijn dat de respondenten van mening zijn dat mensen 'die z'n eigen beter voelen dan een ander', een negatieve houding ten opzichte van de groep in het dorp hebben door de ogen van de respondenten zelf. Omdat dit arrogante karakter onder andere met de stad en kakkers in verband wordt gebracht, lijkt het zo te zijn dat ze denken dat mensen uit de stad (en kakkers) zich beter voelen dan de jongens in het dorp. Wat ook blijkt uit de volgende opmerking:

"Gewoon nie zeggen van: Ik kom uit Amsterdam en ik ben de Bram, nee ge past oe eigen aan, hoe het hier gaat. Ge kijkt effen af hoe het gaat en als ge een paar potjes bier op hebt mogde best wa zeggen. Maar ge moet nie overdrijven en ik ben de man."

Doordat deze jongen aangeeft dat iemand uit Amsterdam zich 'de man' zou kunnen voelen, geeft dat indirect weer dat iemand uit de stad zich arrogant gedraagt, doordat hij uit Amsterdam komt. Waardoor het lijkt of de jongens in het dorp zich minderwaardig voelen door de ogen van deze arrogante groep mensen, wat misschien voort komt uit een minderwaardigheidsgevoel ten opzichte van mensen in de stad. Dit kan komen door het besef van de diversiteit van een sociaaleconomische positie van de groep, het rurale karakter, of 'dat andere menen alles al te hebben meegemaakt' in tegenstelling tot de jongens in het dorp. De groep in de kroeg zou dus een onderliggende verdediging voeren door deze 'outsider' groep arrogant te noemen (negatieve karakterisering). Stephan et al. (2009: 44-45) beschrijven dit als een gevoel van symbolische bedreiging:

Our conceptualization of threat is related to that of social identity theorists, who posit that the action of outgroups often lead ingroups to feel as though their group's status is threatened (...). However the social identity definition of "status threat" involves both tangible resources (e.g. bleak prospects on the job market; see Jetten, Postmes, & McAuliffe, 2002) and group esteem (e.g. believing that other group views the group negatively (...)). From our perspective, threats to tangible resources can be considered realistic, whereas threats to group esteem can be considered symbolic.

De negatieve zelfreflectie door de ogen van deze arrogante groep mensen, zou misschien kunnen voortkomen uit het andere beeld wat er over het dorpsleven bestaat, namelijk die van het achtergestelde platteland met oude tradities en het stil blijven staan in de tijd. Hierdoor zouden ze niet met de moderne maatschappij mee zijn gegaan. Dit kan één van de redenen zijn dat zij arrogante mensen uit de stad of kakkers weren. En wat er ook aan bijdraagt dat zij het beeld van de rurale idylle met een verdedigende toon voeren, om de eigen identiteit en daarmee hun eigen waarde te verdedigen. Omdat de identiteit van de respondenten voor een groot gedeelte wordt ontleend aan het rurale karakter van het dorp en de rurale masculiene identiteit, zoals bleek uit het vorige hoofdstuk. Deze zelfverdediging kan ook betrekking hebben op het overwegend 'blanke' karakter van het platteland, waardoor zij ook buitenlanders als 'outsiders' karakteriseren. Een onwetendheid over hoe om te gaan met andere culturen of het idee van het 'achtergestelde' platteland ook met betrekking tot een achtergebleven multiculturaliteit, zou op deze manier tot verdediging kunnen leiden. Stephan et al. (2009) beschrijven in hun artikel ook dat mensen die onervaren zijn met 'outgroups' meer bedreiging zouden kunnen ondervinden. Echter, dit is speculatie, en voorbeelden van uitspraken om dit te onderbouwen, naast het geringe contact, is hier niet voor. Wat overigens typerend is, is dat de jongens in de keet arrogantie niet één keer benoemen in het hele interview en ook kakkers niet. Het wordt in ieder geval niet als van zelf naar voren gebracht wanneer er gevraagd wordt wie er niet bij de groep zou passen of met wie zij liever niet in

de keet willen zitten. Kakkers, hockeyers en arrogante stadsmensen spelen dus duidelijk een minder belangrijke rol in de leefwereld van deze vriendengroep. Deze vriendengroep is zodoende minder bezig met deze vorm van zelfreflectie, of komen minder in aanraking met groepen 'arrogante hockeyers'. Een andere verklaring kan zijn, dat bedreiging van 'outgroups' vooral gevoeld worden van groepen die gelijk in 'power' zijn, zoals Stephan et al. (2009: 46) beargumenteren:

...research on social comparison processes indicates that more closely ranked groups behave more competitively with one another and thus pose greater threats to one another than do less closely ranked groups (...).

De jongeren in de keet, ervaren geen competitiviteit of dreiging vanuit arrogante individuen of groepen, naar aanleiding van deze theorie. Weer een andere verklaring is te vinden in de homogeniteit van de groep in de keet. Dit kan er ook voor zorgen dat de groep een grotere vorm van 'groupthink' heeft, waardoor de groep meer gesloten is, een kleiner netwerk heeft, en daardoor minder bezig is met zelfreflectie door de ogen van 'outsiders'. Dit zou echter wel leiden tot een sterkere afwijzing van andere groepen en culturen door duidelijkere 'regels' van de 'ingroup'. Maar bij deze groep leidt het er ook vooral toe dat er een specifieke afwijzing van bepaalde buitenlandse groepen plaatsvindt, zoals later te zien is. De groep in de kroeg zou naar aanleiding van deze theorie een meer open houding hebben ten opzichte van andere groepen waardoor er een hogere mate van zelfreflectie is door de ogen van 'anderen'. De vriendengroep in de kroeg is zodoende meer gevoelig voor minderwaardigheids- en onzekerheidsgevoelens door de gevoeligheid voor perceptie van 'anderen'. Ook de diversiteit van de groep en een breder netwerk door deze diversiteit van beroepen en achtergronden zou hier aan bij kunnen dragen. Deze diversiteit binnen de groep in de kroeg leidt ertoe dat de houding ten opzichte van 'buitenlanders' ook verschillend is, want heterogeniteit van de vriendengroep leidt tot lossere 'regels'.

8.3. BUITENLANDERS

In vijf van de zes groepsinterviews kwam de 'groep' buitenlanders, in verschillende contexten, naar voren als zijnde een 'outgroup' voor de respondenten. In het volgende hoofdstuk wordt meer ingegaan op de beeldvorming rondom buitenlanders en allochtonen, desalniettemin wordt hier ingegaan op het feit dat buitenlanders door de respondenten als 'outgroup' naar voren zijn gekomen, zonder dat hier vooraf sturing aan was gegeven middels vragen. Twee keer werden buitenlanders direct in verband gebracht met de stad en naar voren gebracht, als reden dat ze daar niet wilden wonen vanwege het multiculturele karakter en de buitenlanders die daar zitten. Zoals al eerder aangegeven is dit een indirecte verwijzing naar het beeld van deze jongeren over een overwegend 'blank' platteland en de waardering van deze perceptie. Bij vier van de zes interviews werden buitenlanders benoemd wanneer het ging om wie er niet bij hun groep zouden passen. Twee van de jongens in de kroeg hebben wel eens problemen gehad met buitenlanders in de stad. Hierbij werd er verwezen naar de groep Marokkanen en Turken, ook kwamen Molukkers en Antilianen een keer naar voren. Deze buitenlanders worden vaak met dat 'typische stadse volk' geassocieerd wanneer er wordt gesproken over ruzie en agressiviteit. Zoals het volgende fragment, over een ruzie met buitenlanders in de stad, laat zien:

<i>Piet</i>	<i>ja ok iets mee uh.. ja ik weet nie.. één of andere ruzie en toen werd er met glazen gegooid en dat die buitenlanders... en toen kon Andries naar het ziekenhuis</i>
<i>Ik</i>	<i>oh en wie waren daar dan bij betrokken?</i>
<i>Klaas</i>	<i>jaa ik... ik denk van dat echte stadse volk, die het een bietje opzoeken of zo...</i>

De buitenlander wordt als een extreem karakter neergezet wanneer wordt beargumenteerd waarom ze niet bij de groep zouden kunnen horen. De stad is de plaats voor agressieve en ruzie

zoekende buitenlanders. Dit in tegenstelling tot de karaktereigenschappen van de respondenten in het ruraal idyllische platteland. Agyeman en Spooner (1997: 199) beschrijven dit fenomeen als volgt:

To use a frequently cited example, for white people the 'inner city' has become a coded term for the imagined deviance of people of colour, a place of fear and a place to avoid. (...)For white people, 'ethnicity' is seen as being 'out of place' in the countryside (Agyeman, 1989a), reflecting the Otherness of people of colour. In the white imagination people of colour are confined to towns and cities, representing an urban, 'alien' environment, and the white landscape of rurality is aligned with 'nativeness' and the absence of evil or danger. The ethnic associations of the countryside are naturalised as an absence intruded upon by people of colour.

De stad wordt zodoende met multi-etniciteit in verband gebracht, in tegenstelling tot het 'blanke' karakter van het platteland waar geen gevaren dreigen, die mede voort zouden komen uit de multiculturaliteit van de stad. De jongens associëren stadse buitenlanders met dezelfde gevaren, zoals agressie en criminaliteit, die op het platteland afwezig zijn. Deze stadse buitenlanders worden in verband gebracht met specifieke groepen buitenlanders: Turken en Marokkanen. Dit onderscheid naar bepaalde groepen buitenlanders heeft verschillende oorzaken. Één daarvan wordt beschreven door Stephan et al. (2009: 46):

...groups are especially likely to perceive one another as threatening when they believe their cultural values and characteristics differ from those of the outgroup.

Een gevoel van bedreiging wordt zodoende ervaren wanneer er een verschil wordt waargenomen in culturele waarden en kenmerken. Dit wordt versterkt naar mate het onderscheid tussen verschillende alloctonen binnen de groep 'buitenlanders' grotere verschillen vertoont met de 'ingroup' (Hagendoorn, 1986). Hier wordt echter dieper op ingegaan in het volgende hoofdstuk: "De buitenlander". Hier is het nochtans van belang om te zien dat 'buitenlanders' door de respondenten zelf naar voren worden gebracht als 'outgroup', en wanneer dit gebeurt worden zij vaak neergezet als een 'extreme ander' met criminele en agressieve karaktereigenschappen die zij een aantal keer in verband brengen met het 'stadse volk'. Ook wordt dan een aantal keer een onderscheid gemaakt naar specifieke culturele groepen binnen het domein 'buitenlanders': Turken, Marokkanen, Antilianen en Molukkers.

8.4. DE STAD

De stad en het volk wat erin woont, lijkt een alomvattende term te zijn voor verschillende 'outgroups' van de vriendengroepen in het dorp. De stedelingen worden beschreven als mensen die er niet bij horen, er niet bij zouden passen, en die zelf niet bij de groep jongens in het dorp zouden willen horen. Één jongen beargumenteert dat de groep al zo divers is dat het eigenlijk niet zo veel uitmaakt wie er bijkomt, behalve dat mensen uit de stad zelf niet graag bij de vriendengroep zouden willen:

Harrie	<i>ja eik.. we hebben hier al zo veel verschillende mensen, stille mensen, drukke mensen en.. die wo.. die worden allemaal wel gewaardeerd</i>
Ik	<i>ja</i>
Harrie	<i>ja uh, dus wie eik niet, ja uh..</i>
Frits	<i>ja..</i>
Harrie	<i>en mensen uit de stad zouden hier misschien zelf nie zo graag bijhoren</i>

De dichotomie tussen stad en platteland wordt door de jongens in het dorp zelf benadrukt, versterkt en als duidelijk verschil aangewezen. In het voorbeeld hierboven zouden mensen uit de stad zelf niet bij de vriendengroep in het dorp willen horen en ligt het niet aan de vriendengroep zelf. Want, zo

wordt beargumenteerd, de groep is al zo divers en daardoor ook open voor andere culturele groepen. Maar door de dichotomie tussen stad en platteland te benoemen worden de mensen uit de stad al als ‘anderen’ neergezet. Ook laat dit voorbeeld de gevoeligheid voor de perceptie van stedelingen nog eens zien. Tijdens andere gesprekken komt duidelijk naar voren dat stadsjongeren niks voor de vriendengroep in het dorp zijn, waar de dichotomie vanuit de perceptie van de jongeren zelf wordt benaderd:

“Ja zo’n kakkergroep uit Eindhoven... die hier binnen komt vallen, dan denk ik nie da euh.. ja.. ja.. ik denk nie da da zo makkelijk klikt als normaal. (...) ofja nie da ik er iets tegen heb, maar we.. ja.. we kunnen het wel... ik denk nie da echt iemand puur uit de stad in één keer heel goed mee onze groep uit kan.. op kan schieten”

Ondanks dat deze jongen niet echt iets ‘tegen’ mensen uit de stad heeft, zou het niet goed klikken tussen die stadse jongeren en de jongens uit het dorp. De dichotomie is er één die wordt benadrukt door vrijwel alle jongeren en jongvolwassenen uit het dorp. In dit voorbeeld wordt er echter de specifieke ‘outgroup’; kakkers, aan toegevoegd, dat hier boven al behandeld is. Naast kakkers worden ook buitenlanders vooral met de stad in verband gebracht. Deze groepen worden vaak ‘dat typisch stadse volk’ genoemd, zoals het voorbeeld hieronder laat zien:

<i>Piet</i>	<i>als er ooit ruzie is, dan is het altijd met buitenlanders</i>
<i>(...)</i>	
<i>Klaas</i>	<i>ja ik denk van da echte stadse volk, die het een bietje opzoeken of zo</i>
<i>Piet</i>	<i>nee ja nee, Molukkers ennuh..</i>

En:

<i>Ik</i>	<i>Wie zouden er niet bij jullie groep kunnen horen?</i>
<i>Piethein</i>	<i>Meer da stadsvolk nie</i>
<i>Ik</i>	<i>Wat verstaan jullie onder stadsvolk?</i>
<i>Clint</i>	<i>petje op, golf</i>
<i>(...)</i>	
<i>Piethein</i>	<i>jaa, die Marokkanen en negers</i>

In beide gevallen wordt dat ‘stadsvolk’ of dat ‘echte Eindhovense volk’ met buitenlanders in verband gebracht, en in beide gevallen wordt er naar een specifieke groep gekeken. In één geval gaat het over ‘ruziezoekers’ en in het andere geval over Marokkanen en negers die in een Golfje rijden met een petje op. Symbolen worden geconstrueerd en gebruikt om ‘anderen’ te definiëren en te herkennen. Voor de jongens in de keet zijn onder andere een petje hoog op het hoofd, en het Golfje symbolen van ‘zij’.

Naast dat de stad met verschillende ‘outgroups’ in verband wordt gebracht, zijn er ook verschillende karaktereigenschappen die deze groepen krijgen toegeschreven of het ‘stadse volk’ in het algemeen. Door de jongens in de keet wordt de stad met specifieke, directe beschrijvingen geassocieerd, zoals ‘atechnisch’, ‘van die jongens met vier linkse handen’, ‘hangjeugd’, ‘criminaliteit’, ‘wiet roken’ en ‘sjakies’. Zoals één jongen stadse jongeren beschrijft: *“die doen gewoon in plaats van de wij een bietje loltrappen, een bietje criminaliteit”* en onder criminaliteit verstaan ze *“een bietje hangen”* en *“van alles slopen en zo”*, en verder *“jatten ze ook nog bij het leven”*. Voor de jongens in de keet is het atechische karakter van stadse jongeren erg typerend, wat bij de andere vriendengroep niet werd benoemd. Verder worden stadse jongeren vooral gelinkt aan hangen, slopen, ruzie zoeken en criminaliteit dat past binnen het eerder beschreven beeld wat ‘plattelanders’ van de stad zouden hebben naar aanleiding van het dorp als rurale idylle in vergelijking met de stad. Hierboven komt naar voren dat de stad als een terugkerende beschrijving van een ‘outgroup’ wordt aangehaald. De twee eerder genoemde ‘zij’-groepen, kakkers en buitenlanders, worden aan de stad gerelateerd.

Wat overigens niet per sé kenmerkend is voor deze 'outgroups'. 'De stad' is in zijn geheel zodoende kenmerkend voor het beeld van deze jongeren om 'outsiders' te omschrijven. Dit verscherpt het beeld dat de identiteit van de jongeren en jongvolwassenen voor een groot gedeelte wordt gevormd door de rurale masculiene idylle. Zoals door Sibley (2006: 404) wordt beschreven:

...by sharpening the boundary between the country and the city. The city, in this imagined geography, is cosmopolitan and a source of others who are potentially transgressive.

8.5. GROEPEN VERGELEKEN

De vriendengroep in de keet noemt arrogantie en 'kakkers' niet als een 'outgroup', maar legt juist meer nadruk op 'atechnische gasten' en mensen 'met vier linkse handen'. Dit kan verschillende oorzaken hebben, zoals eerder al aangegeven. Ten eerste komt het doordat de groep in de keet een grotere homogeniteit vertoont dan de groep in de kroeg, waardoor specifieke karaktereigenschappen benoemd worden bij de beoordeling van 'anderen'. De vriendengroep in de kroeg karakteriseert zichzelf als een diverse groep dat leidt tot minder 'groupthink' en een hogere zelfreflectie door de ogen van 'anderen'. De oorzaak kan zijn dat deze groep een groter netwerk heeft, waardoor het 'opener' naar de buitenwereld kijkt, maar daardoor wel vatbaarder is voor 'oordelen' van buitenaf. Het verschil in openheid van netwerken ten opzichte van andere culturele groepen, is moeilijk vast te stellen aan de hand van de verzamelde data. Dit is dus vooral een speculatie die voortkomt uit de grootte van de groep en de diversiteit aan karakters. De groep in de keet toont juist meer onderlinge overeenkomsten, waardoor oordelen over 'buitenstaanders' homogener zijn en specifiek van aard. Een 'strong grid', een sterke groepscohesie met sterke groepsnormen en waarden, veroorzaakt onder andere specifieke en sterke oordelen over andere groepen. Specifieke karaktereigenschappen als 'vier linkse handen' en 'wiet roken' worden op deze manier opgemerkt. Een andere oorzaak kan gevonden worden in de hobby's en het werk dat de jongens in de keet hebben, waardoor zij andere karaktereigenschappen opvallen bij mensen die als 'outsiders' gekenmerkt worden.

Naast bovengenoemde 'outsiders' beschreef de vriendengroep in de keet ook naburige dorpen als 'outsiders', die werden gekenmerkt als 'stug volk' en 'raar volk', waar ze wel eens wat 'opstandjes' mee hebben gehad. Terwijl de groep in de kroeg niet één keer een verwijzing naar andere dorpen heeft gemaakt. Ook dit zou te maken kunnen hebben met bovengenoemde 'open netwerken' en 'groepsregels'. De groep in de keet heeft een homogener groep die erg interactief is met de lokale omgeving en erg lokaal georiënteerd. Door dit kleiner netwerk zouden ook vriendengroepen uit andere dorpen als 'outsiders' gezien kunnen worden. Terwijl de vriendengroep in de kroeg, door hun diversiteit, eventueel meer schakels heeft naar ook omringende dorpen. De leeftijd van de leden van beide vriendengroepen kan ook invloed hebben op het vormen van identiteiten en classificeren van 'outsiders'. Jongere mensen staan er om bekend tijdens hun adolescentie meer op zoek te zijn naar hun identiteit. Hierdoor kan stigmatisering bij deze jongere vriendengroep meer aanwezig zijn.

8.6. CONCLUDEREND

Het rurale karakter van het dorp waaraan de respondenten voor een groot deel hun identiteit aan ontlenen blijkt ook een grote rol te spelen bij het beschrijven van 'anderen'. De beschreven 'outgroups' worden vaak geassocieerd met de stad, of beschrijven een bepaald type 'buitenlander' uit de stad. De stad is echter niet kenmerkend voor beide 'outgroups', doordat beide groepen niet per se uit de stad hoeven te komen. Bij het beschrijven van 'anderen' wordt vaak een extreem beeld geschetst van de 'outgroup', om aan te geven dat de karaktereigenschappen bij 'outsiders' horen. Deze karakterisering wordt gebruikt om de eigen normen en waarden die bij de 'ingroup' horen vorm te geven en zo een identiteit te construeren (Elias en Scotson, 1994): de ruraal identiteit. Bij het associëren van negatieve karaktereigenschappen (kakkers, arrogantie en criminaliteit) aan

groepen 'outsiders' in de stad, wordt tegelijkertijd een ruraal *idyllische* identiteit geconstrueerd als tegenstelling van deze 'urbane horror'. Door een omschrijving van 'zij', krijg je dus een omschrijving van 'wij'. De ruraal idyllische identiteit, die al duidelijk naar voren kwam in het beschrijven van 'wij', wordt ook geconstrueerd bij het beschrijven van de karaktereigenschappen van de 'outgroups', die overwegend negatief zijn (arrogant, agressief, ruzie zoeken). De uitzonderingen hierop zijn de jongens die zich in de stad hebben gevestigd, daar gestudeerd hebben, en nu wonen en werken.

Het benoemen van buitenlanders binnen de groep 'outsiders' laat zien dat er een soort frictie heerst tussen de identiteit van de jongeren en jongvolwassenen in het dorp en (bepaalde) groepen buitenlanders. Door deze groep te benoemen is het in ieder geval duidelijk dat een deel van de jongens hun sociale identiteit ontleend aan een overwegend 'blank' karakter van het platteland en dat (bepaalde groepen) buitenlanders niet tot de 'ingroup' behoren. Wat een indicatie van het 'wij-zij'-denken weergeeft. De leefwereld van plattelandsjongeren omtrent de multiculturele samenleving is met andere woorden erg afhankelijk van hoe de jongeren zich zelf zien. De plattelandsidentiteit en de omschrijving van de rurale idylle als sociale identificatie van de 'ingroup' wordt vormgegeven aan de hand van karakteriseringen van 'outgroups', en met name buitenlanders. De dichotomie tussen stad en platteland wordt hierdoor versterkt en nieuw leven ingeblazen. De 'eigen' ruraal idyllische identiteit, die mede ontleend wordt aan het gebruiken van deze 'anderen' als tegenpool, vormt daarmee een basis voor het kenmerken en identificeren van 'outsiders'. 'Outsiders' worden hier gebruikt om 'zij' als extreem neer te zetten en daarmee een eigen idyllische identiteit te vormen. De homogeniteit en heterogeniteit van de groepen hebben invloed op het benoemen van al dan niet specifieke kenmerken van de 'outgroup', vanwege groepscohesie en de daarmee samengaande groepsregels.

9. 'DE BUITENLANDER'

Uit het vorige hoofdstuk kwam al naar voren dat buitenlanders, en bepaalde groepen buitenlanders, worden gezien als 'outsiders' zonder dat hier sturing aan was gegeven middels vragen. Uit de eigen identiteit en identiteitsframes van de 'wij-zij'-verhouding kwam naar voren dat het dorp, de rurale idylle, een belangrijke rol vervult in de leefwereld van de vriendengroepen. Andere kenmerken die naar voren kwamen bij de constructie van de sociale identiteit zijn het arbeidsethos en rurale masculiniteit. Ook de leefwereld ten opzichte van de multiculturele samenleving wordt mede bepaald naar aanleiding van de eigen identiteit en identiteitsframes. De ruraal idyllische masculiene identiteit staat hierbij centraal. Beeldvorming met betrekking tot etnische en culturele groepen kan op velerlei manieren tot stand worden gebracht. De contacttheorie is daarvan een veel besproken theorie die van invloed kan zijn op de beeldvorming rondom allochtonen en hoe deze eventueel veranderd zou kunnen worden middels contact. Aangezien op het platteland weinig allochtonen wonen in vergelijking met de steden en de respondenten daardoor op andere manieren in aanraking komen met culturele groepen, is hier gekeken naar hoe de vriendengroepen praten over andere culturele groepen, hoe zij de multiculturele samenleving ervaren en hoe zij het zouden vinden wanneer buitenlanders in het dorp komen wonen. Dit allemaal om inzicht te krijgen in de leefwereld van plattelandsjongeren omtrent de huidige multiculturele samenleving. Dit hoofdstuk behandelt, in relatie tot de ruraal masculiene idyllische identiteit, de categorieën en 'frames' die de respondenten gebruiken wanneer er over buitenlanders wordt gesproken. Een belangrijke basis voor de constructie van 'frames' ten opzichte van andere culturen is dat ze Nederland, de regio en dus ook het dorp als van 'ons' zien en daarmee buitenlanders als 'te gast' neerzetten. Het 'ons land' frame wordt zodoende eerst besproken om de context van de andere categorieën en 'frames' beter te begrijpen. Vervolgens worden verschillende 'typen' buitenlanders gecategoriseerd. Deze 'typen' komen voort uit de verhalen van respondenten waarin zij (onbewust) onderscheid maken tussen verschillende groepen buitenlanders. Dit hoofdstuk sluit met een beschrijving van gevoelens van bedreiging die uit de gesprekken naar voren komen. Verschillen tussen individuen binnen de groep worden hier ook kort besproken.

9.1. 'ONS LAND'

Om de beeldvorming omtrent buitenlanders te begrijpen is het allereerst van belang te laten zien dat Nederland, de regio en het dorp als 'van ons' gezien wordt, waardoor buitenlanders en allochtonen als 'te gast' worden beschreven en gekarakteriseerd. Dit 'frame' is bepalend voor aangrenzende gedragscodes en voor de benadering van andere culturele groepen. Dit heersende beeld van buitenlanders kan voortkomen uit de perceptie van het 'wij', de plattellandsidentiteit, waardoor buitenlanders door de respondenten in het dorp ook als 'outsiders' worden benaderd. Mede door de plattellandsidentiteit, het (bewuste of onbewuste) 'blanke' karakter van het dorp, wordt Nederland gezien als 'ons land'. Een onderscheid naar 'het eigen volk' laat dit beeld duidelijk naar voren komen, zoals de volgende citaten weergeven:

"Jamaar ge moet eerst zorgen da wij... eerst zorgen voor oe eigen volk!"

"en zorg eerst da je hier in Nederland uh... alles een bietje voor oe eigen volk.. ja op orde het"

Het idee dat eerst het 'eigen volk' geholpen moet worden, laat zien dat ze denken dat buitenlanders geholpen worden door de Nederlandse staat. Dit heeft als gevolg dat sommige respondenten buitenlanders zien als 'profiteurs', wat bij 'typen' buitenlanders verder uitgelegd wordt. Het 'ons land'-frame komt ook terug wanneer er gesproken wordt over de Islam, waarbij nationalistische gevoelens beschreven worden:

"Ik denk da er meer het gevoel heerst van het is ons land.. ons dorp"

"...mogen hun geloof belijden en weet ik wat, alleen om nou meteen heel uh.. normen en waarden en cultuur van de samenleving te veranderen. Het is onze samenleving, dus..."

De term 'ons' lijkt betrekking te hebben op de jongens, het dorp, de inwoners van het dorp, en het land. Het sluit hier in ieder geval de moslims buiten, en laat tegelijkertijd ook zien dat zij 'te gast' zijn en in eerste instantie niet 'thuis horen' in Nederland. Het "framen" van buitenlanders als 'te gast' brengt verschillende gedragsregels met zich mee, waarbij de nadruk vooral ligt op een brede vorm van assimilatie: buitenlanders moeten werken, Nederlands praten, en zich 'normaal gedragen'. In de woorden van de respondenten: "aanpassen", "werken voor oe geld", "als ze z'n eigen maar aanpassen", en "die moeten z'n eigen ok gewoon aanpassen en z'n eigen hier gewoon gedragen". De 'typen' buitenlanders worden ook aan de hand van deze gedragsregels bekeken en worden hieronder verder uitgelicht. Bij het volgende fragment is duidelijk te zien dat er verschillende (algemene) gedragsregels zitten aan een Nederlands burgerschap, omdat ze gezien worden als 'te gast':

Henk	<i>Aanpassen!</i>
Jan-Willem	<i>Integreren</i>
Ik	<i>Wat houdt dat dan in?</i>
Jan-Willem	<i>Nederlandse taal leren, werken vor oe geld</i>
Andries	<i>Zeker</i>
Jan-Willem	<i>En oe eigen aanpassen, zo da ge..</i>
Henk	<i>Normaal doen</i>
Jan-Willem	<i>Normaal doet.</i>
Henk	<i>En nie met oe vriendengroep andere mensen in elkaar gaan slaan, want da gebeurt momenteel</i>
Jan-Willem	<i><u>Je bent te gast he</u></i>
Andries	<i>Gasten moeten z'n eigen gedragen</i>
Jan-Willem	<i>Da moeten wij toch ok</i>

Hier wordt het frame van het 'te gast'-zijn benadrukt en gebruikt als argumentatie voor assimilatie: ze moeten zichzelf aanpassen. Ook wordt hierboven de buitenlander als 'extreme ander' neergezet, wat de argumentatie kracht bij zet. Een onderliggende assumptie en vooroordeel is dat buitenlanders zich niet zouden aanpassen en zich ook niet 'normaal' gedragen, zoals ook het volgende fragment laat zien:

Gert	<i>ze moeten nie denken da ze alles kennen maken wa ze willen</i>
Bertus	<i>ja en uh.. zeker nie <u>als je te gast bent in een ander land</u> waar je wilt gaan vestigen dus ja..</i>

Ook op indirecte manieren komt naar voren dat buitenlanders worden gezien als 'te gast' en daardoor ook op een andere manier benaderd moeten worden, zoals één jongen aangeeft: "...*das gewoon een buitenlander die hier niks te doen hee en die gaat da maar weer doen, want anders het ie niks. Stamp die vent gewoon naar z'n eigen land toe*", "... *ik vind eigenlijk gewoon da iedereen in z'n eigen land thuis hurt*", en "*als ze nie willen werken: opzouten*". Het gevoel van 'ons land' wordt onderstreept door aan te geven dat ze een 'eigen' land hebben. Ook wordt dit gebruikt om ongelijke behandeling te bepleiten, waardoor deze 'buitenlander' niet als een Nederlander behandeld wordt met dezelfde rechten, want hij bepleit dat 'zij' weggestuurd zouden moeten worden.

De jongens zien Nederland als 'ons land'. Dit resulteert in het zien van buitenlanders als 'te gast'. Een belangrijke oorzaak daarvan is dat zij 'de stad' als 'outgroup' omschrijven en de stad associëren met verschillende nationaliteiten en culturen. Hierdoor wordt de 'ingroup' met een overwegend 'blank'

karakter geassocieerd en worden dorpen geassocieerd met een 'blanke cultuur', zoals in het 'wij'-hoofdstuk naar voren is gekomen. Zodoende zullen buitenlanders en allochtonen eerder als 'outsider' worden gekarakteriseerd door de respondenten in het dorp. Dit kan een obstakel vormen om ze als onderdeel van de Nederlandse samenleving te zien in 'ons land'. Het gevoel, of een (onbewuste) associatie van buitenlanders met 'outsiders' maakt het moeilijk om hen bij het Nederland te laten horen, zoals zij dat zelf ervaren. Ook vindt er bijna geen contact plaats, waardoor beeldvorming via media, televisie en krant, een grote invloed kan hebben.

De beeldvorming van 'ons land' heeft ook invloed op het onderscheid naar allochtonen of buitenlanders die zijn getrouwd met een Nederlander en kinderen die zijn geadopteerd door Nederlandse ouders. Deze buitenlanders hebben namelijk een Nederlandse opvoeding gehad, zoals het volgende fragment laat zien:

Gert	<i>das een geadopteerde, dus das toch anders hè, vin ik</i>
Sjaak	<i>ja</i>
Gert	<i>dan hele families</i>
Sjaak	<i>jaa.. die hebben gewoon een Nederlandse opvoeding</i>
Gert	<i>in principe wel</i>

Buitenlanders met een Nederlandse opvoeding of die getrouwd zijn met een Nederlandse worden anders gecategoriseerd door de respondenten. Zij staan al open voor de 'Nederlandse cultuur' of tonen aan hier affiniteit mee te hebben. Zo worden meer overeenkomsten gevonden tussen dit 'type' buitenlander en de 'ingroup' of eigen identiteit. De 'eigen cultuur' komt op deze manier minder in het geding te staan, waardoor gevoelde bedreiging afneemt. De 'intergroup threat theory' maakt een onderscheid tussen twee gevoelens van bedreiging, zoals in het vorige hoofdstuk al kort aan de orde kwam: symbolische en realistische gevoelens van bedreiging. Dit verschil wordt als volgt door Stephan et al. (2009: 43) omschreven:

Realistic individual threats concern actual physical or material harm to an individual group member, such as pain, torture, death, as well as economic loss, deprivation of valued resources, and threats to health or personal security. Symbolic individual threats concern loss of face or honor and the undermining of an individual's self-identity or self-esteem.

Ook in de gesprekken met respondenten over buitenlanders komt symbolische bedreiging vaak terug. Hieronder wordt onder andere aan de hand van deze theorie inzicht verkregen in de beeldvorming omtrent allochtone groepen, doordat binnen het vormen van categorieën en typen buitenlanders gevoelens van bedreiging terugkomen. Ook zal hier worden ingegaan op contactvorming tussen de respondenten en buitenlanders, en hoe dit contact wordt gebruikt in de beeldvorming.

9.2. 'TYPEN' BUITENLANDERS

De beeldvorming omtrent allochtonen en buitenlanders verschilt bij de respondenten in het dorp en tussen de twee vriendengroepen. Verscheidene karaktereigenschappen en kenmerken worden benadrukt bij de beschrijving van buitenlanders en de mening van de respondenten omtrent allochtonen. Deze beeldvorming toont veel overeenkomsten met de ruraal idyllische identiteit, masculiniteit en 'gewoon normale' karaktereigenschappen die beschreven werd in het 'wij'-hoofdstuk. Er lijkt een groot onderscheid te kunnen worden gevormd in de beeldvorming van verschillende buitenlanders die zich laat categoriseren in: profiteurs, gastarbeiders, en de '(stads-)buitenlander'. De term profiteur staat voor de beschrijving van buitenlanders die zouden profiteren door niet te werken of zich niet goed aan te passen aan de Nederlandse samenleving. Deze categorie is door de nadruk op een vergelijking met het arbeidsethos van de respondenten in de keet als wel

van sommige in de kroeg, interessant. De vriendengroep in de keet verwijst hierbij naar contact in de stad. Echter, tijdens twee van de zes groepsinterviews kwam dit beeld van buitenlanders niet naar voren en werd dus ook niet benoemd. Deze uitzonderingen worden gevormd door de jongens die nu in de stad wonen en daar ook gestudeerd hebben.

Dan is er nog de gastarbeider, dit is een soort tegenpool van 'de profiteur', en wordt ook aangeduid als de buitenlander die maar tijdelijk in Nederland verblijft en hard werkt, vaak de Oost-Europeanen (Polen, Roemenen en Hongaren). Voorbeelden over deze groep buitenlanders komen voort uit eigen ervaringen in en rondom het dorp. Contact met deze groep heeft hierdoor een persoonlijk karakter, daar waar de respondenten zich 'in place' voelen. Als laatste wordt hier nog een onderscheid gemaakt naar de '(stads-) buitenlander'. Dit is vooral een beschrijving die gebruikt wordt door jongens die buitenlanders niet direct omschrijven als profiteurs, of die wordt gebruikt door de vriendengroep in de keet die een specifieke groep buitenlanders bedoeld als 'outgroup'. Hun beeld van buitenlanders wordt vormgegeven door buitenlanders die ze associëren met de stad waar zij regelmatig komen en door de dichotomie tussen stad en platteland die hieraan ten grondslag ligt. Hierdoor wordt de stadsallochtoon vaak neergezet als extreme ander, voortkomend uit de karakterisering van de ruraal idyllische identiteit. Om deze beeldvorming te begrijpen zal bij de '(stads-) buitenlander' eerst uiteen worden gezet waar contact tussen de respondenten en andere culturele groepen plaatsvindt en hoe dit samenhangt met contact in de stad. De categorieën die hier worden benoemd sluiten elkaar echter niet uit en lopen soms in elkaar over. Hierdoor moeten deze categorieën ook niet worden gezien als enkel typerend voor die jongens, maar als typen beeldvorming die er heersen die zowel aanvullend als overlappend kunnen zijn van elkaar.

9.2.1. Profiteurs

Door sommige jongens worden buitenlanders bijna per definitie als profiteurs gekenschetst. Een paar van deze respondenten hadden al een duidelijke mening over buitenlanders en wilden deze graag delen. De buitenlanders die niet profiteren vormen dan ook eerder een uitzondering op de regel:

<i>Jan-Willem</i>	<i>Ik vind het vervelend dat er mensen die hier uit het buitenland komen, da ik daar geld aan moet betalen. Die hoeven hier niet te werken, die krijgen allemaal netjes meteen geld, uitkering allemaal, en dan kijk ik een keer opsporing gezocht, of hoe hiet da, en politi... bu.. bureau brabant, dan ziek alléén maar buitenlanders invoor komen. En dan gaan we weer een moskee bouwen me zun allen. EN dan denk ik als we da geld eens effen steken in mensen die het hier in Neder..Nederlanders de ouderenzorg en gehandicapt en die mensen, zorg es da die het goed hebben. Da vink veel belangrijker als die buitenlanders die heir allemaal steun kommen te zoeken en trekken en.. hou ik nie van</i>
<i>Ik</i>	<i>Over welke buitenlanders heb je het dan?</i>
<i>Jan-Willem</i>	<i>degene die kommen profiteren hè</i>
<i>Ik</i>	<i>ok</i>
<i>Jan-Willem</i>	<i>Daar hek het over en da zen dus 9/10de</i>

Én:

<i>Andries</i>	<i>want wa Jan-Willem zegt, het is gewoon die profiteurs.. die moeten het land uit</i>
<i>Henk</i>	<i>jamaar kleur maakt voor mij echt totaal nie uit</i>
<i>Andries</i>	<i>nee da mak me nie uit</i>
<i>Jan-Willem</i>	<i>nee iedereen profiteert, iedereen profiteert, en die hier niks te zoeken het die moet eruit</i>

Doordat profiteurs worden gekarakteriseerd als mensen die niet werken, gaat dit ook samen met buitenlanders die zich niet aanpassen, waarbij profiteurs als voorbeeld worden aangehaald.

Buitenlanders die zich niet aanpassen zijn verder ook buitenlanders die geen Nederlands spreken en zich niet gedragen. Het wordt de allochtonen ook veel te gemakkelijk gemaakt. Buitenlanders zouden te gemakkelijk Nederland binnenkomen, en dan vooral gemakkelijk geld van de overheid krijgen, waar ze niets voor hoeven te doen. Terwijl de respondenten hard werken en zodoende de 'profiteurs' indirect steunen:

Ze moeten gewoon naar Nederland komen, zorgen da ze Nederlands kennen, werk zoeken en dan pas een huisje krijgen... eerst zorgen da ze werken, want nou teren ze allemaal veelste veel op onze zak. Wij hebben der iedere dag op het werk een stuk of 6 op oe rug hangen.

Henk *Jamaar op een gegeven moment is die pot op! Dan kan da toch nie meer..*
Jan-Willem *Nee maar, dan betaalde gij op den duur wa meer. Dan gaan de sigaretten weer omhoog en de benzine ga omhoog. Jamaar dan gaan alle luxe artikelen omhoog in Nederland.*

Ook vormen de buitenlanders die wél werken en wél de taal spreken vaak een uitzondering op de regel, zoals hierboven ook even aangegeven. Met andere woorden, de meerderheid van de buitenlanders zou zich in hun woorden niet goed aanpassen aan de Nederlandse samenleving en teveel profiteren van de sociale voorzieningen van de staat.

"Jamaar kijk elke buitenlander die kan natuurlijk ok zijn, maarja als ze, ja net wa Sjaak zegt, als je gewoon gaat werken en gewoon belasting betaald en gewoon Nederlands kan praten, ja en gewoon normaal mee mensen omgaat... dan week zeker da 95 % van de mensen in Nederland geen problemen met die mensen het, maarjaa.. het probleem is gewoon, al die punten die ik net opnoemde uh.. da zen er weinia die die punten naleven, kijk ik.. ze hoeven nie volgens het boekje te leven, want er zijn ok zat Nederlanders die da niet doen, maar ja als ge dan... te gast bent in een ander land..."

Één keer werd de 'term' buitenlander gebruikt om dat type buitenlander aan te duiden dat niet zou werken. In plaats van te beargumenteren dat sommige buitenlanders niet zouden werken, wordt hier dus het woord buitenlander gebruikt vóór mensen die niet zouden werken. De term buitenlander wordt in dit geval een soort scheldwoord:

Piet *ja uh Amerika, Engeland. .. (nog wat maar ik praat er doorheen)*
Ik *OK en dat zijn geen buitenlanders?*
Piet *Ja.. die zie ik anders*
Ik *Die zie je anders?*
Piet *Die zie anders*
Ik *En wat zie je dan wel als... als buitenlanders?*
Piet *gewoon die het verrekken om te werken... uh..*
Ik *En wie zijn dat?*
Piet *bietje zwart volk zegmaar...*

Naast dat deze buitenlanders profiteren, worden ze ook met criminaliteit in verband gebracht. Een onderscheid naar een bepaald 'type' buitenlander wordt hier gemaakt en betreft een vooroordeel over mensen met een donkere huidskleur.

Het arbeidsethos van de vriendengroepen in het dorp komt sterk naar voren, wanneer buitenlanders omschreven worden als profiteurs. Het contrast tussen de buitenlander en het hardwerkende karakter van de respondenten wordt hierdoor extra benadrukt en vormt een belangrijke factor die het verschil tussen 'wij' en 'zij' benadrukt. Of dit arbeidsethos wordt benadrukt om het verschil te verduidelijken, óf dat het verschil duidelijk wordt omdat zij zonder deze 'zij'-groep zichzelf identificeren als hardwerkende mensen, is lastig te zeggen. Uit de gesprekken komt echter wel naar voren dat hard werken wordt aangehaald wanneer het gaat over aanpassen. Hard werken vormt een

kenmerk van de identiteit met welke ‘anderen’ worden gemeten. Dit vormt het belangrijkste verschil tussen de ‘outsider’-groep, profiteurs, en de respondenten in het dorp.

Door dit onderscheid wordt er een soort slachtofferrol toegeschreven aan zichzelf dat voortkomt uit een gevoel van onrechtvaardigheid. De multiculturele samenleving is zo een bedreiging voor de respondenten die dit kenmerk van buitenlanders benadrukken. Zij zouden namelijk de financiële gevolgen ondervinden van deze ‘profiteurs’. Ook kan dit als argument worden aangedragen om hun mening over culturele groepen te legitimeren. Het is een hulpmiddel om aan te geven dat de groepen zelf voor hun positie in de samenleving verantwoordelijk zijn, want zij ‘verrekken het om te werken’ en zijn te ‘lui’ om een baan te zoeken: “*da zijn ook degene die het minst werken, zodra ze nie werken, dan wordt het al een heel stuk minder, zodra ze nie werken en dehele dag een bietje op z’n luie... luie gat hangen en euh... een bietje op straat lopen dan euh.. heb ik er weinig mee hoor*”. Dit is een typisch voorbeeld van ethnocentrisme, waarbij de ‘outsider’ wordt gekarakteriseerd als zijnde zelf verantwoordelijk voor zijn/haar positie in de samenleving omdat ‘zij’ geassocieerd worden met deze karaktereigenschaften (Hall, 2005; Hagendoorn, 1986).

Zoals al eerder gezegd is, denken niet alle jongens er hetzelfde over. Ook niet iedereen noemt het niet-werken en het profiteur-zijn als probleem van buitenlanders of benoemen ook alle buitenlanders als profiteurs, maar als een type buitenlander. Twee jongens, die in de stad wonen, benoemen dit helemaal niet. En bij een ander groepsinterview werd vooral benadrukt dat buitenlanders onbekend zijn in het dorp en er alleen een beeld bestaat over buitenlanders in de stad met betrekking tot specifieke groepen alloctonen, zonder dat buitenlanders profiteurs worden genoemd. De vriendengroep in de keet benadrukt wel dat buitenlanders zouden moeten werken, maar benaderen buitenlanders niet als profiteurs. Ze moeten ‘gewoon’ werken wanneer ze zich aanpassen. Ook komt bij deze vriendengroep eerder de associatie van buitenlanders met de stad terug. Dit komt terug in de beschrijving van de ‘(stads-)alloctoon’. De tegenpool van ‘de profiteur’ is de gastarbeider. Deze wordt ook als een ander type buitenlander omschreven.

9.2.2. Gastarbeiders

Gastarbeiders worden anders benaderd dan andere ‘buitenlanders’. Zoals hierboven al aangegeven zijn gastarbeiders wél buitenlanders die werken in de ogen van de respondenten. Vaak gaan deze voorbeelden ook gepaard met persoonlijke ervaringen en contacten op het werk. Hierdoor is de beeldvorming rondom deze groep al vaak anders ingericht en meer persoonlijk van aard.

<i>Ik</i>	<i>Wat vinden jullie van Polen die hier in Nederland komen?</i>
<i>Jan-Willem</i>	<i>gastarbeiders... die kommen werken?</i>
<i>Ik</i>	<i>ja</i>
<i>Henk</i>	<i>tuurlijk mogen die hier nie kommen, dan zen heel veel Nederlanders werkeloos</i>
<i>Henk</i>	<i>Nee uiteindelijk, maar Belgen</i>
<i>Andries</i>	<i>Dus die Hongaren die gaan waarschijnlijk dajijk als we die allemaal binnen gaan halen, gaan die t verzieken</i>
<i>Henk</i>	<i>Jamaar Belgen zijn absoluut net zo erg, die wo wo wonen in Belgie, die doen alles in Belgie</i>
<i>Andries</i>	<i>Ja maar dan, da ziek liever, das kort door de bucht</i>
<i>Jan-Willem</i>	<i>Da zen echt gasterbeiders he, die wonen nie in Nederland he, die maken bijna geen gebruik van Nederland. Alleen voor hun werk, alleen die andere die kommen dan ok nog hier..</i>
<i>Henk</i>	<i>Maken ze maar gebruik van Nederland, dan betalen ze hier nog BTW. Ze zakken.. ze..</i>
<i>Jan-Willem</i>	<i>Ik heb liever da ze gin rotzooi schuppen</i>

Er wordt een onderscheid gemaakt naar gastarbeiders, maar de meningen zijn hierover verdeeld. Ondanks dat ze in een ander categorie vallen, vindt de ene het wel goed dat ze hier zijn en ander niet. Het grootste verschil tussen gastarbeiders en profiteurs, in hun beschrijvingen, is dat de ene groep wel werkt en de ander niet. Gastarbeiders gaan ook weer terug naar hun eigen land, terwijl 'de profiteur' hier blijft profiteren van de staat op kosten van de belastingbetaler. De vriendengroep in de keet vindt gastarbeiders niet erg, doordat ze weer teruggaan naar hun eigen land. Één jongen in de vriendengroep in de kroeg vindt dat gastarbeiders concurrentie vormen voor de Nederlanders in het eigen land, terwijl de ander het belangrijker vindt dat buitenlanders geen gebruik maken van de Nederlandse voorzieningen.

Symbolische bedreiging

Het onderscheid met gastarbeiders is op zichzelf al interessant. Doordat wordt benadrukt dat ze weer teruggaan naar hun eigen land is de bedreiging die uitgaat van deze groep een stuk kleiner: de symbolische bedreiging wordt kleiner. De realistische bedreiging blijkt hier zelfs geen rol te spelen, gastarbeiders kunnen geen profiteurs zijn omdat ze al werken. Wanneer er wordt beargumenteerd dat zij wel weer naar hun eigen land gaan, speelt symbolische bedreiging dus een grotere rol. Echter, wanneer ze als concurrentie worden beschreven, zoals één jongen doet, speelt realistische bedreiging wel een rol en misschien de daarmee gepaard gaande nationalistische gevoelens. Het volgende fragment laat zien dat gastarbeiders vaak als uitzondering worden gezien, maar ook dat beeldvorming wordt vormgegeven door persoonlijke ervaringen:

Theo *Ja ik zeg nie da ze allemaal hetzelfde zen, maar negen van de tien keer da als er iets is, dan is het altijd met een Turk of een Marokkaan.*

Bert *of unnu buitenlander, dan is het in ieder geval een buitenlander..*

Theo *ja*

Dracus *da zeggen hun ook over ons dus..*

Piethein *maar ge het er wel zat bij die wel de taal spreken en wel...*

Bert *ja da is ok één op de tien procent denkk*

Piethein *ey maar die gast, die gast die bij jullie Willem in huis zat, die wist dat ie sowieso niet kon blijven. Die is hier vier jaar geweest of zo en die sprak wel gewoon Nederlands. Die deed wel zijn best om gewoon uh.., om zún eigen verstaanbaar te maken*

Dracus *jamaar die Pool die hier schilderde ok*

Clint *ja*

Piethein *ja!*

Theo *nee maar die kwam hier om te schilderen en dan ging ie weer terug*

(...)

Bert *maar het probleem is nou met die andere jongens, die.. die, in ieder geval, ja daar in de stad, in ieder geval veul...*

Piethein *in de kristallenbuurt*

Bert *dat die.., ja heel die kant, negen van de tien belde daar aan en dan zen het allemaal van die buitenlanders en die zijn allemaal thuis..*

In dit fragment wordt een onderscheid gemaakt tussen de gastarbeiders, 'de Pool die schildert en uiteindelijk weer terug gaat naar zijn eigen land', en 'de jongens in de stad' die niet werken en allemaal thuis zitten. Dit onderscheid komt mede voort uit de vorm van contact en waar dit plaatsvindt. De respondenten voelen zich 'out of place' in de stad en 'in place' in het dorp.

Contact

De plaats waar contact tussen respondenten en buitenlanders plaatsvindt verschilt per 'type' buitenlander. Dat is uit bovenstaand fragment af te leiden, en uit onderstaand fragment komt dit ook naar voren:

<i>Andries</i>	<i>ja da week, maar wij hebben twee Polen in dienst, maar ik wil er nie vanaf, die zen zo goed</i>
<i>Henk</i>	<i>ja da weet ik ok wel</i>
<i>Jan-Willem</i>	<i>dan hadden we ze nie binnen moeten laten</i>
<i>Andries</i>	<i>nee da weet ik, maar die zen zo goed Jan-Willem, da wij der nie vanaf willen, wij kennen der drie Nederlanders voor neerzetten wa die twee Polen doen</i>

Het contact met 'gastarbeiders' vindt plaats daar waar de respondenten zich 'in place' voelen: op het werk of in het dorp zelf. Beeldvorming wordt zodoende beïnvloedt door persoonlijk contact daar waar de jongens zich thuis voelen. De overeenkomsten tussen de hardwerkende gastarbeider en het arbeidsethos van de respondenten bepaalt ook de beeldvorming over deze groep buitenlanders. Doordat contact daar plaatsvindt waar de respondenten hun identiteit aan ontlenu en de overeenkomsten die gevonden worden met de 'gastarbeider', wordt sociaal vertrouwen gewonnen. Dit leidt echter niet per se tot goedkeuring van hun aanwezigheid, zoals hierboven aangegeven.

9.2.3. De (stads-) buitenlander

Beeldvorming ten opzichte van buitenlanders speelt zich voor een groot gedeelte af binnen de categorieën profiteurs, gastarbeiders, en een associatie met negatieve karaktereigenschappen van allochtonen in steden. Dit laatste is vooral gevormd rondom de ervaringen met allochtonen in de stad waar zij meestal op stap gaan en in aanraking komen met buitenlanders.

Contact

Er vindt bijna geen contact plaats tussen de respondenten in het dorp en buitenlanders. In het dorp woont een klein aantal allochtonen, niet meer dan tien in totaal, door de respondenten beschreven. Binnen de vriendengroep in de kroeg is er één jongen met een Thaise afkomst die in het dorp is opgegroeid. Naast dat er een paar allochtonen in het dorp wonen, komen de meeste niet vaak met allochtonen in aanraking: "Uh... hier in de dorpen kom je ze bijna nie tegen", en "ja degene die hier wonen die zijn eigenlijk geadopteerd". Twee van de jongens die geïnterviewd zijn wonen in de stad, een paar werken er in de stad, en de meeste werken in de buurt van het dorp. Degene die wonen en werken in de stad komen het meest in aanraking met andere culturen. De jongens die in het dorp of in omliggende dorpen wonen, komen vooral in aanraking met andere culturen wanneer ze naar de stad gaan: "meer als je in de stad gaat winkelen", "ik heb wel met veel buitenlanders op school gezeten", "wij komen alleen met die mensen in aanraking als we naar de stad gaan". Tijdens de interviews is er ook aangegeven dat ze geen contact zoeken met allochtonen groepen als ze in de stad op stap zijn. Verder hebben ze naar eigen zeggen, weinig met andere culturen te maken.

Voor de jongens in de keet is de ontmoeting met andere culturen vooral een ontmoeting die plaatsvindt in de stad. Zij hebben een paar keer een aanvaring gehad met jongens van Marokkaanse en Turkse afkomst, naar eigen zeggen:

<i>Piethein</i>	<i>We hebben wel wat problemen gehad... das weer met da buitenlands volk da...</i>
<i>Bert</i>	<i>Ja da zijn altijd Turken</i>
<i>Ik</i>	<i>altijd Turken? En waarom gaat dat dan mis?</i>
<i>Bert</i>	<i>Ja die jongens waren er gewoon op uit, zo simpel is het. Die kiezen.. ja wij stonden dan toevallig met z'n tweeën, ennuh.. die kiezen gewoon een</i>

aantal mensen uit en dan uh.. Ja die beginnen gewoon het bloed onder oer nagels uit te halen, en zedde een keer iets verkeerd en dan staan ze met 15 man tegenover oer.

Deze ervaring die deze jongens hebben gehad met Turken draagt bij aan het beeld wat ze hebben van deze culturele groepen. Twee van de jongens, van de oudere generatie in de kroeg, hebben ook negatieve en vervelende ervaringen gehad met andere culturele groepen. Één jongen beschrijft het volgende (wat hem is overkomen in de stad waar hij tijdelijk gestudeerd heeft):

“ik ben ooit mishandeld ja (...), toen ik van op stap naar huis liep. Kwam op een gegeven moment twee Marokkanen aan en die sloegen mij op m'n bakkes. (...) Ja uh.. mijn neus gebroken, hier achter m'n kop kapot, acht riemslagen op mijn rug, komt toevallig de politie eraan... Die zijn opgevat en die hebben vier uur taakstraf gekregen. En ik heb zelf de kosten op kennen draaien in het ziekenhuis voor die foto's en alles... dan denk je ja...”

Deze ervaring zou bij hem een grote bijdrage hebben kunnen leveren over hoe hij tegen buitenlanders en allochtonen aankijkt. Een andere jongen bij hen in de groep heeft ooit een ruzie gehad in de kroeg tijdens het op stap gaan in de stad. Hijzelf heeft hier overigens niets over gezegd, maar dit werd beschreven door andere respondenten binnen deze groep. De andere jongens in de kroeg hebben geen vervelende ervaringen gehad met andere culturen. Toch kunnen voor sommige jongens deze verhalen invloed hebben op hoe zij tegen andere culturele groepen aankijken:

Piet En ik zou zeggen buitenlanders enzo die zeggen ze er ook wel ooit bij..
Klaas jaaaa precies
Ik Dus buitenlanders en kakkers?
Piet Ja da denk ik
Klaas Ja maarja het is ook zo dat als een buitenlander in het dorp komt wonen, ja dan zou die der ok zo maar bij kunnen kommen
Piet jaa... nou nie meer denk ik, maar..

Dit laatste refereert naar ruzies die hebben plaatsgevonden in de stad met sommige van jongens in de kroeg. Solidariteit met de ervaring van sommige respondenten van de 'ingroup' wordt hier als argument aangehaald waardoor buitenlanders niet erbij zouden kunnen horen. Ook uit volgend fragment is op te maken dat er specifiek buitenlanders worden bedoeld in de stad, die als 'zij' worden omschreven:

“maar wa 't beeld da wij hebben wa mensen uh.. en allochtonen hoe die in de stad wonen, is da 't allemaal kutlui zijn.. Ik heb zelf best wel veel vrienden en maten, die hier nooit komen en die zij ook nooit meemaken, maar die wel uh.. hoe zeg je da.. gekleurd zijn en zo en die uh.. waar ik gewoon prima mee kan opschieten. Alleen die leiden een heel ander leventje, die hebben zelf ok heel andere vrienden, waardoor wij er hier nooit mee in aanraking komen. Wij komen ook alleen met die mensen in aanraking als wij naar de stad gaan, en dan is het vaak in negatieve zin. Negatieve zin, omdat wij uh.. je kijkt tv, en je ziet beelden en dan uh.. ja als je op stap bent dan uh.. hebben wij nooit sociale contacten met die mensen...”

Beeldvorming door televisie en media speelt dus ook een rol, doordat de ervaringen miniem zijn, moet het beeld van allochtonen en buitenlanders mede door andere mediums en verhalen onderling tot stand komen. Hierbij wordt vaak dat opgepikt wat bepaalde denkbeelden bevestigt. Wanneer al een bepaald (vaag) beeld bestaat over buitenlanders wordt de informatie meegenomen die dit beeld bevestigt.

De urbane horror

Als er over buitenlanders (in de stad) wordt gesproken, wordt vaak gerefereerd naar een specifieke groep buitenlanders: Turken, Marokkanen en soms Molukkers en Antilianen. Voor de jongens in de

keet zijn het specifiek Turken en Marokkanen met petjes hoog op het hoofd die in een Golfje rijden. Deze symbolen vormen een associatie met een specifieke 'outgroup' in de stad. 'Zij' worden geassocieerd met criminaliteit, wiet roken, hangjeugd en 'van alles slopen': een urbane horror als tegenpool van de rurale idylle. Dit fenomeen wordt door Aarts et al. (jaartal onbekend: 14) als volgt omschreven:

The construction of a commonly shared stigma empowers the we-group, because the people within the we-group all agree with each other. This agreement results in a collective fantasy about the others and the problem at stake, providing a clear, clarifying story. (Aarts et al.)

Het beschrijven van de 'outsider' door de jongeren in de keet versterkt de identificatie met de 'ingroup' en het begrijpen van de 'outgroup' als een collectieve fantasie, die graag zo wordt behouden door het versterken van de 'wij'-identificatie. Bij de groep vrienden in de kroeg wordt, naast criminaliteit, gedrag van allochtonen in de stad ook geassocieerd met agressiviteit, ruzie zoeken en herrie schoppen. Terwijl door de respondenten in de keet alleen *de manier* van ruzie zoeken en de manier waarop gevechten worden gehouden aangekaart, waarvan ze vinden dat dit steeds agressievere en criminelere vormen aanneemt, zoals het volgende fragment laat zien:

<i>Ik</i>	<i>en wat is dan normaal doen?</i>
<i>Dracus</i>	<i>Ja nie menen da ze allemaal ruig zijn en dan allemaal mesjes in hun zakken hebben enzo</i>
<i>Bert</i>	<i>Ja da is ook zoiets, als ge hier vruuger een keer ging boksen dan, dan gingde boksen en dan kwam daar wel bij binnen met een blauw oog en een gebroken neus en dan viete een pilske, maar nou steken ze voort met een mes in je rib.</i>
<i>Ik</i>	<i>Want heeft iemand van jullie dat ooit meegemaakt?</i>
<i>Piethein</i>	<i>nee</i>
<i>Theo</i>	<i>nee maar da is denk ik wel een bietje de reden da ik nie zo gèr naar de stad op stap gai</i>

Het verschil tussen de twee groepen kan verklaard worden doordat de jongens in de keet ook met andere groepen uit andere dorpen ruzie hebben en wel eens 'boksen', zoals ze het zelf noemen. Hierdoor is 'ruzie' en 'boksen' ook een onderdeel van de kenmerken van de 'ingroup', maar is criminaliteit en 'extreme' agressiviteit wel een karaktereigenschap die alleen aan 'outgroups' toebehoort. Terwijl de groep vrienden in de kroeg aangeeft al tien jaar geen ruzie meer gehad te hebben, waardoor ook 'ruzie zoeken' en 'agressief gedrag' karaktereigenschappen zijn van 'outgroups'.

Wanneer de respondenten in het dorp zich inbeelden dat allochtonen naar het dorp zouden komen, moeten ze zich vooral 'normaal gedragen'. Normaal gedragen wordt dan ook gedefinieerd als het tegenovergestelde van agressiviteit en criminaliteit:

<i>Jan-Willem</i>	<i>Normaal doet.</i>
<i>Henk</i>	<i>En nie met oe vriendengroep andere mensen in elkaar gaan slaan, want da gebeurt momenteel</i>

Want van allochtonen in de stad heerst het beeld dat het '*allemaal kutlui zijn*' en '*alleen wanneer ergens de pleuris uitbreekt dan heb... dan wordt het... vooroordeel weer bevestigd*', waarbij het vooroordeel bestaat uit '*agressief gedrag en dat soort dingen*'. Ook beschrijft één jongen heel duidelijk het verschil tussen buitenlanders in de stad en in het dorp: "*die in de stad zijn veel agressiever... en veel meer uit op ruzie ofzo denk ik, en in de dorpen zijn ze toch een bietje meer gemoedelijker... uh.. denk ik, hurre..*". Ook bij een vraag over de multiculturele samenleving gaf een jongen het volgende aan:

“ja wij hebben er nie zo veel mee te maken in het dorp hè, het scheelt da wel of da je... of da je in de stad woont... kek en ge woont in een straatje waar allemaal uh... onrustig is en uh.. ruzies en uh... ja schietpartijen of iets anders, dan woonde heel anders denk ik... dan da je hier in zo’n rustig straatje zit.”

Hier wordt de stad geassocieerd met multicultureel en crimineel gedrag van buitenlanders, waar ze in het dorp niets mee te maken hebben. De constructie van de rurale idylle komt in de beschrijvingen terug, waarbij de stad met het multiculturele en criminaliteit in verband gebracht wordt, terwijl het dorp als rustig wordt beschreven waar dit soort activiteiten niet plaatsvinden. De reden voor het benadrukken van deze negatieve karaktereigenschappen, en het beschrijven van de ander in ‘extreme’ vorm, kan allerlei oorzaken hebben. Dat dit zo benadrukt wordt, is een kenmerk van een ethnocentrische houding, waarbij het ‘normale’ wordt geassocieerd met goede eigenschappen, de respondenten in het dorp, de negatieve eigenschappen worden geassocieerd met allochtonen of ‘outsiders’ in de stad.

De uitzondering

De uitzondering op de negatieve beeldvorming van buitenlanders in de stad zijn de respondenten die in de stad wonen. Zij benadrukken externe factoren van ‘probleemjongeren’ onder een groep die zou kunnen worden aangeduid als moslims:

Geert ...ik kan me wel voorstellen dat er bepaalde groeperingen zijn die als moslims aangeduid worden, die uh... ja uh iets beter uh...

Ik Wie bedoel je dan?

Geert nou in Gouda bijvoorbeeld de die... Marokkaanse jongeren die daar uh... allerlei mensen lastig vallen, die worden ook als moslims afgedaan, maarja...

Gijsbert ja op een gegeven moment, wordt er dan ook heel duidelijk iemand de zwarte Piet toegespeeld hè.. da da wordt nou ook... kijk het is nou Geert Wilders die in één keer begint te roepen moslims

Geert een overhaaste generalisatie eigenlijk hè, om er even een term in te gooien

Gijsbert en je ziet waar de probleemjongeren... hè... noem ik dan even, want er zijn gewoon heel veel Marokkaanse probleemjongeren, uit de derde generatie of wat dan ook... en uh... ik denk dat dat het gewoon is... die... dat heeft niks met het geloof te maken (...) maar die groeien ook buiten het gezin op in een cultuur hè... Op het moment dat ze niet in het gezin zijn, op school, helemaal niet een cultuur waarin geloof centraal staat.

In bovenstaand fragment wordt er gezocht naar verklarende factoren voor het gedrag van de probleemjongeren. Dit wordt niet gezocht in de eigenschappen van het individu zelf, maar de jongens zoeken naar externe factoren die zouden kunnen verklaren waarom deze jongeren problemen zouden veroorzaken. Dit zijn ook de jongens die buitenlanders niet als ‘outsiders’ benoemden.

9.3. SYMBOLISCHE BEDREIGING

De respondenten in dit onderzoek hebben ‘in principe’ niks tegen buitenlanders, ze kunnen ook niet als radicaal worden beschouwd, doordat er geen actie ondernomen wordt bij de beeldvorming omtrent deze allochtonen. Daarentegen bestaat er wel een groot vooroordeel over buitenlanders in het algemeen, specifieke groepen, en vooral de buitenlanders in de steden. Ze mogen in hun ogen best in het dorp komen wonen. Ze zouden dit niet erg vinden, zolang ze zich maar gedragen en gewoon ‘normaal doen’. Echter hier wordt het belang van aantallen en de daarmee samengaande symbolische bedreiging duidelijk. Ook worden er enkele toekomstscenario’s geschetst door

sommige jongens die specifiek betrekking hebben op de Islam. Zij vormen dus een speciale categorie die vooral een symbolische bedreiging uitstraalt, mede veroorzaakt door de media, zoals hieronder duidelijk wordt.

9.3.1. Het belang van aantallen

Wanneer het gaat over buitenlanders die naar het dorp komen, komt het belang van aantallen naar voren. Het dorp zien ze liever niet zo multicultureel als de stad en wanneer er gevraagd wordt of buitenlanders in het dorp zouden mogen komen wonen, mag dat wel, maar vaak wordt hier een beperking in aantallen gegeven of hier onderscheid in gemaakt:

Ik *Wat zouden jullie ervan vinden als hier moslims in het dorp komen wonen?*
Klaas *nah zou mij niet uitmaken*
Piet *zolang ze nie in de straat gaan wonen met honderd man dan*

Sommige zouden hier helemaal niets op tegen hebben en maakt het niet uit:

Ik *als hier buitenlanders in het dorp zouden komen wonen, hoe zouden jullie daar dan tegenover staan?*
Frank *open*
Harrie *zolang het goed gaat nie..*

Maar stellen hier dus wel restricties aan of hebben de behoefte dit te melden, omdat ze misschien een gevoel hebben dat het mis zou kunnen gaan. Uit andere fragmenten, komt ook een onderscheid in aantal naar voren, wanneer het verschil wordt gemaakt tussen families en individuen. Families hebben een grotere symbolische bedreiging dan individuen:

Gert *das een geadopteerde, dus das toch anders hè, vin ik*
Sjaak *ja*
Gert *dan hele families*
Sjaak *er het toch ooit een familie in het dorp gewoond?*
Gert *ooh in die straat ja*
Sjaak *ja.. die waren ook zo weer weg. Ja da was ok... die maakte ok... die deden niks anders dan rotzooi trappen volgens mij... ok gin Nederlands kennen en zo*
Gert *nee maar daar woonden ze ook met z'n achten of zo*
Sjaak *ja*
Gert *...in één huiske hè*

Individuen, zoals aangetrouwde en geadopteerde, worden als minder 'bedreigend' ervaren, zoals hier boven al uitgelegd is. Een andere reden voor gevoelde bedreiging wordt door Stephan et al. (2009: 46) beschreven:

...groups are especially likely to perceive one another as threatening when they believe their cultural values and characteristics differ from those of the outgroup. A host culture may prefer that an immigrant group give up its culture and assimilate to the host culture, but worry that the immigrant group wants to maintain its culture.

De jongens in het dorp vinden grote aantallen erg bedreigend, want dat kan inhouden dat de nieuwkomers meer invloed zouden kunnen hebben op hun leven. Zij zien graag dat ze hun eigen leven behouden. Door gebrek aan contact en een eventuele onbekendheid hoe met andere culturen moet worden omgegaan kan dit leiden tot een verhoogd gevoel van bedreiging (Stephan et al., 2009)(Stephan et al., 2009). Doordat de jongens naar eigen zeggen niet vaak in aanraking komen met andere culturen en buitenlanders, kan het aantal dus een groot verschil maken op de gevoelde

symbolische bedreiging. De komst van buitenlanders naar het dorp vormt niet direct een fysieke bedreiging, maar een mogelijk ervaren inbreuk op de manier van leven.

Symbolische bedreiging wordt weggenomen wanneer buitenlanders zouden participeren in hun manier van leven. Door bijvoorbeeld bij de voetbalvereniging te komen of een biertje mee te drinken aan de bar, beargumenteren de respondenten dat buitenlanders best bij de groep zouden kunnen horen. Zolang ze maar gewoon niet meteen te veel aanwezig zijn en eerst een beetje de kat uit de boom kijken. Wanneer een buitenlander dit zou doen, toont hij/zij natuurlijk al interesse in de groep door zich te gedragen naar hun identiteit. Dit neemt al een groot deel van de symbolische bedreiging weg, want onbekendheid wordt weggenomen.

Symbolische bedreiging met betrekking tot de Islam laat zich zien in het volgende fragment:

<i>Jan-Willem</i>	<i>als ze z'n eigen aanpassen dan heb ik er geen moeite mee.</i>
<i>Andries</i>	<i>Ja als ze z'n eigen normaal gedragen en zich aan...</i>
<i>Jan-Willem</i>	<i>als ze maar nie verwachten da er volgende week een moskee stee. Dan pas ik m'n eigen nie aan voor die mensen</i>

Naast aantallen zijn ook verschillende toekomstscenario's beschreven voor de Nederlandse maatschappij, waaruit een symbolische bedreiging spreekt. Deze wordt door maar drie van de twintig respondenten beschreven en moeten dus niet als geldend voor beide vriendengroepen beschouwd worden. De toekomstscenario's hebben vooral betrekking op het islamitische geloof, waar klaarblijkelijk een sterke symbolische bedreiging vanuit gaat. Dit kan als oorzaak hebben dat het als een groot verschil met de eigen identiteit wordt benaderd met andere normen en waarden, die niet als 'Nederlands' omschreven worden.

9.3.2. De Islam

"although all others may be others, some are more other than others...". (Harvey, 1993: 63 in Cloke en Little, 1997: 8)

In relatie tot de Islam wordt er in veel gevallen symbolische bedreiging gevoeld of beschreven. Doordat de interviews zijn gehouden in groepen, wordt dit vaak door één iemand naar voren gebracht en in sommige gevallen door anderen op ingespeeld. Maar niet iedereen heeft een mening of symbolisch gevoelde bedreiging ten opzichte van de Islam. Ook werden er tijdens sommige groepsinterviews Marokkanen en Turken genoemd zonder dat hierbij gerefereert werd aan de Islam. Deze groepen worden wel meer anders gezien dan andere culturele groepen, maar worden niet direct geassocieerd met de Islam. Hieronder wordt even kort ingegaan op de hoofddoek als 'symbool' van 'de andere' en vervolgens worden enkele toekomstscenario's beschreven door een paar respondenten, behandeld om de gevoelde symbolische dreiging te laten zien van 'enkele' respondenten. Ook worden de respondenten besproken die niet deze beeldvorming van de Islam hebben.

De respondenten die een bedreiging voelen in de Islam, laten dit meteen zien. Deze respondenten bevinden zich onder de vriendengroep in de kroeg. De jongens in de keet benoemen alleen de Turken en Marokkanen als 'outgroup' zonder hierbij te refereren naar het geloof, en benoemen hierbij de symbolen van het petje en het Golfje. Enkele voorbeelden van de gevoelde bedreiging die uitgaat van de Islam zijn:

"ja ik vin da gewoon... die Islam da doet gewoon niks goed.. kijk ik geloof sowieso al nie in het geloof"

"ja ik heb het gewoon nie op moslims"

“Maar hier ook weer die normen en waarden en onze cultuur, das gewoon totaal anders dan die gasten en zij willen.. zij zijn echt... zij vinden echt.. zij vinden echt da die moet domineren”

En

Jan-Willem Als ze maar nie verwachten da er volgende week een moskee ste
Andries Het belangrijke is gewoon, ze gaan mee,
Henk Da denk
Jan-Willem Ja
Andries ze gaan gewoon mee, mee in de maatschappij en dan is er niks aan de hand
Jan-Willem dan pas ik m'n eigen nie aan voor die mensen
Henk dan kom ik terug op het geloof, want dan moeten ze hier.. dan moeten ze
echt, echt serieus een keer moslima's en alles neerzetten, want...
Jan-Willem nee
Henk ... da komt niet goed..
Jan-Willem Ik pas m'n eigen nie aan aan hun
Henk Een vrouw mee een boerka over straat, ziede het al gebeuren hier
Jan-Willem Da moek hier nie hebben..
Henk de gemiddelde oudere vrouw boven de 70 hier wordt super bang, da kan
hier in zo'n dorp nie

De hoofddoek wordt hier aangehaald als symbool van deze gevoelde symbolische bedreiging. Ook zegt één jongen:

“Nah ik ben vandaag in Dordrecht geweest me de vrachtwagen en ik en ik stop voor de rotonde, omdat zie daar vijf mensen lopen me een.. me een hoofddoek om. Ja voor mij is da apart. Ik, ja.. ik zou nooit daar willen wonen dak mensen zo zie lopen”

Hoofddoekjes worden, door degene die hier een bedreiging in zien, als voorbeeld gebruikt van vrouwenonderdrukking. Een sterke negatieve karakterisering vindt hier plaats:

Andries Ja maar, ja ma maakt me niet zo veel uit, als ze maar z'n eigen maar
aanpassen, en die hoofddoek, ja ik. Ik vind het echt, ik vind het gin gezicht
Henk In het geloof van de moslims, zit zit gewoon....
Jan-Willem Da doen ze foute dingen
Andries Ja ik vind het gewoon gin gezicht
Henk da ze vrouwen denegeren. Ja da kan er bij mij nie bij, da kan er bij mij echt
nie in.

Deze jongens beschrijven een gevoel van bedreiging. Twee hiervan stemmen daardoor ook PVV. Deze symbolische bedreiging ten opzichte van de Islam, wordt door twee respondenten geuit in verschillende doemscenario's met betrekking tot de toekomst:

“Dus hoe meer ze hier komen, hoe meer dat ze dan gaan pushen, dat dat gaat gebeuren. Nee maar hoe groter da die uh... hoe meer uh.. moslims hier komen, hoe meer islamisering, er gaat steeds meer fout.”

“Wij hebben denk ik per definitie niks tegen moslims.. mogen hun geloof belijden en weet ik wat, alleen om nou meteen heel uh.. normen en waarden van de samenleving te veranderen. Het is onze samenleving, dus... Ja, en ik ben ervan overtuigd da zij dat echt willen ja”

“Dus als mensen steeds meer worden en ze gaan meer dat.. die gedachte delen die ze.. dat zij verkondigen vanuit het geloof.. dan word je uiteindelijk, dan word je uh.. dan komen dalijk

uh.. politieke partijen die uh.. 2-3 miljoen moslims als aanhanger hebben, en die gaan dan natuurlijk bepaalde dingen doorduwen”

En

Over honderd jaar worren meiden zoals jij worren gewoon afgeslagen door zo'n kerel, omdat de moslims steeds meer hier komen, nou... op een gegeven moment is dat vort het merendeel en in die cultuur is het normaal om je vriendin af te slaan en thuis te laten zitten met een hoofddoekje op, en dan zijn er nog zo veel mooie en leuke Nederlandse vrouwen die links stemmen en dan denk ik bij mij eigen: jullie zijn niet goed voor.. van je verstand, want jullie kinderen dalijk die kijken tegen 75% moslima aan hier in Nederland, die gewoon geen flikker te vertellen hebben en de gemiddelde Nederlandse vrouw die wil emancipatie. Nou op die manier gaat dat in ieder geval niet door...

Beide toekomstscenario's beschrijven een verschrikkelijk eindresultaat in de ogen van deze respondenten. De ene heeft het vooral over de onderdrukking van vrouwen, terwijl de ander het vooral heeft over het 'dominerende' karakter dat hij associeert met de Islam. De jongen die dit toekomstscenario schetst van Nederland, door de komst van moslims, schetst ook toekomstscenario's over buitenlanders in het algemeen, waardoor de Nederlandse cultuur zou verdwijnen:

Henk *Oe land gaat op een gegeven moment naar de klote..*
Jan-Willem *jamaar da ziede nou al. Kijk maar naar Rotterdam, da.. daar woont 70 procent buitenlander?*
Henk *over honderd jaar...*
Jan-Willem *Witte hoeveel geweld daar is?*

Henk *Kennen jullie het liedje van 15 miljoen mensen?*
Jan-Willem *Ja*
Henk *15 miljoen mensen... der wonen er ondertussen 16.7 miljoen*
Ik *Hmhm*
Henk *Nog nie zo lang geleden dat da nummer opgenomen is, een jaar of 10 denk ik. Das 1,7 zijn erbij gekomen. In de jaren '70 woonde er maar de helft van de mensen op de wereld die er nou zijn. Nou da kan gebeuren, maar hier is puur de.. want de gemiddelde Nederlander krijgt nog 1 of 2 kinderen. De gemiddelde allochtoon jaagt er 5 of 6 doorheen. Da houdt dus in op een gegeven moment.. het overschot donkere mensen groter wordt als de Nederlandse zelf.*
Ik *Ja*
Henk *Rood haar wordt op een gegeven moment, is da uitgestorven hier, want op een gegeven moment gaan die Nederlandse vrouwen die gaan met een donkere mee. Da is op een gegeven moment nie mee, da vink jammer. Da vink echt jammer*
Ik *Jij vindt het jammer dat het dan....*
Henk *De Nederlandse cultuur, nee, de Nederlandse cultuur ge helemaal verdwijnen uiteindelijk.. Da week zeker*

Één jongen is heel stellig in deze toekomst van Nederland, en de meeste voorbeelden komen van hem. Sommige andere hebben ook niets met de Islam, maar beschrijven dit soort toekomstscenario's niet. Er zijn ook een aantal jongens die in principe 'niets tegen de Islam hebben', maar zij geven aan dat ze gewoon willen blijven leven, zoals ze nu leven, en dat een andere cultuur niet te veel invloed moet krijgen, want het is 'ons land' en 'ons dorp'. 'Het mag wel, maar niet te veel' is de houding. Het belang van aantallen komt hier weer terug. Ze zijn in principe niet tegen buitenlanders, maar er bestaat een bepaalde angst of bedreiging bij de jongeren. Uit onderstaand voorbeeld blijkt dat media een grote rol kunnen spelen in deze beeldvorming van de Islam:

Harrie ...mogen hun geloof belijden en weet ik wat, alleen om nou meteen heel uh..
Frank beperkingen..
Harrie ...normen en waarden en cultuur van de samenleving te veranderen. Het is onze samenleving, dus...
Ik opleggen dus...?
Harrie Ja.. En ik ben ervan overtuigd da zij dat echt willen ja
Ik ja jij denkt dat?
Harrie ja
Ik jouw ervaring met moslims, want jij.. jij hebt moslimvrienden, heb je dan ook het idee inderdaad, dat ze dat op willen leggen?
Harrie ja aan die jongeren... aan de ene kant nie echt
Ik die jongeren niet, maar...
Harrie maarja wat er ooit in uh.. wat ze in de moskeeën roepen en zo.. als mensen daar komen.. ja.. da spoort dan niet met wat wij hier normaal beschouwen of.. wat wij.. waar wij voor staan

Deze beeldvorming ontstaat niet door direct contact, zelfs als dat contact goed is, maar een beeld wat geschetst wordt door media en wat daaruit opgevangen wordt. In dit geval worden vooroordelen niet weggenomen door het hebben van contact (Bekhuis et al., 2009), maar is beeldvorming gebaseerd op andere informatiebronnen in plaats van positief interetnisch contact. Samenvattend zou gesteld kunnen worden dat sommige groepen, die aan de Islam gelinkt zouden kunnen worden, als meer 'anders' dan 'anderen' beschouwd worden, zoals Turken en Marokkanen en dat de meeste respondenten in het dorp deze groepen als 'outsiders' omschrijven. Sommige respondenten beschrijven specifiek een gevoelde bedreiging vanuit de Islam, waarvan hoofddoekjes vaak als symbool naar voren komen, en maar een paar associëren de Islam met bepaalde toekomstscenario's voor Nederland, waarvan één jongen sowieso een bedreigend toekomstscenario voelt van buitenlanders in het algemeen, die zich zouden mengen met 'echte' Nederlanders. Deze toekomstscenario's kunnen dus ook als een uitzondering worden beschouwd. Moslims wonen niet in het dorp, en worden alleen geassocieerd met de stad. Ook de groepen Turken en Marokkanen worden in verband gebracht met de stad.

9.4. CONCLUDEREND

Beeldvorming over verschillende groepen buitenlanders wordt gevormd aan de hand van gevonden overeenkomsten en verschillen tussen de 'in-' en 'outgroep'. Bij deze processen van sociale identificatie speelt de ruraal idyllische masculiene plattelands identiteit van de 'ingroup' een grote rol. De (onbewuste) associatie van het platteland met een overwegend 'blank' karakter zorgt er voor dat buitenlanders niet binnen het plaatje passen van 'ons land'. Buitenlanders worden zodoende beschouwd als 'te gast'. Dit, samen met de 'ingroup' karaktereigenschap van hard werken (het arbeidsethos), heeft indirecte gevolgen voor het beoordelen van buitenlanders als 'profiteurs'. De profiteurs vormen één van de tegenpolen van de 'ingroup', want 'de profiteurs' werken niet, en profiteren zodoende van de sociale vangnetten in de Nederlandse verzorgingsstaat. Voor sommige zijn de allochtonen die wel werken, eerder een uitzondering dan een regel. Ook worden 'profiteurs' vaak in één adem genoemd met andere kenmerken die laten zien dat ze niet goed zijn geïntegreerd in de samenleving: geen Nederlands spreken, en 'gewoon normaal doen'. 'De profiteur' is dus voor sommige respondenten het algemene beeld wat bestaat over allochtonen in Nederland.

Dan is er 'de gastarbeider'. Dit is de tegenpool van 'de profiteur' en wordt gebruikt voor die allochtonen die meer overeenkomsten hebben met de ruraal idyllische masculiene identiteit van de 'ingroup': gastarbeiders werken wel en drinken ook bier. Ook is belangrijk dat deze groep uiteindelijk weer terug gaat naar het eigen land, hierdoor komen ze zich ook niet vestigen in 'ons

land'. Een groot deel van de respondenten heeft persoonlijk contact gehad met gastarbeiders, daar waar ze zich 'in place' voelen: op het werk of in het dorp. Voorbeelden van 'goede' buitenlanders spelen zich zodoende af in en rond het dorp. Het derde 'type' buitenlander, de (stads-) buitenlander, blaast de dichotomie tussen stad en platteland opnieuw leven in. De (stads-) buitenlander vormt een tweede tegenpool van de ruraal idyllische masculiene identiteit van de 'ingroup', omdat ze gerelateerd worden aan karaktereigenschappen als agressiviteit, ruzie zoeken, en criminaliteit: 'een urbane horror'. Ze worden zodoende omschreven met extreme karaktereigenschappen, wat de 'wij-zij' verhouding legitimeert en indirect positieve karaktereigenschappen toeschrijft aan de ruraal idyllische identiteit van de respondenten. Contact tussen de 'ingroup' en 'outgroup' (de buitenlanders) vindt meestal plaats in de stad wanneer ze daar gaan winkelen of op stap gaan. Dit is 'out of place'. De vriendengroep in de keet heeft een paar keer een opstandje gehad, en refereert ook naar een specifieke groep stadsbuitenlanders: Turken en Marokkanen. Een paar leden van de vriendengroep in de kroeg hebben ook negatief contact gehad in de stad. Dit heeft hun beeld beïnvloedt, maar ook die van sommige andere respondenten in de kroeg.

Sociaalpsychologische factoren verklaren verschillen in het waarnemen van 'typen' buitenlanders tussen individuen van de vriendengroep in de kroeg. Gevoelens van onrechtvaardigheid verklaren waarom sommige respondenten buitenlanders wel zien als profiteur en andere niet. Gevoelens van symbolische bedreiging geldt voor bijna alle respondenten, zeker wanneer er wordt geprobeerd zich in te beelden dat buitenlanders naar het dorp komen. Het belang van aantallen komt hier naar voren, maar ook is de Islam een belangrijke bron van gevoelde bedreiging. Extreme vormen van symbolische bedreiging wordt door twee respondenten besproken, met betrekking tot de Islam. Deze doemscenario's worden beschreven met behulp van 'slippery slope' argumenten. Dit argument wordt gebruikt om een bepaalde actie of situatie te beschrijven als ongewenst, omdat het 'logischerwijs' een hele ketting van reacties en consequenties tot gevolg heeft, die van een slechte situatie naar een nog slechtere situatie gaan (Van Belt, 2008).

10. CONCLUSIE EN DISCUSSIE

10.1. INLEIDING

Allereerst wordt hier een overzicht gegeven van de resultaten die uit dit onderzoek naar voren zijn gekomen en worden de resultaten gerelateerd aan de besproken theorie uit de hoofdstukken 2, 3 en 4. Vervolgens zal in de discussie teruggeblikt worden op de gebruikte methoden om tekortkomingen te benoemen en worden er vragen voor vervolgonderzoek besproken. Als laatste zal gekeken worden hoe dit past binnen een bredere context in de samenleving.

10.2. CONCLUSIE

In dit onderzoek is getracht een beeld te krijgen van de leefwereld van vriendengroepen op het platteland met betrekking tot andere culturele groepen, om meer inzicht te krijgen in hoeverre er sprake is van een radicaal of rechts denkbeeld dat eventueel kan leiden tot culturele spanningen tussen jongeren van het platteland en alloctonengroepen in de stad of op het platteland. Dit onderzoek heeft zich laten leiden door de volgende hoofdvraag: *Wat is de leefwereld van vriendengroepen op het platteland ten opzichte van de multiculturele samenleving?*. In de theoretische verkenning is ingegaan op het begrip radicalisering en al zijn facetten, zowel cultureel, sociaalpsychologisch als politiek economisch, aangezien radicalisering richting extreemrechts een proces is van een hoog naar laag tolerantiebeeld ten opzichte van andere culturen. In dit onderzoek is vooral ingegaan op de culturele factoren van radicalisering omdat het een verkennende studie is naar de leefwereld van vriendengroepen op het platteland. Dit zal hieronder dan ook het eerst en het meest uitgebreid worden behandeld. Er is gekeken naar de 'wij-zij'-verhouding. 'Outsiders' vormen een belangrijke culturele groep waaraan sociale identificatie over de 'ingroup' wordt ontleend, wat op zijn beurt weer van invloed is op het beschrijven van 'outsiders'. Het vormen van een eigen identiteit door een vergelijking met 'outsiders' is een manier van betekenisverlening aan de alledaagse wereld (Deher, 2003; Hall, 2005). Vanuit de culturele factoren is gekeken hoe de leefwereld is opgebouwd om zodoende meer inzicht te krijgen in hoe er naar 'de buitenlander' gekeken wordt en welke sociaalpsychologische factoren hierbij een rol zouden kunnen spelen. Vervolgens zal kort worden besproken of er sprake is van radicalisering bij deze vriendengroepen, om als laatste nog terug te komen op de hoofdvraag.

CULTURELE FACTOREN

De vriendengroepen

De respondenten zijn allereerst opgedeeld in twee vriendengroepen. De vriendengroep in de keet bouwt meer op een klassiek rurale masculiene identiteit dan de vriendengroep in de kroeg. Zij zijn meer homogeen en de groep heeft zich gevormd naar leeftijd en hobby's: met de handen werken, hard werken, interactie met de omgeving, fascinatie voor machines en bier drinken. De relatieve homogeniteit van deze groep zorgt ervoor dat zij specifieke kenmerken en karaktereigenschappen aan 'outgroups' linken: atechnisch en Marokkanen en Turken met petjes op die in een Golfje rijden. Terwijl de vriendengroep in de kroeg vooral gevormd is door de gezamenlijke hobby voetbal en bestaat uit verschillende subgroepen die naar leeftijd zijn opgebouwd. Deze vriendengroep, door de grootte en voetbal als schakel, is een diverse groep. De heterogeniteit resulteert erin dat beeldvorming omtrent andere groepen ook meer divers en vager is. Door de diversiteit van individuen in de groep in de kroeg hebben zij een breder en 'opener' netwerk naar buiten toe: ze komen met verschillende mensen in aanraking. Dit resulteert erin dat zij gevoeliger zijn voor de perceptie van 'outsiders' op de 'ingroup', waardoor karaktereigenschappen als arrogantie en 'arrogante kakkers' eerder opvallen en worden beoordeeld, in tegenstelling tot de vriendengroep in

de keet. Homogeniteit en heterogeniteit van de groepen hebben met andere woorden invloed op hoe zij naar 'outgroups' kijken en wie zij als 'outgroups' construeren. Daar zal hieronder nog wat verder op worden ingegaan.

Etnocentrisme

'Gewoon normaal' is de maatstaf die wordt gebruikt ten opzichte van 'outsiders', waarbij al de 'anderen' (indirect of direct) worden geassocieerd met abnormaal. 'Gewoon normaal' heeft betrekking op de karaktereigenschappen van de groep, zoals hard werken, gezelligheid, en 'nooit geen rammetan', en dus overwegend positieve karaktereigenschappen. Het 'abnormale' karakter van 'outsiders' wordt vaak als extreem neergezet en gebruikt als tegenpool van henzelf, waardoor ze met negatieve karaktereigenschappen vormgegeven worden. De twee groepen 'outsiders' die worden geconstrueerd, arrogante kakkers en buitenlanders, worden vaak in relatie gebracht met de stad. Beide groepen worden negatief omschreven. De betekenis van de verbinding tussen stad en buitenlanders in relatie tot de rurale idylle wordt hieronder verder beargumenteerd, maar door de associatie van outsiders met de stad blijkt dat stereotypering en vooroordeel zich zodoende vooral richten op de dichotomie tussen stad en platteland. De stad wordt omschreven als een soort 'urbane horror', waardoor het platteland idyllisch neergezet wordt. Rond deze dichotomie wordt het etnocentrische karakter van de respondenten ook geconstrueerd. Het grote plaatje hierdoor is dat de tegenpolen, de negatieve stadse karakters (buitenlanders en kakkers), het tegenovergestelde zijn van de sociale identiteit die zij aan zichzelf toeschrijven: een geconstrueerde ruraal, idyllische, masculiene identiteit.

Deze vorm van etnocentrisme wordt echter door twee subgroepen van de vriendengroep in de kroeg overschreden: de jongens die in de stad wonen en de jongens die buitenlanders expliciet omschrijven als een probleem in Nederland in de vorm van profiteurs, of als concurrentie. Hier wordt gaandeweg de conclusie aandacht aangegeven.

De sociale identiteit in relatie tot andere culturen

De (klassieke) ruraal idyllische (masculiene) identiteit wordt dus vormgegeven tijdens een vergelijking met 'outsiders'. Wat de leefwereld en de plaats van de vriendengroepen in de betekenis van alledag vormgeeft (Gray, 2003; Stephan et al., 2009; Hall, 2005). De masculiene identiteit van de vriendengroep in de keet komt sterker naar voren door de associatie met het technische karakter. Het arbeidsethos, bier drinken, en respect voor elkaar wordt door beide benadrukt. Maar ook de (onbewuste of bewuste) projectie van de plattelandsidentiteit op het overwegend 'blanke' karakter van het platteland is kenmerkend voor de leefwereld van de respondenten ten opzichte van de multiculturele samenleving. Indirect of direct wordt het platteland, het dorp, geassocieerd met vooral 'blanke' Nederlanders, waardoor buitenlanders als 'outsiders' worden geconstrueerd, onbewust of bewust. De stad wordt met multiculturaliteit in verband gebracht en doordat de vriendengroepen de dichotomie tussen stad en platteland benadrukken voor sociale identificatie met de 'ingroup', behoren buitenlanders bijna als standaard tot de 'outgroup'. Dit heeft als gevolg dat het relatieve 'blanke' karakter van het platteland als ruraal idyllische *eigenschap* wordt beschreven. Mede doordat het dorp, het platteland en Nederland wordt beschouwd als 'van ons', worden buitenlanders als 'te gast' omschreven. Het relatieve 'blanke' platteland en het 'ons land'-frame beïnvloeden de perceptie van buitenlanders als 'outsiders'.

Niet iedereen associeert buitenlanders met de stad. De uitzonderingen hierop zijn de twee respondenten die in de stad wonen, en een subgroep in de vriendengroep in de kroeg. De laatste omschrijven buitenlanders bijna uitsluitend als profiteurs of als een realistische, symbolische bedreiging. Één van de jongens van deze subgroep heeft ook negatief contact gehad met buitenlanders in de stad. Deze subgroep toont veel overeenkomsten met de afzijdige burger (De Grijter, 2010), doordat ze zich zorgen maken om sociale en culturele vooruitzichten van Nederland

en hier ook naar handelen door te stemmen op de PVV. Verschillen tussen respondenten kunnen zodoende niet worden verklaard aan de hand van culturele factoren, maar deze verschillen uit zich wel al in verschillende 'typen' buitenlanders die beschreven worden. Deze verschillen tussen groepen buitenlanders komen vooral voort uit overeenkomsten die worden gevonden met de sociale identiteit die de respondenten geconstrueerd hebben en de perceptie ten aanzien van de 'outgroups'. De eerste 'type' buitenlander, de gastarbeider, toont meer overeenkomsten met de identiteit van de vriendengroepen, namelijk hard werken en bier drinken, dan de andere twee 'typen' buitenlanders. Deze gevonden overeenkomsten worden beschreven als emoties die een rol spelen bij de invloed van contact op beeldvorming, doordat ze leiden tot een hoger tolerantiebeeld ten aanzien van groepen 'outsiders'. Het tweede en derde 'type' buitenlander, 'de profiteur' en 'de (stads-) buitenlander' worden letterlijk als 'negatief' ten opzichte van de respondenten neergezet. Zij tonen dus ook de grootste verschillen met de ruraal idyllische masculiene identiteit.

Contact

Tussen de (stads-) buitenlander en een aantal leden van de vriendengroep in de kroeg, en de vriendengroep in de keet heeft negatief contact plaatsgevonden. Tijdens beide gebeurtenissen was het contact 'out of place': in de stad. Maar tussen 'de gastarbeider' en de respondenten, heeft contact vooral plaatsgevonden daar waar de jongens 'in place' zijn, namelijk in het dorp of op het werk. De gastarbeider wordt door de vriendengroepen met een hoger tolerantiebeeld benaderd, want de gastarbeider werkt tenminste en drinkt bier. Wanneer over deze groep gepraat wordt, worden persoonlijke ervaringen en voorbeelden aangehaald, die zich op het werk hebben afgespeeld of in het dorp bij familie of vrienden. Terwijl 'de profiteur' en de (stads-) buitenlander vooral met behulp van ervaringen in de stad, televisievoorbeelden (Opsporing Verzocht), en politieke en economische relaties (verhoging van belasting), wordt geconstrueerd. Contact vindt hier 'out of place' plaats, als dit al plaatsvindt, en de laatste twee 'typen' buitenlanders worden als tegenpool neergezet. Het gegeven dat contact 'out of place' plaatsvindt, indiceert dat contact niet frequent in het dagelijkse leven plaatsvindt, waardoor informatie over de groepen in de stad miniem is (De Gruijter, 2010). Dit heeft invloed op een verminderd vertrouwen. De emoties van individuen en groepen zijn van belang in de uitkomst van contact op beeldvorming en het tolerantiebeeld (Hagendoorn, 1986). Bovengenoemde vormen van emoties, het al dan niet 'in place' zijn en de gevonden overeenkomsten, bepalen zodoende de invloed van contact op beeldvorming ten aanzien van buitenlanders: Het 'in place' zijn samen met gevonden overeenkomsten resulteren in een positievere houding ten aanzien van een bepaalde groep buitenlanders.

De karakterisering van 'de profiteur' en 'de (stads-) buitenlanders' kunnen echter niet alleen verklaard worden aan de hand van contact, aangezien contact miniem is en er ook referenties worden gevonden naar media en politieke en economische redeneringen. Beeldvorming via de media draagt zodoende niet positief bij aan het stereotyperen van deze 'typen' buitenlanders. Ook blijkt 'social learning' een rol te spelen voor die respondenten die zelf geen ervaring hebben gehad met buitenlanders (Smith en Mackie, 2000), maar via verhalen van respondenten hun beeldvorming construeren. Negatief contact tussen buitenlanders en leden van de 'ingroup' heeft indirect negatieve gevolgen voor de beeldvorming bij andere leden van de 'ingroup', mede misschien door solidariteitsgevoelens voor vrienden. 'Social learning' heeft zodoende invloed op de respondenten die weinig tot geen contact hebben met andere culturele groepen, maar toch vooroordelen hebben gevormd ten opzichte van buitenlanders in de stad mede vanwege de ervaring van negatief contact van sommige leden van de 'ingroup' (Smith en Mackie, 2000).

De invloed van contact voor de beeldvorming van deze jongeren op het platteland is dus afhankelijk van de emotionele context waarin contact plaatsvindt, 'in place' of 'out of place' en de gevonden overeenkomsten of verschillen. Deze context van contact draagt al dan niet bij aan het beeld van de 'urbane horror' en de daarmee gepaard gaande constructie en in stand houding van de rurale idylle,

wat de dichotomie tussen stad en platteland versterkt en nieuw leven in blaast met betrekking tot de multiculturele samenleving.

'Groupthink'

De vriendengroep in de keet toont meer overeenkomsten intern en is daardoor meer homogeen, dan de vriendengroep in de kroeg. De gradaties in homogeniteit en heterogeniteit binnen een groep bepalen mede de reikwijdte van een netwerk wat in verhouding staat tot 'groupthink' (Hensley and Griffin, 1986, Douglas, 2004). De vriendengroep in de keet heeft als gevolg van een homogene groep een striktere en specifiekere beoordeling en karakterisering van 'outsiders': 'vier linkse handen' en 'Marokkanen met een petje op die in een Golfje rijden'. Terwijl de heterogeniteit van de vriendengroep in de kroeg en de daarmee gepaard gaande grootte van het netwerk hen gevoeliger lijkt te maken voor percepties van 'outsiders', zoals bijvoorbeeld arrogante kakkers. Ondanks dit onderscheid in heterogeniteit en homogeniteit van de groep lijkt dit weinig invloed te hebben op het al dan niet karakteriseren van buitenlanders als 'outsiders'. Homogeniteit lijkt vooral te leiden tot sterkere en rigidere oordelen en beschrijvingen van outgroups met betrekking tot specifieke kenmerken. De constructie van een rurale masculiene idyllische identiteit heeft, in dit onderzoek, zodoende een grotere rol wanneer het gaat om de constructie van buitenlanders als 'outsiders'. Wel heeft homogeniteit invloed op de verschillen die worden waargenomen tussen 'outgroup' en 'ingroup' en resulteert in een hogere gradatie van 'groupthink' in striktere en specifiekere omschrijvingen van 'outsiders'.

SOCIAALPSYCHOLOGISCHE FACTOREN

De bovengenoemde vooroordelen, ethocentrisme en stereotypen komen veelal voort uit sociaalpsychologische gevoelens van bedreiging en onrechtvaardigheid, die in processen van sociale identificatie ten opzichte van 'outsiders' worden beschreven. Gevoelens van concurrentie als gevolg van eigen falen komen niet uit dit onderzoek naar voren, dat wellicht kan komen doordat de vriendengroepen niet radicaal zijn. De gevoelens van bedreiging en onrechtvaardigheid verschillen per persoon. Uit dit onderzoek kan niet worden verklaard waarom de ene deze gevoelens wel heeft en de andere niet, omdat daar niet verder op in is gegaan en het conceptueel kader daar niet toereikend voor is. De sociaalpsychologische kenmerken beschrijven vooral onderliggende gevoelens voor het hebben van vooroordeel en ethocentrisme die kunnen verschillen per persoon.

Symbolische bedreiging

Gevoelens van bedreiging lijken het meest af te hangen van emoties die komen kijken bij de verschillen die worden ervaren en beschreven tussen 'outgroups' en 'ingroups'. Het 'type' buitenlander die voor de grootst gevoelde bedreiging zorgt, is diegene die het meest verschilt ten opzichte van de 'ingroup': 'de (stads-) buitenlander'. De groepen buitenlanders die onder dit 'type' vallen zijn Turken, Marokkanen, Antilianen en één keer ook Molukkers. Naast deze groepen, kwam de Islam ook naar voren als een symbolische bedreiging van de 'eigen cultuur'. Deze gevoelens van symbolische bedreiging komen voor de meeste respondenten naar boven in associatie met de stad. Voor een gering aantal, drie respondenten, leidde dit tot een beschrijving van toekomstscenario's, gebaseerd op 'slippery slope' argumenten. Deze respondenten ervaren de grootste bedreiging. Twee van deze respondenten kunnen worden gecategoriseerd onder de *afzijdige* burger. Zij hebben een laag vertrouwen in de overheid en politiek, wat resulteert in actie, in plaats van teruggetrokkenheid ten opzichte van politiek en overheid. Zij zijn ook de jongens die een hang hebben naar het autoritaire en pleiten voor zwaardere straffen. Dit zijn tevens de jongens in de subgroep die de buitenlander niet per se met de stad associëren. Ook voelen zij de grootste onrechtvaardigheid, doordat ze buitenlanders bijna uitsluitend als 'de profiteur' karakteriseren.

Onrechtvaardigheid

De twee *afzijdige* burgers voelen een hoge mate van onrechtvaardigheid door de beschrijving van buitenlanders als 'profiteurs', maar ook zijn er nog andere respondenten die onrechtvaardigheid ervaren, doordat buitenlanders zomaar alles kunnen krijgen. Zij kenmerken zich juist in een laag vertrouwen in politiek en overheid, waardoor zij stemmen overbodig vinden: de *afwachterende* burgers. De afwachterende burgers die buitenlanders als profiteurs omschrijven, gebruiken een zondebok theorie: de buitenlanders is bij hun de oorzaak van verhoogde belastingen op luxe producten. Maar niet iedereen beschrijft buitenlanders echter als profiteurs. De hoger opgeleiden zijn hier, onder andere, een uitzondering op: de *actieve* burgers die in de stad wonen en overwegend tolerant, analytisch en kritisch zijn (De Gruijter, 2010). De attributietheorie kan hier misschien licht op werpen. De twee jongens in de stad schrijven de oorzaken van buitenlandse probleemjongeren in Nederland toe aan externe factoren, in plaats van aan het individu. Terwijl de respondenten die buitenlanders als 'profiteurs' omschrijven en associëren met criminaliteit, zich richten op interne factoren: de schuld van de buitenlander zelf. Waar de oorzaak hiervan ligt, is hier echter niet te achterhalen en zou vervolgonderzoek moeten uitwijzen. Echter, het beschrijven van buitenlanders als profiteurs en het associëren van buitenlanders met criminaliteit suggereert een onvrede, wantrouwen en onrechtvaardigheid, die voortkomt uit een interne attributie ten opzichte van de 'outsider'. Opleiding hangt dus ook hier samen met het vertrouwen in politiek en samenleving, maar het onderzoek geeft geen bewijs voor de fundamentele attributiefout. Er is namelijk geen vorm van eigen falen genoemd, wanneer er vooroordelen op de tafel kwamen. Daarmee zijn in dit onderzoek de belangrijkste factoren voor het hebben van vooroordelen gevoelens van bedreiging en onrechtvaardigheid.

RADICALISERING?

Wanneer de vriendengroepen in het dorp zich proberen in te beelden dat er buitenlanders in het dorp zouden komen wonen, zou dit voor hen geen problemen opleveren mits er aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan. Participeren in het verenigingsleven en een biertje mee drinken aan de bar, zonder in het middelpunt van de aandacht te staan, is voor velen een beschrijving voor buitenlanders om te integreren. Wanneer een buitenlander dit zou doen, wordt symbolische bedreiging weggenomen omdat overeenkomsten tussen 'de ander' en 'wij' al voor een deel bereikt zijn. De gevoelde symbolische bedreiging heeft als consequentie dat de beeldvorming over buitenlanders vooral leidt tot het vermijden van andere culturen in de stad in plaats van het zoeken van de confrontatie. De vriendengroepen in de kroeg zijn zodoende ook niet aan het radicaliseren of radicaal, omdat er geen actie ondernomen wordt om hun eventuele idealen na te volgen, of om gehoor te geven aan hun beeldvorming (Spee en Reitsma, 2010). Naar eigen zeggen, blijkt agressie en ruzie ook samen te hangen met leeftijd, waardoor zij (de vriendengroep in de kroeg) zich te oud voelen voor dit soort ondernemingen, in tegenstelling tot de vriendengroep in de keet die af en toe ruzies hebben met 'outsiders' waarbij ze gaan 'boksen'. De beeldvorming van de respondenten in het dorp ten opzichte van buitenlanders zijn vaag en niet verder uitgewerkt, op misschien twee respondenten na. Die twee bepleiten ook het gebruik van zwaardere straffen en een strenger optredende overheid. Zij hebben daarmee ook meer overeenkomsten met een autoritair denkbeeld.

Een paar overeenkomsten met een rechtser denkbeeld worden dus gevonden, maar er is absoluut geen sprake van een extreemrechts denkbeeld, ondanks dat er gevoelens van ethnocentrisme, xenofobie, en een gevoelde bedreiging heersen, en bij twee respondenten een hang naar het autoritaire (Arts en Butter, 2009; Van Donselaar en Rodrigues, 2008). Actie zal niet worden ondernomen en de 'outsiders' worden niet uitsluitend aan de hand van biologische kenmerken beschreven. Over het proces radicalisering is moeilijk iets te zeggen, aangezien dit een ontwikkeling van denkbeelden betreft. Het is echter wel op te merken dat de groepen in het dorp niet zijn getroffen door negatieve ontwikkelingen en ook niet zoekend zijn (Spee en Reitsma, 2010), doordat

ze behoorlijk lokaal georiënteerd zijn en al wat ouder. Hierdoor kan worden geconcludeerd dat de respondenten in het dorp niet gevoelig zijn voor radicalisering en daar nu ook geen sprake van is. Om over radicalisering van vriendengroepen op het platteland te kunnen spreken, spelen zodoende meer dingen een rol. Bepaalde spanningen en voorvallen tussen groepen allochtonen en autochtonen jongeren op school of in de stad zou hier aan kunnen bijdragen. Ook een jongere leeftijd zou hier invloed op kunnen hebben. Het is dus moeilijk om over radicaliserende jongeren te spreken, omdat er vaak sprake is van meerdere factoren. Op deze manier wordt alleen gekeken naar de jongeren op het platteland, maar zou de aandacht verspreid moeten liggen.

Antwoord op de hoofdvraag

De leefwereld van plattelandjongeren met betrekking tot de multiculturele samenleving is dus te begrijpen als jongeren en jongvolwassenen die voor een groot gedeelte hun identiteit ontleen aan het platteland in vergelijking tot de stad. Waar zij zich 'in place' voelen en van waaruit hun referentiekader en beeldvorming is opgebouwd. De lokale oriëntatie van veel van de respondenten speelt hierbij een rol. Dit leidt niet automatisch tot het afwijzen van de multiculturele samenleving of een sterke mening hierover, maar wel tot een bepaalde beeldvorming die gebaseerd is op deze dichotomie (stad en platteland). De karaktereigenschappen van een rurale idylle worden geconstrueerd wanneer er wordt gepraat over 'outgroups', waaronder buitenlanders in de stad. De sociale identificatie van deze ervaren 'collectieve fantasie' (Elias en Scotson, 1994) wordt vormgegeven als tegenpool van de 'urbane horror' met betrekking tot buitenlanders. Naar aanleiding van de beschreven karaktereigenschappen van de 'ingroup', zoals bier drinken, gezelligheid, het arbeidsethos en met de handen werken, wordt er onderscheid gemaakt naar buitenlandse 'outgroups', waardoor er verschillende 'gradaties' ontstaan in 'typen' buitenlanders. De ruraal masculiene idyllische plattelandsideñtiteit wordt, naar blijkt uit dit onderzoek, gebruikt en nieuw leven in geblazen met betrekking tot de leefwereld ten opzichte van de huidige multiculturele samenleving.

Bijdrage aan kennis over culturele spanningen

Uit eerder onderzoek, onder sociale professionals en lokale bestuurders, was gebleken dat radicalisering voortkomt uit een verzet tegen de voortschrijdende verstedelijking (Cadat en Engbersen, 2006b). Dit onderzoek laat zien dat het een iets complexer fenomeen is, wanneer de leefwereld van plattelandjongeren en jongvolwassenen in ogenschouw wordt genomen. De dichotomie tussen stad en platteland wordt namelijk geconstrueerd tijdens de sociale identificatie ten opzichte van 'outsiders'. Hieruit komt naar voren dat het niet zo zeer een verzet is, als wel een manier om een identiteit te creëren. De streekroman of de ruraal idyllische identiteit is niet alleen betekenisvol voor sociaaleconomisch achtergestelde dorpen, maar wordt ook hier gebruikt. Hierdoor gaat het ook niet zo zeer om een 'te snelle' verandering voor bewoners op het platteland (Cadat en Engbersen, 2006b), maar eerder een verandering die zich niet heeft voorgedaan op het platteland en mede gebruikt wordt om identiteit aan te ontleen. Dit onderzoek heeft geprobeerd bij te dragen aan het begrijpen van de cultuur van vriendengroepen op het platteland en hoe dit van invloed is op de beeldvorming omtrent buitenlanders. Daarbij spelen emoties en gevoelde overeenkomsten tussen verschillende 'typen' buitenlanders een rol als het gaat om stigmatisering, vooroordeel en ethnocentrisme, waarin de eigen culturele identiteit (ruraal idyllisch masculien) inderdaad centraal staat (Cadat en Engbersen, 2006b). Toekomstig onderzoek zou vanuit dit kader kunnen kijken naar beeldvorming en culturele spanningen, hierbij zouden individuele verschillen meer aandacht kunnen krijgen.

10.3. DISCUSSIE

Het onderzoek is een momentopname in de leefwereld van vriendengroepen op het platteland met betrekking tot de multiculturele samenleving. De resultaten van dit onderzoek zijn gebaseerd op eenmalige groepsinterviews die onderbouwd zijn met participatieve observaties in de kroeg en niet

in de keet. In veel van de interviews zijn respondenten aan het denken gezet middels vragen, waar eerder nog geen duidelijke mening bestond over andere culturele groepen en/of 'outsiders'. Hierdoor kan de leefwereld en beeldvorming al aan het denken zijn gezet. Sociale identificatie en 'wij-zij'-relaties zijn altijd in beweging, waardoor de resultaten ook opgevat moeten worden als een momentopname in de leefwereld van deze vriendengroepen op het platteland in een dorp in Noord-Brabant. Het terugleggen van resultaten en analyses op de respondenten in dit onderzoek, zou de analyse en resultaten meer onderbouwing hebben kunnen geven, wat niet is gedaan vanwege tijdslimieten. De resultaten kunnen beïnvloedt zijn door groepsdruk of het vormen van een groepsidentiteit, doordat er is gekozen voor groepsinterviews in plaats van individuele interviews. Het zou daarom interessant zijn om dit onderzoek ook met behulp van individuele interviews te analyseren en op die manier na te gaan in hoeverre de resultaten verschillen van dit onderzoek om een beeld te krijgen van de invloed van groepsconformiteit in deze groepsinterviews. Dit kan mede onderbouwd worden met een analyse van de groeps gesprekken naar het construeren van een groepsidentiteit, of het benadrukken van het individu, tijdens deze interviews.

De ruraal idyllische masculiene plattelandsidentiteit komt hier naar voren als belangrijke sociale identificatie ten opzichte van buitenlanders. Omdat deze resultaten gebaseerd zijn op een analyse van twee vriendengroepen in hetzelfde dorp in Noord-Brabant, zou een vergelijking met verschillende vriendengroepen in andere dorpen door het land verspreid meer inzicht kunnen geven in deze sociale groepsconstructies en het construeren van de idyllische plattelandsidentiteit. De resultaten in dit onderzoek zouden zodoende leidend kunnen zijn in andere onderzoeken, waarbij misschien wel sprake is van problemen tussen groepen autochtonen op het platteland en andere culturele groepen in de stad. Doordat beeldvorming over buitenlanders, in dit onderzoek, zijn/haar oorsprong lijkt te vinden in het overwegend blanke karakter van het platteland, zou het dus interessant zijn om een controle groep te hebben in de stad. Symbolisch gevoelde bedreiging zou een andere oorsprong moeten hebben bij autochtone vriendengroepen in de stad, waardoor sociaalpsychologische factoren een andere vorm en inhoud krijgen. Hoe verhoudt de beeldvorming van autochtone vriendengroepen in de stad zich tot de beeldvorming die geconstrueerd wordt door de vriendengroepen op het platteland? Ook zijn vrouwen niet opgenomen in dit onderzoek, dit laat zich doen afvragen welke sociale identificatie vriendinnengroepen op het platteland gebruiken; is er dan sprake van een feminiene idyllische plattelandsidentiteit? En hoe wordt deze dan vormgegeven? De tekortkomingen van dit onderzoek door de gebruikte methoden komen op deze manier al naar voren. Ook een onderzoek over langere termijn zou meer duidelijkheid en onderbouwing kunnen geven over de sociale identificatie die lijkt voort te komen uit dit onderzoek en over processen van beeldvorming.

Sociale cohesie wordt lokaal gevormd en krijgt daar vorm. De vriendengroepen op het platteland zullen altijd 'outsiders' construeren en nodig hebben, net zoals ieder die nodig heeft, om een identiteit aan te ontlenen. Het gebruik van de dichotomie tussen stad en platteland met betrekking tot de multiculturele samenleving maakt het voor vriendengroepen op het platteland moeilijk om de multiculturele samenleving als iets van 'ons' te zien. De beeldvorming in de media, en het huidige klimaat in Nederland, is hierdoor misschien extra gevoelig voor de beeldvorming over buitenlanders van plattelanders. De rurale identiteit van de vriendengroepen op het platteland plus het associëren van de stad met multiculturaliteit, wanneer de stad als 'outsider' wordt beschouwd, is een bevestiging van een al oud idee, namelijk de rurale idylle in een moderne vorm:

Taking a long term perspective, (...), the rural idyll, as portrayed in creative artistic convention, may be seen to be omnipresent at most, if not all, times in Western urban consciousness, but to emerge most strongly as a discourse – at least as seen through preserves references within cultural production – at particular historical moments of crisis in urban society, (Short, 2006: 146)

De tendens naar een ruraal idyllisch karakter van het platteland is er altijd al en is dus ook niets nieuws. Maar deze wordt nieuw leven ingeblazen door de vriendengroepen op het platteland. Het huidige polariseringsklimaat, de moord op Theo van Gogh en Pim Fortuyn als wel de aanslagen van 11 September 2001, en het benadrukken van culturele verschillen in het nationale debat, kan plattelanders extra gevoelig maken voor de dichotomie tussen stad en platteland en het construeren van hun identiteit met betrekking tot deze multiculturele samenleving. Er is altijd behoefte aan een 'wij-zij'-verhouding, zoals eerder aangegeven. In het huidige debat krijgen buitenlanders misschien meer aandacht om sociale identificatie aan te ontlenuen. Op andere momenten in de tijd, kunnen andere groepen meer opvallen en gebruikt worden om deze functie over te nemen.

REFERENTIES

- AARTS, N., VAN LIESHOUT, M. & VAN WOERKUM, C. Competing claims in public space: the construction of frames in different relational contexts.
- AGYEMAN, J. & SPOONER, R. 1997. Ethnicity and the Rural Environment. In: CLOKE, P. & LITTLE, J. (eds.) *Contested Countryside Cultures: Otherness, marginalisation and rurality*. London and New York: Routledge.
- BAKKER, J., DENESSEN, E., PELZER, B., VENEMAN, M. & LAGEWEG, S. 2007. De houding jegens klasgenoten: etnisch gekleurd? Een onderzoek naar factoren van invloed op de attitude van basisschoolleerlingen jegens klasgenoten van verschillende etnische herkomst. *Pedagogiek*, 27, 201-219.
- BALOGH, L., SIESLING, M., JACOBS, M. & MOORS, H. 2009. Eigenheid of eigenzinnigheid: Analyse van cultuur- en geloofsgerelateerde denkbeelden en gedragsuitingen in de gemeente Ede. Tilburg: IVA Beleidsonderzoek en advies.
- BEKHUIS, H., RUITER, S. & COENDERS, M. 2009. Xenofobie onder jongeren: de invloed van interetnisch contact. *Mens & Maatschappij*, 84.
- BILLIET, J., EISINGA, R. & SCHEEPERS, P. L. H. 1992. Etnocentrisme in de Lage Landen: opinies over 'eigen' en 'ander' volk in Nederland en Vlaanderen. *Sociologische Gids*, 39, 300-323.
- BOSMAN, M. 2009. 'Wij zijn geen racisten...': Een onderzoek naar extreem-rechtse jongeren in de Zaanstreek.
- BYE, L. M. 2009. 'How to be a rural man!': Young men's performances and negotiations of rural masculinities. *Journal of Rural Studies*, 25, 278-288.
- CADAT, M. & ENGBERSEN, R. 2006a. Leefbaarheid op het (verstedelijkt) platteland, anticiperen op multi-etniciteit: Een verkenning naar culturele spanningen op het platteland. Utrecht: Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport.
- CADAT, M. & ENGBERSEN, R. 2006b. Lonsdale-clash: Radicaliserende jongeren veroveren het verstedelijkte platteland. *TSS*, 8-13.
- CADAT, M. & ENGBERSEN, R. 2006c. Radicaliserende jongeren veroveren het verstedelijkte platteland: Lonsdale-clash. *TSS*, 3, 8-13.
- CAMPBELL, H. 2000. The Glass Phallus: Pub(lic) Masculinity and Drinking in Rural New Zealand. *Rural Sociology*, 65, 562-581.
- CAMPBELL, H. & BELL, M. M. 2000. The Question of Rural Masculinities. *Rural Sociology*, 65, 532-546.
- CLOKE, P. & LITTLE, J. 1997. Introduction: Other Countrysides? In: CLOKE, P. & LITTLE, J. (eds.) *Contested countryside cultures: Otherness, marginalization and rurality*. London and New York: Routledge.

- DE GRUIJTER, M., SMITS VAN WAESBERGHE, E. & BOUTELLIER, H. 2010. *'Een vreemde in eigen land': Boze autochtone burgers over nieuwe Nederlanders en de overheid*, Amsterdam, Uitgeverij Aksant en FORUM.
- DEHER, J. 2003. The Symbol and the Theory of the Life-World: "The Transcendences of the Life-World and Their Overcoming by Signs and Symbols". *Human Studies*, 26, 141-163.
- DOUGLAS, M. 2004. Traditional culture: Let's Hear No More About It. In: RAO, V. & WALTON, M. (eds.) *Culture and Public Action*. California: Stanforn Social Sciences.
- ELIAS, N. & SCOTSON, J. 1994. *The Established and the Outsiders*. London: Sage Publications.
- ENGBERSEN, R. 2002. Sociale Cohesie. In: VERPLANKE, L., ENGBERSEN, R., DUYVENDAK, J. W., TONKENS, E. & VAN VLIET, K. (eds.) *Open Deuren: Sleutelwoorden van lokaal sociaal beleid*. Meppel: Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn en het Verwey-Jonker Instituut.
- FERMIN, A. 2009. Islamitische en extreem-rechtse radicalisering in Nederland. Een vergelijkend literatuuronderzoek. Rotterdam: Risbo / Erasmus Universiteit.
- GRAY, B. 2003. Framing of environmental disputes. *Making sense of intracable environmental conflicts: concepts and cases*. Washington D.C.: Island Press.
- HAGENDOORN, L. 1986. *Cultuur-conflict en vooroordeel: essays over de waarneming en betekenis van cultuurverschillen*, Alphen aan den Rijn/Brussel, Samson Uitgeverij.
- HAGENDOORN, L. & JANSSEN, J. 1983. *Rechts-omkeer: rechtsextreme opvattingen bij leerlingen van middelbare scholen*, Baarn, Uitgeverij Ambo bv.
- HALL, B. J. 2005. *Among Cultures: The Challenge of Communication*, Belmont, Thomson Wadsworth.
- HAMMOND, R. A. & AXELROD, R. 2006. The Evolution of Ethnocentrism. *The Journal of Conflict Resolution*, 50, 926-936.
- HENSLEY, T. R. & GRIFFIN, G. W. 1986. Victims of Groupthink: The Kent State University Board of Trustees and the 1977 Gymnasium Controversy. *The Journal of Conflict Resolution*, 30, 497-531.
- HUIJGENS, V. 2004. Lokale aanpak van rechtsextremisme onder jongeren. Rotterdam: Landelijk Bureau ter bestrijding van Rassendiscriminatie.
- KRUEGER, R. A. & CASEY, M. A. 2000. *Focus Groups: A practical guide for applied research*, California, Sage Publications Ltd.
- MUIJRES, M. 2010. Welkom in Rotterdam: Een empirisch onderzoek naar interetnische ontmoetingen tussen Oude en Nieuwe Rotterdammers.
- MUIJRES, M. & AARTS, N. 2011. Welkom in Rotterdam! Een studie naar interculturele ontmoetingen tussen 'oude' en 'nieuwe' Rotterdammers. Wageningen: Wageningen UR, Wetenschapswinkel.
- PFADENHAUER, M. 2005. Ethnography of Scenes. Towards a Sociological Life-world Analysis of (Post-traditional) Community-building. *FORUM: Qualitative Social Research*, 6.

- PUTNAM, R. D. 2000. *Bowling Alone: The collapse and revival of American community*, New York, Simon and Schuster.
- SCHEFF, T. J. 1990. *Microsociology: Discourse, Emotion, and Social Structure*, Chicago and London, The University of Chicago.
- SCHEFF, T. J. 2000. Shame and the Social Bond: A Sociological Theory. *Sociological Theory*, 18, 84-99.
- SCHENSUL, J. J., LECOMPTE, M. D., NASTASI, B. K. & BORGATTI, S. P. 1999. *Enhanced Ethnographic Methods: Audiovisual Techniques, Focused Group Interviews, and Elicitation Techniques*, Walnut Creek, Altamira Press, A Division of Sage Publications, Inc.
- SHORT, B. 2006. Idyllic Ruralities. In: CLOKE, P., MARSDEN, T. & MOONEY, P. H. (eds.) *Handbook of Rural Studies*. London: SAGE Publications Ltd. .
- SIBLEY, D. 2006. Inclusions/exclusions in rural space. In: CLOKE, P., MARSDEN, T. & MOONEY, P. H. (eds.) *Handbook of Rural Studies*. London: SAGE Publications Ltd.
- SILVERMAN, D. 2006. *Interpreting Qualitative Data*, London, SAGE Publications Ltd.
- SMITH, E. R. & MACKIE, D. M. 2000. *Social Psychology*, Philadelphia, Francis & Taylor Group.
- SNIDERMAN, P. M. & HAGENDOORN, L. 2007. *When ways of life collide*, Princeton en Oxford, Princeton University Press.
- SPEE, I. & REITSMA, M. 2010. Puberaal, lastig of radicaliserend? Grensoverschrijdend gedrag van jongeren in het onderwijs. 's-Hertogenbosch: KPC Groep.
- STEPHAN, W. G., YBARRA, O. & RIOS MORRISON, K. 2009. Intergroup Threat Theory. In: NELSON, T. D. (ed.) *Handbook of Prejudice, Stereotyping, and Discrimination*. New York: Taylor & Francis Group.
- STETS, J. E. & BURKE, P. J. 2000. Identity Theory and Social Identity Theory. *Social Psychology Quarterly*, 63, 224-237.
- VAN BELT, H. 2008. *Arguments and Fallacies: A Brief Introduction to Argumentation Theory*. Wageningen UR: Course Ethics and Social Science.
- VAN DER VALK, I. & WAGENAAR, W. 2010. *Monitor Racisme & Extremisme: in en uit extreemrechts*. Amsterdam: Anne Frank Stichting en Universiteit Leiden.
- VAN DONSELAAR, J. 2009. Inzake islamofobie. *Diverse kwesties: liber amicorum prof. dr. Frank Bovenkerk*. Den Haag.
- VAN DONSELAAR, J. & RODRIGUES, P. R. 2008. *Monitor Racisme & Extremisme*. Amsterdam: Anne Frank Stichting.

BIJLAGE

INTERVIEW TOPICS

ALGEMENE INFORMATIE

- Leeftijd
- Opleiding
- Werk
- Hobby

OMGEVING DORP

- Leven in een dorp
- Ervaring met leven in het dorp
- Kwaliteit van leven in vergelijking met andere plaatsen
- De wil om ergens anders te wonen – waarom wel/niet?

BESCHRIJVING VRIENDENGROEP

- Eigenschappen vriendengroep
- Wie horen er bij en wie niet
- Groepsgrenzen
- Visie van 'anderen' op de vriendengroep
- 'outsiders'

OVERHEID EN POLITIEK

- Stemgedrag
- Interesse
- Mening over PVV

BUITENLANDERS

- Ervaring met andere culturen
- Mening
- Buitenlanders in het dorp
- Moslims
- Mening over buitenlanders in het dorp